SÖZ

HAFTALIK HABER YORUM DERGİSİ

Bu sayıda

Saruhan OLUÇ
Yelda
Metin ÇULHAOĞLU
Tanıl BORA
Muhittin ULUÇAY
Nuri ÖDEMİŞ
Azmi BİŞARA
Nayif HAVATME
Faik BULUT
Erdoğan TATLAV
Faize ÖZDEMİRCİLER
Ayhan KURT
İsmail DUYGULU
Yeşim ELİBOL

'Memetçik gazeteciler'den bayrak dikme yarışı

Az kalsın keçileri kaçırıyordur!...

▼ 4 keçinin otladığı 400 metrekarelik Kardak kayalıkları az kalsın Türkiye ile Yunanistan arasında bir savaşın patlamasına neden olacaktı! Kupon karşılığı vermedik bir şey bırakmayan gazeteler, en sonunda Ege'de bir adacık vermeye kalkıştılar ve herkesin kafası ile birlikte ortalık tam anlamıyla karıştı. 'Büyük birader' ABD devreye girmese belki de şu anda bir Balkan Savaşı'nın içine sürüklenmiştik. Barışa bu kadar uzak, savaşa bu kadar yakın olmak zorunda mıyız?

Faik Bulut'la söyleşi

Barış sokağa düşmüş insan dalı

■ SÖYLEŞİ 12, 13 ve 14. SAYFALARDA

ÖDP'ye büyük ilgi

Ooo...! Bu ne teveccüh!

■ 4 ve 5. SAYFALARDA

Yeşiller ve ÖDP

Yeşil'in siyasete yansıma biçimi

■ 20 ve 21. SAYFALARDA

Althusser'in ardından

Louis bak, annen çıplak

■ 23. SAYFADA

● TARİH: 3 ŞUBAT 1996 ● SAYI: 51 ● FİYATI: 75.000 TL (KDV DAHİLDİR) ● ALMANYA 4 DM ● İSVİÇRE 4 Sfr ● FRANSA 14 FF ● İNGİLTERE 1.7 £ ● HOLLANDA 5 Hfl ● AVUSTURYA 28 AS ● ABD 3 $

Gözlerinizden öperiz

Korucu ne demektir? Çok şey söylenebilir. Galiba şu tanım ilginç olacak: Korucu demek, kendi korkusunun korucusu ya da bekçisi demektir. Tepeden tırnağa silahlı bir korucu kendi korkusunun başını bekler. Bu acı ve ezici, zillete düşürücü, alçaltıcı bir haldir.

Kendi ölümcül korkusunun başucunda bekleyen korucudan daha hüzün verici ne olabilir? Bizim korucu, 1917 devrimini izleyen Vatandaş Savaşı'ndaki Don Kazakları'nın trajedisini yaşıyor. İnsani korkusunu, kaypaklığını Kürde özgü yiğitlikle perdelese de korucu iki yöne doğru sallanıyor. Devlet tarafındayken de, PKK tarafına geçtiği zaman da kıyıcıdır.

İnsanın kendi korkusunu beklemesi elim bir şey olmalıdır. Böylesine kimseler güvenmez. Eline silah tutuşturanlar, gün olur, onu bir minibüsün içinde tutuşturabilirler. Onlar hem hedeftir, hem de kurbanlık koyun misali en önce harcananlardır.

Bize bunları, cezaevinden gelen bir mektup düşündürttü. Leyla Zana, Hatip Dicle, Orhan Doğan, Selim Sadak mektup değil, bir barış manifestosu yazmışlar. İnsanı derin derin düşündürten bir de özel önerileri var

Korucuların "ıslah memuru" yapılmalarını öneriyorlar. Neyi ıslah edecek bu korucular? Yeşili ancak sarı ve kırmızı fularların arasından gören bu DEP tutsakları, korucuların çevre "ıslah memuru" olmalarını istiyorlar.

Elleriyle kararttıkları yeşili yeniden canlandırsınlar, Kürdün bin yıldır yaşadığı dağları, yaylaları yeniden gönendirsinler, hem toprağı, hem de kendi yanmış, yıkılmış, kirlenmiş, rezil olmuş ruhlarını kurtarsınlar diye...

Biz böyle yorumladık tutsakların önerisini... Yazmayacaktık ama, yazalım: Bolşevikler Beyaz Ordu yanlısı kazak-korucuların apoletlerindeki armayı omuzlarına çiviyle rapt etmişlerdi. Onlar da Bolşevikler'in kalpaklarındaki kızıl yıldızları alınlarına çaktıkları için...

Leyla Zana ve arkadaşları sizi bağışlamışlar ey korucular... Kan bulaşmış maaşlarınız yerine, yeşilin serin gölgesi vurmuş para verin bunlara, diyorlar.

Kanı kanla yıkamak yerine, kanı yeşille yıkamak istiyorlar... Yüzünüz elbette utançla kızarsın, ama eliniz yeşil tutsun...

Gözlerinizden öperiz Leyla Zana, Hatip Dicle, Orhan Doğan, Selim Sadak... Tüm tutsaklara selam ederiz..

Pire itte, MİT yiğitte bulunur

Çerkesler yiğit bir ulustur. Türkiye'de bir Çerkes ulusu var mı yok mu tartışmasına girecek değiliz. Çünkü biz o kadar da yiğit Çerkeslerden değiliz. Öyle ya, bu memlekette Kürt var, Çerkes var, şu var bu var demek serbest olsa da, bunların sonlarına birer "ulus" sözcüğü getirmek yasak. Hem de ne yasak... Bu memlekette "Kürt ulusu var" ya da "Çerkes ulusu var" diyen terörist sayılmakta. İşte biz o kadar yiğit Çerkeslerden olmadığımız içindir ki, bırakalım dağa çıkmayı, feribot filan kaçırmayı, "ulus" sözcüğünü bile ağzımızdan kaçıramıyoruz.

Çerkes milleti (ahalisi anlamında) yiğit olmasına yiğit de, bu yiğit millete bir araz musallat olmuştur.

Hatırlayacaksınız. Şu feribot kaçırma olayının ünlü kahramanlarından Selim Gösterişli günlerce medyanın dilinden düşmedi. Çerkes halkının bu yiğit civanı "MİT midir nedir" diye diye program yapımcılarının ve sunucularının dilinde tüy kalmadı.

Sahi, bu Selim Efendi MİT midir?

Olur mu olur?

Ünlü Çerkeslerimizden Eşref Sencer Kuşçubaşı nedir? Ne olacak, Türk İstihbarat Teşkilatı'nın atası olan Teşkilatı Mahsusa'nın kurucusu...

Daha az ünlü olmayan Çerkeslerimizden Orgeneral Burhanettin Bigalı MİT eski müsteşarı...

Biraz araştıran, MİT elemanları arasında daha nice nice Kuşçubaşılar'a, Bigalılar'a rastlayacaktır.

Hürriyet gazetesinde Şeyh Şamil'in torunu bakınız ne diyor: "Amerika'daki İrlandalılar İRA'yı desteklemiştir... Ama New York polis teşkilatı İrlandalılardan oluşmuştur..." Nasıl ama?!..

Siz hala Selim'in MİT mensubu olup olmadığını araştırın. Bizi düşündüren, bu yiğit Çerkes insanlarının arasında bu MİT neden böyle kaynaşıp durur?

Yiğidi öldür, hakkını yeme...

Pire itte, MİT yiğitte bulunur...

Olay yoksa, yaratırsınız milli bir olay

Yelda

İşi iyice azıtan kim? Fetihçi, işgalci gazeteciler.

"Patrik yine azıttı", "Rumlar yine azıttı" başlıklarıyla haber yaratan Türk basını, devletin -en azından zımni- desteğiyle, Yunanistan'la Türkiye arasında sorun olan bir kaya parçasındaki Yunan bayrağını söküp yerine Türk bayrağı dikti.

İmia Kayalıkları'nı Hürriyet muhabirleri fethetti! İmia Kayalıkları'na, askeri hücumbot yerine gazete helikopteri, asker yerine mehmetçik gazeteciler (veya devlet destekli gazeteciler, gazeteci kılığındaki militaristler) gitti ve bayrak dikti. Milliyet gazetesinin helikopteri Yunan muhriplerinin üzerinde uçtu, gazeteciler televizyonda şöyle dedi: "Yunan uçakları karasularımızda uçup, bizi taciz ediyor"... Yunanistan uçakları sularda uçuyormuş... Devlet, adaları, kayalıkları silahlandırmak istese, bu "gazeteciler" seve seve üstleneceklerdir...

Bir yanda gizlenen gerçekleri halkın bilgisine sunmaya çalışan, bu yolda öldürülen Ferhat Tepe, Safyettin Tepe, İzzet Kezer, Aysel Malkaç, Metin Göktepe gibi gazeteciler var. Diğer tarafta Ahmet Altan'ın yazdığı türden gazeteciler var: "Güneşe tapınanlara gülüyorsunuz, ateşe tapınanlara gülüyorsunuz, suya tapınanlara gülüyorsunuz ve toprağa tapınıyorsunuz. ..ortada toprak yokken bile ayinler yapıp kurbanlar vermek istiyorsunuz. ..olayı kızıştıran ve kendilerine gazeteci denilenler de dökülen kanlardan tabak, çanak kuponu yapıp, para kazanarak ellerini ovuşturacak."

İmia (Kardak) Kayalıkları, Ankara'nın iddiasına göre, 1932'de Türkiye ve İtalya arasındaki anlaşmayla Türkiye'de kalmıştır. Atina'nın iddiasına göre ise, evet, 1932'de anlaşma yapılmıştır, ama İtalya'ya kalmıştır. Nitekim 1947 Paris Antlaşması ile İtalya, Yunanistan'a devretmiştir.

Eğer Türkiye'nin iddiası doğruysa, İtalya, kendinde olmayan ada üzerindeki haklarını nasıl Yunanistan'a verebilmiştir? Ankara neden "açık ve resmi olarak Kardak Kayalıkları Yunanistan'a değil, Türkiye'ye aittir' şeklinde bir tutum almadı"? (29.1.'96 Milliyet) Egemenlikle ilgili milki bir sorun varsa hükümdarlık ilan etmek üzere bayrak dikmek devlete ait bir iş midir, yoksa sivillerin mi?

Benim bildiğim, sivillerin bayrak diktiği tek durum, müteahhitlerin, yapıları bittikten sonraki bayrak dikmeleridir. Ki bu gelenek de muhtemelen, fetihçi tarihten geliyor; bence tecavüzü hatırlatan bir şey. Devlet kendi halkından birilerinin gidip başka bir ülkenin, komşu ülkenin bayrağını sökmesine nasıl sessiz kalır, engel olmaz, haklarında soruşturma açmaz, dahası destekler? Uluslararası hukuk kuralları buna nasıl izin verir?

Belli ki bir olaya ihtiyaç duyuldu; milli bir olaya. Olayı çıkaran kim? Halklar değil elbet, devlet. Hangi devlet? 12 Adalar sorunu ortada duruyorken Yunanistan 400 m2 kaya için neden olay çıkarmak istesin? Yunanistan'ın iç politikasını bilmem ve beni çok da ilgilendirmiyor. Bu konuyu Yunanistan'daki ırkçılık ve savaş karşıtlarının ilgisine bırakmayı tercih ediyorum. Ama, T.C.'nin "milli birlik ve beraberliğe" ihtiyacı olduğunu biliyoruz. İçeride savaş, göç, işsizlik, yoksulluk varken, cevap bekleyen bir ateşkes varken dikkatleri başka yere çekmek istediklerini biliyoruz. Çünkü bunu hep yapıyorlar; milli birlik ve beraberliği sağlayacak bir ortak düşman icat ediyorlar, tercihan gavur bir düşman... 1975'te de bir Türk gazeteci, Ömer Sami Coşar, kendi kafasına göre (?) Türkiye'nin olduğuna inandığı, insansız Karaada ve Feneradası'na çıkıp bayrak dikmiş ve o yıl da benzeri bir sorun yaratılmış. Güçlükonak'a, Tunceli'ye giremeyen, girmek de istemeyen gazeteciler çıkartma yapacak toprak arıyorlar...

Süregelen bir savaşın olduğu yaşadığımız topraklarda sorunların çözümünde diyalog, diplomasi, masaya oturmak değil, savaş genel politika haline geliyor... Bir karış toprak, çakıltaşı edebiyatıyla halkları birbirine düşman etmek isteyenlerin hesapları var:

ABD Başkanı Bill Clinton, yaratılan kaya krizinden sonra şunları söylemiş: "Bizim yardım etmeyeceğimiz kanısına varırsa Türkiye'nin ne yapacağını kestirmek mümkün değil. Dolayısıyla ATACMS füzelerini Türkiye'ye vermemiz Amerika'nın da çıkarınadır." (29.1.'96 Hürriyet) Silahlanma hızla devam ediyor. Bu namluların hedefi Kürt, Yunan mı? Kürt, Yunan arkadaşım; fetihçi gazeteciler değil.

Küçük ve büyük emperyalizm: Kardak serüveni

Zaferi kim kazandı?

"Türkiye mi, Yunanistan mı" diye sormuyoruz. Bu soruya sıra sonra gelecek. Sorduğumuz şu: Bu zaferi Hürriyet gazetesi mi, Çiller mi, TSK mı, kim kazandı?

Hürriyet gazetesinin adı, Kıbrıs'la sıkı sıkıya bağlıdır. 1950'li yıllarda Kıbrıs halkı adanın İngiltere'den bağımsızlığı için mücadeleye atıldığı sırada, Hürriyet gazetesi Kıbrıs sorununa İngiltere emperyalizminden yana ağırlığını koyan gazete oldu.

Şimdi, gazetenin hedefi biraz küçülmüş olsa da, Kardak kayalıklarına "bayrak dikme" ve Yunan bayrağını "indirme" şampiyonluğu yine Hürriyet'te kaldı.

Bu gazete Türkiye'nin dış politikasında bilinmeyen bir el tarafından etkinlikle kullanılıyor.

Hürriyet haber vermek yerine, kendisini haber haline getirmek için akla hayale gelmeyen işlere bulaşıyor. Militarizmin ve savaş kışkırtıcılığının öncüleri arasındadır.

Manşeti şu: "Bayrak Savaşı" Savaşın bir ucunda Rum papazı, öteki ucunda Hürriyet...

Issız bir kayalıkta militarist Robenson Kruzolar'a gazeteci sıfatından başka her şey yakışır.

Bu kadar yeter.

Kardak kayalıkları sorunu bir rastlantı ile krize dönüştü. Bu neyi gösteriyor? Bu, Ege'de durumun ne denli gergin olduğunu, yıllardır saldırgan NATO paktı içinde yan yana duran Türkiye ve Yunanistan'ın, yeni dünya koşullarında birbirlerine tehlikeli bir şekilde hasım olduğunu ve Balkanlar'da ani bir çatışmanın bu iki ülkeyi bir anda savaşın içine iteceğini tartışmasız bir şekilde gösteriyor.

Çiller, "Bir Balkan savaşının eşiğinden döndük" demiştir.

Tekil olarak Kardak sorununda kimin haklı olduğu bölgedeki cepheleşme açısından pek bir önem taşımıyor. Nitekim, bunun farkında olan ABD, "İlk kurşunu sıkanı" haksız ilan edeceğini açıklamıştır.

Elbette bu açıklama, ABD'nin bölgede barış isteğinin kanıtı değildir. ABD tehdidi, bu ülkenin şimdilik, yani şu anda "ilk kurşunun" atılmasını kendi çıkarlarına uygun görmediğini, Balkanlar'da çıkacak bir çatışmanın ve savaşın, Bosna-Hersek'te ve bölgede NATO hegemonyasına zarar verecek sonuçlar doğuracağından korktuğunu göstermekten başka bir anlam gelmiyor.

Şurası açıktır ki, Yunanistan 1. Dünya Savaşı sonrasında emperyalizmin dayatması ile Türkiye'nin Lozan'da ağır koşullara boyun eğmesinden yararlanıyor. Bir dizi anlaşmaya dayanarak Ege'de mutlak bir hegemonya peşinde koşuyor. Bodrum'a üç mil uzakta ıssız bir kaya parçasında kopartttığı gürültü bunu kanıtlıyor.

Türk egemen çevrelerine gelince... Onlar da, 1. Dünya Savaşı sonrasının rövanşını alma hülyası içindedirler. Kıbrıs'ın kuzeyini ilhak çabaları da, muğlak anlaşmalardan yararlanma girişimleri de bunu kanıtlıyor. Milliyet şöyle yazıyor: "Meis'ten başlayarak, 12 Adalar'a Türk askeri çıkaracaktı." Nitekim Ecevit "bundan sonra yapılması gereken Ege'nin bir bütün halinde müzakereye açılmasıdır" derken rövanş çizgisini ortaya koymuştur.

Her iki ülkenin egemen güçleri gerçekte, Ege'de var olduğu sanılan zengin petrol yataklarını paylaşmak, aynı zamanda her biri büyük emperyalist devletlerin desteğini alarak, Akdeniz'de ve Ortadoğu'da bir diğerinin zararına nüfuz elde etmek kavgasına girişmişlerdir. AB pazarında da, Amerikan pazarında da, Uzak Asya pazarında da birbirlerinin yerlerini almak için kıyasıya yarışmaktadırlar.

Bölgede giderek alt-bloklar oluşmaya başlamıştır. Yunanistan Sırplarla, Bulgarlarla, Ruslarla ve Suriye ve İran'la yeni ilişkiler geliştirirken, Türkiye Boşnaklarla, Makedonlarla, Arnavutlarla ilişkilerini güçlendiriyor. Demirel bir süre sonra İsrail'e gidecek. Türkiye ile İsrail arasında, İsrail açısından Ortadoğu, Kafkasya ve Orta Asya pazarlarına açılma, Türkiye açısından ise Amerikan pazarına İsrail aracılığı ile girme amacı taşıyan Serbest Ticaret Antlaşması imzalanmak üzeredir. Bu anlaşma aynı zamanda bölgede Türkiye'nin güç merkezlerinden biri olma girişimlerinin bir parçasıdır.

Yunanistan'daki militarist ve hegemonyacı çevreler AB üyesi olmalarının sağladığı güvencelere dayanırken, Türkiye islami fundamentalizmi durdurma adı altında petrol bölgesini emperyalizm adına güvenceye alma karşılığında ABD'ye bel bağlıyor.

Bu keskin çelişkili durum, hem Balkanlar'da, hem de Ortadoğu ve Kafkasya'da iki ülkeyi de doğrudan ya da dolaylı olarak savaşa iteleyecek koşulları her geçen gün olgunlaştırıyor. Boşnak-Sırp savaşı Türkiye'yi Yunanistan'la, Çeçen-Rus savaşı ise Rusya ile karşı karşıya getirmiştir.

Bütün bu çatışmalardan kazançlı çıkanlar kimlerdir?

Her şeyden önce, uluslararası silah tekelleridir. Türkiye dünyada en fazla silah satın alan ülke durumundadır.

Eğer savaş öncesindeki gerginlikten silah tekelleri kazançlı çıkıyorsa, savaştan ve savaşın sonuçlarından da yine onlar ve büyük emperyalist tekeller en büyük payı kazanmış olacaktır.

Bu durumda sosyalist bakış açısından barışçı alternatif nedir?

Barışçı bir alternatif bugün için son derecede zayıftır.

Çünkü iki ülke arasında gerçek bir barış, bu iki ülkedeki sınıf mücadelesinin sosyalizm yönünde eşzamanlı radikal bir dönemece yol açması dışında kalıcı olamaz.

Sosyal-demokrat ve demokratik sol partiler de içinde, Türkiye'deki bütün düzen partileri isteseler de istemeseler de savaş partileridir.

Toplumsal muhalefeti örgütleyen, onu ayağa kaldıran sosyalistler barışın partisidirler. Yunanlı çalışan için barışın düşmanları dışarıda değil Yunanistan'ın içindedir, Türkiyeli çalışan için de öyledir: Düşman dışımızda değil, içimizdedir.

Türk egemen güçleri, krizden ve iç savaştan emperyalist içerikli savaş, silahlanma, gerginlik politikasıyla çıkmak istiyor. Sosyalizm yolu ise, emperyalist içerikli savaşı ve iç savaşı önlemek, böylece krizden emekçilerin, çalışanların, tüm ezilenlerin, Kürtlerin yararına çıkış yoludur.

Türk ve Yunanistan kapitalistleri savaş-barış tahteravallisinde oynayadursunlar, Ege'de barış iki ülke işçi sınıfının, çalışan halkının enternasyonal dayanışmasıyla sağlayacaktır.

Babalar ve oğullar

SÖZ okurlarıyla bu sayfalarda edebi yapıtlar hakkında pek konuşmak istemiyoruz. Bu iş kültür sayfalarımızda Sezai Sarıoğlu'na ait. Öyle de olsa, bazı haberleri okudukça ve izledikçe aklımıza hiç değilse yazı başlığı olarak kullanmak amacıyla böyle yapıtlar geliyor.

Babalar ve Oğullar ünlü Rus yazarı Turgenyev'in romanının adı.

Neden mi icabetti? Anlatalım...

Hürriyet gazetesi günlerden beri "Güneydoğu Gazileri" başlığı ile bir dizi yayınlıyor. Bu dizide gazilerimiz "pişman olmadıklarını" uzun uzun anlatıyorlar.

Savaş mı, değil mi, isyan mı, ayaklanma mı, terör eylemleri mi falan derken, gazetelerimiz, ekranlarımız gazi öyküleriyle dolup taşacağa benziyor. Bildiğimiz kadarıyla "gazi"lik bir ünvan ve savaşa katılanlara veriliyor. Üstelik de islami bir terim bu...

Her neyse, biz konumuza dönelim.

Medya gaziler üstüne yazadursun... Ömrü boyunca gazi olmamaya yemin etmiş "oğullarımız" da var. Bunlar anlaşılan "ne şehittir, ne de gazi..." tekerlemesinden etkilenmişler.

Türkiye'de askerlik hizmetini, özellikle öldürmek üzere silah altına alınmayı kabul etmeyen ve "vicdani ret" hakkını kullanmak isteyen gençlerimiz de var elbette. Bunlar açıktan açığa "vicdani ret" haklarını hapse girme pahasına kullanıyorlar. Giriyorlar da...

"Ne şehittir, ne de gazi..." tekerlemesinden etkilenenlere gelince... Bunlar "vicdan"la falan ilgilenmiyorlar. Bunların yolları bir başka.

Bunların "babaları" var. Kimler mi?

Diyelim ki Serdar Güreş... Fenerbahçe subay lojman ve tesislerinin "gazi"si.. Fatih Altaylı'yı arayan Albay Nedim Tetik "Ben uzun zamandan beri Serdar Güreş'in peşindeyim..." diyormuş... Ve de ekliyormuş: "96 Kasımı'nda askere alınacak, artık kaçacak yeri kalmadı..." İşte size bir oğul Serdar ve bir de baba Doğan... DYP'nin kurmay başkanı...

Başka var mı? Var, var... Hem ne nasıl...

Cumhurbaşkanı Demirel'in yeğeni Yahya, eski Cumhurbaşkanı Özal'ın oğlu Efe... Veee, Başbakan'ın eşi Özer Çiller'in (babalardan söz ediyoruz ya, o nedenle Özer Çiller) oğlu Mert... Bunlar hep "baba"ları yüzünden askerliğe karşı babalanmışlar, şu savaş döneminde askere alınması gerekenler ise, kefeni yırtabilmişlerdir.

Fatih Altaylı'ya gelen bir mektupta Teğmen Oğuzhan Aydınbelge'nin babası, gerçek bir baba olarak haykırıyor. Babalar ve Oğullar'dan söz ettikten sonra şöyle diyor: Bu gruptakilerin iki yüzlü vatanseverlikleri, biz şehit babalarını rencide ediyor. Bizimle alay ettikleri aşikar..."

Evet... Şehitler konuşamaz... Doğru.

Peki ya babalar? Anneler? Eşler, kardeşler?

Gazetecilerden bir ordu; Bir de Ecevit'ten Amiral

Her mitingte güvercin uçuran, Kıbrıs savaşına "barış" adını yakıştıran Ecevit, Kardak krizi sırasında buyurmuş ki: Gazeteci dediğin böyle olur...

Nasıl olur yani?

Issız Kardak Kayalığı'na çıkartma yapan...

Bosna'da "ben de öldürdüm" diyen...

Ve Genelkurmay'dan "mehmetçik gazeteci" ünvanını alan...

Hey gidi eski gazeteci Ecevit... Kendisi Kıbrıs'a çıktı ya, önüne gelen gazeteciye bir yerlere çık, işgal et diye öğüt veriyor.

Sevgili Göktepe, Show TV senin "mehmetçik" gazeteci değil de, "militan" gazeteci olduğunu, gösterilere katıldığını ve TDKP üyesi olduğunu ifşa ettiği zaman, biz SÖZ çalışanları buna ne kadar sevindik bilemezsin.

Kayalıklara çıkartma yapmadın...

Bir Sırp kellesi kopartmadın...

Üniforma giyip çıplak kadın gerilla fotoğrafı çekmedin...

Ne yaptıysan iyi yaptın...

Ne mutlu militan gazeteciye, kayalıkları değil, gönüllerimizi fethetti...

'Özgürlük ve Dayanışma' yoğun ilgiden şaşkın

Ooo...! Bu ne teveccüh!

Asya DERELİ

Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nin Kadıköy irtibat bürosunu Bolu'dan arayan yaşlı bir kadın telefona çıkan gence şöyle dedi: "Hayatımda iki kere ağladım. Bir Deniz Gezmiş öldüğünde, bir de bu parti kurulduğunda!"

21 Ocak'ta Ankara'daki muhteşem kuruluş şenliği ile ülkenin toplumsal ve siyasal yaşamının ortasına bir bomba gibi düşen Özgürlük ve Dayanışma Partisi gerçekten de toplumun çok çeşitli kesimlerinden olağanüstü bir ilgi gördü. Partiyle ilgili bilgi almak için telefon edenler televizyonların, gazetelerin, radyoların telefonlarının kilitlenmesine yol açtılar.

ÖDP İstanbul il irtibat bürosuna kuruluşun ardından yüzlerce telefon geldi. Sorular benzerdi; "Biz de bir şeyler yapmak istiyoruz."

ÖDP Beyoğlu ilçesinden Gülnür Aksop'a "eski" arkadaşları daha önce şöyle dermiş; "Biz seni aklı başında bilirdik. Hala bu işlerle uğraşıyorsun! Akıllanmadın mı!" ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras'ı Kanal D'de izledikten sonra aynı arkadaşları Gülnür'ü soru yağmuruna tutarken artık partiye üye olmayı düşünüyorlardı. Gülnür'ü arayanlar eski sosyalistti. Onların hepsinin onayladığı şey "sosyalistlerin birliği" fikriydi. Ancak ÖDP'nin gördüğü yoğun ilgi sadece eski solcularla, sosyalistlerle sınırlı değildi.

Eski TİP'lilerden Mustafa Ata ÖDP Beyoğlu irtibat bürosuna gelenlerden söz ederken biraz şaşkındı; "Partide ve işyerinde eski TİP'ten bir çok kişi aradı ve nereye müracaat edeceğiz dedi. Düzce'den bir genç geldi. Orda bir temsilcilik açmak istiyormuş. Ayvalık'tan da gelen oldu. Orada partinin ilçe faaliyetlerini yürütmek istediğini anlattı."

Hilmi Begümcan, ÖDP'nin Tarlabaşındeki irtibat bürosu çalışanı. Begümcan, sayısız telefon aldıklarını ve çevredeki Tunceliler'in topluca üye olmayı düşündüklerini belirtiyordu.

40 yaşında bir avukut ise Begümcan'a irtibat bürosunun telefonunu Kanal D'den aldığını söylemiş. Kadın avukat "15 seneden beri solcuların yanına sokulmadım. 'Teke tek'i izledim. Oradan telefonu aldım. " demiş.

Bu yoğun ilgi yer yer hemen doğrudan eyleme, işe de yansıyordu. Bir yayınevi sahibi aradı ve partinin tükenen program ve tüzük kitapçıklarından 10 bin adet bedava basacağını söyledi.

ÖDP il irtibat bürosuna gelenler arasından biri büro görevlilerinden Vildan'ın aklında kalmış. Gelen kişi DSP'liydi, ama şöyle diyordu; "ÖDP'ye üye olmak istiyorum, ama DSP üyesiyim, kabul eder misiniz?"

Kenar semtlerden gelen haberler işçilerin ilgisi olduğu yolunda. Birleşik Metal-İş üyesi işçiler GOP irtibat bürosunu ararken tedirgindiler; "Üye olmak istiyoruz. Geleceğiz ama... Eskisi gibi ayrışmalar olur mu? Sosyalistler bir kez daha ayrılır mı? Bu herkesin bindiği bir gemi rotası belli, hedef belli. Bundan sonra bu gemiye binenler olacak . Ama bu gemiden küstürüp indirecekleriniz var mı?".

Samsun'da ise ilk önce karayolu işçileri ilgilenmişti partiyle. Hemen kuruluşu takip eden Cuma günü toplantı için gün talep etmişlerdi bile...

Bu ne ilgi ah!

Böylesi bir yoğun ilgi ortamında ÖDP'nin medyanın dikkatini çekmemesi düşünülemezdi. Ve belki de bir noktadan sonra medyada geniş bir şekilde yer bulan ÖDP'ye olan ilgiyi medya da ister istemez beslemeye başlamıştı.

29 Ocak günü ÖDP Beyoğlu irtibat bürosunda (eski BSP Beyoğlu İlçe örgütü) görülmemiş bir kalabalık vardı. Yaşları 18 ile 40 arasında değişen insanlarin ilgisi o kadar çoktu ki. Yaklaşık 100 kişilik toplantı salonuna sığmayan insanlar, koridora ve merdivenlere doğru taştılar.

Çoğunluk haberlerine -haklı olarak- güvenmediğimiz ve "boyalı basın" değimiz gazeteler, aşk-meşk çerçevesinde yazadursun, televizyon kanallarından bazıları, "sahici" yanına tuttular objektifi. Kanal D'den Fatih Altaylı, Ufuk Uras'la yaptığı programda (Teke Tek) şunu itiraf etti; "Size büyük bir ilgi var. Programın yayınlanacağı duyurulduktan sonra binlerce kişi aradı!"

Ve o programdan sonra olan oldu. Kanal D'nin telefonları kilitlendi. Arayanların tek derdi vardı; ÖDP'nin adresini ve telefonu öğrenmek.

Sol radyoların başından bu yan gösterdiği ilgi sonucu onların telefonları da kilitlendi. Geçen hafta, Yaşam Radyo'dan Cüneyt Uzunoğluları ÖDP'yi konu alan program yaptı. Program sırasında bütün telefonlar saatlerce arandı. Yaşam da kilitlenmişti.

ÖDP'lilerin medyaya kuşkulu bakışı

Medyanın bu ilgisi hayra alamet miydi? Bunlar, Refah'ı ilk "yükseldiği" zamanlarda 'Allah, Allah' diye karşılamışlardı. Ya sonra...

ÖDP'de ise bu medya "ilgisi" günlük soru haline geldi. "Gördün mü, izledin mi..." Şaka yollu

21 Ocak'ta Ankara'da yapılan kuruluş şenliğinin coşkusu bütün ülkeye yayıldı.

Sevindiren eleştiriler...

Saruhan OLUÇ

Özgürlük ve Dayanışma Partisi iyi bir çıkış yaptı. Uzun süredir yapılan çalışmaların sonucunda kitlesel bir şenlikle gerçekleşen kuruluşun ardından gazete, dergi, televizyon ve radyolarda yoğun bir ilgi görüldü. Haberler, röportajlar ardı ardına geldi.

Bunların önemli bir kısmı ÖDP'nin yapısını ve fikirlerini tanıtma doğrultusunda idi. Bir kısmı iyi niyetli uyarıları ve korkuları içeriyordu. Bir kısmı ise eleştirel bir yaklaşıma sahipti. Aslında bu eleştiriler önümüzdeki dönemde sık sık karşılaşacağımız tutumların ilk ifadeleri sayılabilir. O nedenle ciddi bir şekilde değerlendirilmeleri gerekiyor. Çünkü sorun sadece tek tek yazarların yazdıkları ile sınırlı değil. Eleştirilerin arka planında köklü bir politik saflaşma yatıyor.

Bu eleştirileri kabaca iki kategoride toplamak mümkün. Liberal eleştirinin odağını özelleştirme ve piyasa ilişkileri oluşturuyor. Temel soru "devletçi misiniz, yoksa özelleştirmeci mi?" Bu soru gündelik politika yaparken sık sık karşımıza çıkacak bir konuyu kapsıyor. Devletçi geleneğin karşısında yer aldığımızı, ancak özelleştirmeden de yana olmadığımızı söylemek, bunlara karşılık toplumsal ve demokratik mülkiyet biçimlerini hedeflediğimizi anlatmak şüphesiz ki çok önemli. Ancak bu gerekli açıklama yeterli değil. Çok daha somut, doğrudan bugünün sorunlarına cevap veren taleplere ve önerilere sahip olmak, bunları gündelik mücadelede kullanabilmek büyük öneme sahip.

İkinci kategoriyi ise devletçi gelenek oluşturuyor. Bu eğilim de ÖDP'yi çeşitli gündelik sorunlar karşısında devletin, özellikle de resmi ideolojinin yanına çekme çabası içinde. Kürt sorununun çözümünden, ordu-devlet ilişkilerine kadar birçok alanda geleneksel politikalara ve anlayışlara eklemleme çabası bu eğilimin temel anlayışını oluşturuyor. Burada da devletin karşısında yer alındığını söylemek, sorunlara çalışanlar, toplumun ezilen ve sömürülenleri açısından yaklaşıldığını anlatmak, devletin karşısında bireyin özgürlüklerini savunmak gerekli, ama yeterli değil. Bu alanda da somut taleplere ve önerilere sahip olmak gerekli.

Birinci anlayış yeni dünya düzeni tarafında yer alırken, ikinci anlayış eski dünya düzenini özlüyor. Üstelik bu iki anlayış aynı zamanda Türkiye'de yaşanmakta olan kriz karşısında da kendini konumlandırıyor. Biri uluslarüstü sermayenin "yeni dünya düzeni"nde her türlü bağımsızlığını yitiren bir ülkeyi hedefliyor. Bu ucuz emek cennetinde toplumsal ve kültürel kimliksizlik, kitlesel işsizliğe eşlik edecek, siyasal karar mekanizmalarının toplumun da, ülkenin de dışına taşındığı bu devlette, emekçileri toplumsal ve siyasal dışlanmışlık, bilmedikleri, tanımadıkları bir dünyada kaybolmak bekliyor.

Diğeri ise bütünüyle kendi içine kapanmış, dünyanın geri kalanına düşman, gözü başkasının toprağında bir devleti özlüyor. Bu devlette ise emekçilerin payına, karın tokluğuna çalışmak, Türklüğü ve Sünniliği benimsemeyen herkesi ezen, harpçi ve fetihçi bir devlete kulluk etmek, Allah ya da devlet adına kendisinden vazgeçmek düşüyor.

İşte ÖDP'nin işlevi tam da sermayenin bu iki seçeneği karşısında, emeğin ve özgürlüğün sesi ve kürsüsü olarak şekillenmeye başlıyor. Daha kuruluş günlerinde medyada çıkan çeşitli tanıtım yazılarının yanı sıra yapılan eleştirilere kızmamak gerek. Çünkü bu tür eleştirilerle ve tutumlarla her gün karşı karşıya kalınacak. Önemli olan bunlara cevap verebilecek bir mücadele hattının ve politikanın üretilip üretilemeyeceğidir.

ÖDP'nin iddiası bunu gerçekleştirmektir. Gerçek solun önemli ölçüde yitirdiği, toplumda politik ve ideolojik bir hegemonya odağı olma özelliğinin yeniden kazanılması, bu iddianın gerçekleşmesine bağlıdır. Bunun yolu ise işyerlerinde, yaşam alanlarında, sokaklarda mücadele ederken bu eleştirilerin cevaplarını hem fiili, hem de fikri olarak şekillendirmektir. O nedenle yüzümüzü dışa dönmekten bir an bile vazgeçmemek gerekiyor. İlk günlerin bir kez daha gösterdiği gerçek bu.

şunu da soran olmadı değil; “Eniştem beni niye öptü!”

Acaba ÖDP'liler bu “teveccüh”e ne diyordu?

Çok sayıda siyasal bileşeni aynı çatı altında birleştiren ÖDP'lilerden gelen yanıtlar da kuşkusuz çok bileşenli oldu.

ÖDP kurucularından Nuri Ödemiş şöyle diyordu: “Herşeyden önce sol bugüne kadar en büyük birliğini gerçekleştirdi. Medyanın hep terörist ve yeraltı örgütleri diye gösterdiği sosyalist sol bugüne kadar ilk kez bu kadar geniş bir birliktelik gerçekleştirdi. Medya bunu kullandı. Öte yandan medyanın başlı başına Türkiyede ve dünyada ortaya çıkan sol siyasal gelişmeleri yönlendirme çabası vardı. Biraz da medya bizi onların benzemesini istediği şeye benzetmeye çalıştı. “

ÖDP Beyoğlu ilçe örgütü üyesi Gülnur Aksop ise ülkenin gerçek anlamda bir sosyalist muhalefete olan ihtiyacına dikkat çektikten sonra şunları söylüyordu: “Var olan sosyalist partiler bu ihtiyaca cevap verecek durumda değiller. Katı ve köhne bir imajları var. Oysa ÖDP değişimi, dönüşümü, coşkuyu simgeliyor. Aynı zamanda istese de, istemese de medyanın bu olguyu gözardı etmesi mümkün değil. Üstelik medya her ne kadar ilgi gösteriyor gibi görünse de elindeni geldiği kadar herşeyi çarpıtmaya uğraşıyor. Burada da yaptığı buydu. Ama sosyalistlerin birliği fikri ve komple ÖDP projesi o kadar cazip ve önemli bir proje ki, ne kadar çarpıtırlarsa çarpıtsınlar önemini ve coşkuyu gizleyemediler. Bence herşeye rağmen doğru projeleri asla gölgelemek mümkün değildir. Bir de şu var. Bence tiraj meselesi. Türkiye'nin okuyan - yazan ve bu tarz programlarını izleyenler bizleriz.”

ÖDP Esenler ilçesinden Orhan Türüdü, medyanın ilgisini “kurnazca” buluyordu. Orhan, “medya, devrimcileri, sosyalistleri parçalamaya, arasını açmaya çalışıyor” derken, “Radikal olanlarla, olmayanlar gibi bir derdi var medyayın. Medya, olayı sunuş tarzıyla bizi diğer kadeşlerimizden ayırmaya çalışıyor. Ayrıca medyadakiler de ‘eski yoldaşlar’! Son bir kıyak geçelim diyorlardır!”

Adını vermeyen başka bir ÖDP'linin de yanıtı benzer;

“Bence medyadaki bu ilginin iki nedeni var. Birincisi, basında bol miktarda 70'li, 68'li solcu var. Bunlar için nostaljik bir anlamı var. Büyük bir birliğin gerçekleştirilmiş olması onların ilgisini çekti. İkinci yanı ise, sürekli bölünen, parçalan solun büyük birliğinin gerçekleşmesi haberdir. Bir de büyük medya solun ‘akıllandığını’ düşünüyor. ‘Sivri uçların törpülendiğini’, sosyalist adını öne çıkarmayan, hatta sosyal demokrasinin biraz solunda diye algılıyor. Bu arada ‘Bunlar Refah'ın önünü keser’ diye hayal kuranlar da olabilir.”

Pazartesi dergisinden Filiz Koçali'ye göre de ÖDP'nin basın için haber değeri vardı. “Örneğin ÖDP, CHP - SHP birleşme kurultayında, ya da diğer düzen partilerinin kurultaylarında, şenliklerinde olmayan bir coşku ve kalabalıkla kuruldu.” diyen Koçali şöyle devam ediyor: “Şenliğin başlı başına haber değeri vardı. Ayrıca ÖDP'nin gerçekleştirmeye çalıştığı yelpazenin de haber değeri var. Bir partinin “emek, barış, özgürlüğün” yanı sıra, “tembellik hakkından çevreciliğe, hayvan dostluğundan savaş karşıtlığına uzanan bir zenginliği, dayanışma, dostluk, vefa, alçakgönüllülük gibi değerleri içermeye çalışmasının, basın için ilgi çekici yanları var. Bunda aşk ve devrimin partisi gibi yaratıcı bir sunuşun da önemi var. Daha da önemlisi, kalabalıkların ÖDP'ye ilgisi -elbette etkisi olmuştur ama- medyanın beslediği bir şey değil. Yeni bir partiye duyulan böyle ilginin de haber değeri var. Bunlara bağlı olarak şimdiye kadar sola atfedilen özelliklerin, -mesela sol kavga eder derken, solun birleşmesinin- tam tersinin görülmesinin de haber değeri var. Bu arada basın çalışanları arasında ÖDP'ye ilgi duyanlar, hatta kurucu olanlar bulunduğunu da unutmamak gerek. “

‘Evet, ama onların anladığı anlamda değil’

Basın ÖDP'ye epey teveccüh gösterdi. Tamam ama bu teveccühte bir doz alay, bir doz eşantiyon muamalesi, bir doz da “İyi işte bunlar da ıslah oldular” temennisinin mevcut bulunduğunu da gözden kaçırmamak gerek.

Alay dozuyla, salondaki sabilerin çokluğunu görmezden gelen “eski tüfek” edebiyatını “ aşk” lafının cılkını çıkartmayı falan kastediyorum.

Eşantiyon muamelesi ile partinin “siyasi hayatımızı renklendirecek” bir malzeme olarak tüketilmesini kastediyorum.

“İyi işte bunlar da ıslah oldular” temennisiyle de, partinin gayet kibar, ılımlı, yapıcı olacağına ve böylece memlekette sol muhalafetin artık can sıkıcı olmayacağına dair beklentiyi kastediyorum. Elbette kibar ve yapıcı olmak lazım ve can sıkıcılığı meziyet saymamak lazım, ama onların anladığı anlamda değil. Onların anladığı anlama kalırsa, ki kalır, gayet makul ve efendice bir radikal çıkış karşısında bile “aa bakın böyle konuşmamıştınız” diye bozuk atarak açtıkları krediyi donduracaklardır.

Bütün bunlar medyanın tevecühünün nedenlerini de biraz açıklıyor. Bunlara, medyanın yeni malzeme tüketme açlığı eklenebilir. Ve tabii, azıcak iyimserlikle, partinin “haber yapmaya” değer bir potansiyeli, hiç değilse beklentiyi simgelemesi eklenebilir. İyimserliği biraz büyüterek, medyadaki bazı zevatın da bu parti işinden heveslenmesi veya ciddi, hakiki bir sol partinin memleket siyasetine yarayacağına inanması eklenebilir

Partinin yapması gereken ise medyanın bu sinsi sempatisine bozuk atarak “Zaten medya, sermaye....” diye “platformu reddetme” havasına girmek değil bence... Tabii ki şımarmamalı ve bildiğini yapmalı, ama her şartta efendiliğini ve insanlığını korumalı, kendini “ medyaya bile” anlatma kaygısından feragat etmemeli.

Tanıl BORA

ÖDP ilk Parti Meclisi toplantısı 3-4 Şubat'ta

İki hafta önce kitlesel bir şenlikle kurulan Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nin ilk Parti Meclisi toplantısı 3 ve 4 Şubat günleri Ankara'daki Petkim-İş Salonu'nda yapılacak. Partinin Genel Başkanı Ufuk Uras, 31 Ocak'ta gönderdiği yazılı davetle Parti Meclisi üyelerini toplantıya çağırdı. Uras'ın çağrısında ek olarak bir gündem önerisi de yer aldı. Buna göre 3 gün sürecek Parti Meclisi toplantısının ilk günü iki oturumdan oluşacak. Basına açık olan ilk oturumda, gündem üzerine görüşmenin yanı sıra Genel Başkan Ufuk Uras bir konuşma yapacak. Yemek arasından sonra saat 13.00'te başlayacak ikinci oturum basına kapalı olarak yapılacak.

17.30'a kadar sürmesi tasarlanan ikinci oturumda kuruluşu izleyen günlerdeki gelişmeler hakkında bilgilendirme ile son siyasal gelişmelerin değerlendirmesi yer alacak. Belirlenecek siyasal temalar etrafından başlatılacak kampanya üzerine görüşmelerin ardından Merkez Yürütme Kurulu (MYK)'na yetki verilmesi tartışılacak.

Parti Meclisi toplantısının 2. gününde de iki oturum gerçekleştirilecek. Örgütlenme sorunlarının, il ve ilçelerin örgütlenmesi konusunda yöntemlerle, MYK'ya yetki verilmesinin tartışılacağı sabahki ilk oturumda ayrıca bir ara yerel seçim konusunda hukuki

hazırlıkların neler olabileceği tartışılacak ve bu konuda MYK'ya yetki verilmesi istenecek.

Öğleden sonra yapılacak ikinci oturumda ise MYK'nın seçimiyle Başkanlık Kurulu'nun niteliği ve üye sayısı belirlenecek.

Gerilimin de iyisi var

Metin ÇULHAOĞLU

Özgürlük ve Dayanışma Partisi (ÖDP) kim ne derse desin sola yeni bir soluk ve canlılık getirmeye aday görünüyor. Şurasına burasına ne dersek diyelim, sonuçta iyi bir iş yapılmıştır. Bundan sonra yapılması gereken, işin gerisini getirmektir.

Şimdiden ve peşinen bilmek gerekiyor: ÖDP ciddi iç gerilimlerle yürüyebilecek bir oluşumdur. Bunu bir zaaf sayarak söylemiyorum. ÖDP gibi bir partinin iç gerilimsiz yol alması esasen mümkün değildir. En başta, partinin üzerine oturduğu mantık böyle dayatmaktadır. O halde ÖDP'yi sahiplenenlerin, bu kaçınılmaz gerilimlerin bir ön değerlendirmesini yapmaları, mümkünse bunların arasında habis olanlarla iyi huylu olanları şimdiden belirlemeleri yerinde olacaktır.

Gerilim setleriyle başlamak mümkün. Bir kere bu partide sosyalist sol içi birçok küme vardır. Leninistler, Troçkistler, devrimci demokratlar ve başkaları. Bu gerilim setinin fazla deşelenmesinin hayırlı olacağına inanmıyorum. Sosyalist sol içi ayırım çizgilerini önemsemediğimden değil. Sırası değildir ve bu parti de bu işin yeri değildir. Sonuçta, çok zorunlu kalmadıkça dokunmamak üzere bu seti bir kenara bırakıyorum. Sanıyorum başkaları da böyle yapacaktır.

İkinci bir gerilim seti, BSP kökenliler ile GBK kökenliler arasındaki yaklaşım farklılıklarına ilişkin olabilir. Açıkçası, böyle bir gerilimi de çok fazla önemsemiyorum. Böyle bir gerilimin “sahici” temellere dayandığını da sanmıyorum. Başka ve daha kapsayıcı ifadelere bürünmediği sürece, salt BSP, GBK ya da “Bağımsız” kökenli olmanın bu partide duruş ve saf belirtecek ölçüde ciddi bir gerilim kaynağı sayılabileceğini düşünmüyorum.

Şimdi, sırada reel politikaya ilişkin gerilim kaynakları var. İşte bunları çok ciddiye almak gerek. İşin kötüsü, reel politika alanlarındaki gerilimlerin daha çeper parçalayıcı olması, başka deyişle bu gerilimlerin partiyi ilerletici kanallara yöneltilememesi daha büyük bir olasılıktır.

Sosyalist sol ile solun yenilenmeci, anarşizan ve liberter kesimleri arasındaki gerilim biraz daha ciddidir. Ama, teorik olarak böyledir. Yoksa ÖDP'nin yenilenmeci, anarşizan ve liberter kesimlerinin bu partide hiç yerlerinin olmadığını kimse söylemiyor. Parti bal gibi onların da partisidir. Bu tür kesimlerin partideki varlıklarının, büyük marazalara çanak tutabileceğini sanmıyorum. Hem azlar, hem de dişe dokunur şeyler söyleyebildikleri şimdiye kadar pek görülmedi.

Sanırım biraz yol alındı.

Şimdi, sırada reel politikaya ilişkin gerilim kaynakları var. İşte bunları çok ciddiye almak gerek. İşin kötüsü, reel politika alanlarındaki gerilimlerin daha çeper parçalayıcı olması, başka deyişle bu gerilimlerin partiyi ilerletici kanallara yöneltilememesi daha büyük bir olasılıktır. Örnek vermek gerekirse, “Kürt sorunu” konusunda izlenecek politikalar, bugün uykuya yatmış olsa bile yarın depreşebilecek “CHP politikaları” ya da YDH'ne yaklaşım bu tür çıban başları arasındadır. aman dikkat: Hepimizin basiretli davranması gerekiyor.

Gele gele, hem reel temellere sahip, hem de partiyi çatlatmayıp ileriye taşıyabilecek “iyi huylu” gerilim setlerine geldik.

Birincisi: Bu partide, insanları birbirine düşman kılmayacak, gerekçelerine oturtulmuş bir Beyoğluculuk/varoşçuluk gerilimi iyi bir gerilim olacaktır ve partiyi ileriye taşıyacaktır. “Mis Sokak solculuğu” tanımının birçok kişinin ağzında eleştiri olarak dolaşması sevindiricidir. Yanlış anlaşılmasın: “Beyoğluculuk” burada bir mecaz olarak kullanılmaktadır. Gelgelelim, İstanbul'un seçkin mekanlarında çok rahat kullanılabilen kimi söylemlerin bir de Gazi'de, Ümraniye'de, Kartal'da sınanması yerinde olacaktır. Bir parti ya da hareket, derine saldığı köklerle yaşam bulur. Beyoğlu'nda ise kök salacak bir toprak ve derinlik yoktur.

İkincisi: Bu partide, insanları birbirine düşman kılmayacak, gerekçelerine oturtulmuş bir metropol/taşra gerilimi de iyi bir gerilim olacaktır ve partiyi ileriye taşıyacaktır. GBK kökenlileri bilmiyorum; ama BSP için şunu rahatlıkla iddia edebilirim: BSP'nin somut sınıf politikaları belirlenmesine, özel olarak işçi sınıfına şöyle ya da böyle yönelmesine, örgütlenmenin, temellerinin sağlamlaştırılmasına ve benzeri elle tutulur konulara ilişkin olarak son 1,5 yıl içinde söylenen sözlerin yüzde 90'ı İstanbul dışından partililer tarafından söylenmiştir! Nisbeten küçük kentlerde, partililik insanın yaşamını çevre nezdinde daha ağır biçimde ve çok çeşitli yönleriyle belirler. Bu nedenle, ortalama taşralının partiyi sahiplenişi, ortalama büyük kentlinin sahiplenişinden daha başkadır.

Üçüncüsü: Bu partide, “halk” ya da “kitle” gibi daha genel kavramların eksenine işçi sınıfını oturtanlarla böyle yapmayanlar ya da buna gerek görmeyenler arasında olabilecek bir gerilim de “iyi huylu” bir gerilimdir. Buradan çatlama patlama çıkması çok güçtür ve aynı konuya ilişkin açık sözlü tartışmaların partiyi çok daha ileri noktalara taşıması da mümkündür. Daha açığını söyleyecek olursam, bu partinin “sosyalizm” gibi bir siyasal üst kimliği ve işçi sınıfı gibi bir ekseni benimsemeden, salt renk cümbüşüyle yol alması çok güç olacaktır.

Ve dördüncüsü; bu partide izlenecek somut politikaların belirlenmesine marksist ekonomi-politik, tarih ve siyaset anlayışıyla katkıda bulunacak olanlarla, aynı konuya daha serbest ve güncelci biçimlerde yaklaşacaklar arasındaki gerilim de iyi huylu bir gerilim sayılabilir. Burada önemli olan, kimsenin kimseye “o halde sen burada ne arıyorsun?” dememesidir. Sanıyorum böylesine geniş, ferah, çok renkli ve sinemaskop bir parti kurarak bu tür sorunların esbabı mucibesini de ortadan kaldırmış olduk.

Bütün bunlar kimlerle yapılacak? Henüz tam kestiremiyorum. Ama 21 Ocak günü Ankara'da on bini aşkın insan vardı. Eğer bu on bini aşkın insanın hepsi post-marksist, post-modernist, yenilenmeci, yeni solcu, anarşist, aşkçı, tembellik hakçı, mor kurdelacı kişilerden ve devrimci şarkıları sevip dinlemeye gelen CHP'lilerden oluşuyorsa, o zaman bizim gibilerin, bırakın bu partiyi, bu memleketten de çekip gitmek dışında yapacak işleri kalmamış demektir.

DİSK'in özür dilemeye hakkı yok!

Ayla ÖNDER

DİSK, 26-27 -28 Ocak'ta gerçekleşen 10. Olağanüstü Genel Kurul sonucunda yeni bir yönetime kavuştu. Rıdvan Budak yeniden genel başkan seçildi. Genel Sekreterliğe ise Kemal Daysal getirildi. Yönetim kurulu ise Vahdettin Karabay, Çetin Uygur, Atilla Öngel, Tayfun Görgün ve Hulusi Karlı'dan oluştu.

Üç gün süren genel kurul, medyada "Heyecansız genel kurul" olarak yer aldı. Yönetimde sağlanan " konsensüs" sonucu alınan kongre kararına bazı sendikaların itirazı olsa da bunu kongre kürsüsünde açıkça dile getirmediler. Yöneticilerinin asıl beklentisi bu kongreyle birlikte DİSK'in üzerindeki "ölü toprağını" atmaktı. Örgütlü sendikaların yönetimde yer almasıyla bunun ilk adımı atılacaktı.

Ancak bazı delegeler, "tabana dayalı kongre değil " sözleriyle eleştiriyordu kongreyi. Muhalifler, "örgütlü" sendikalar için "paralı " sıfatını kullanmayı yeğliyordu. Bu nedenle kongre sonuçlarına da sağlıklı bakmadıklarını ifade ediyorlardı.

Kongre öncesinde ve kongre sırasında en çok eleştirilen karar, yönetim kurulunun 5 kişiye indirilmesi oldu. Konfederasyon genel merkezinin Ankara'ya taşınması önerisine de çoğunluk tarafından sıcak bakılmadı. İki öneri de oy çokluğuyla kabul görmedi.

Genel-İş Genel Başkanı İsmail Hakkı Önal, "Ankara" önerisini destekleyenlerdendi. Ona göre, "Deli gömleği gibi giydirilen sendikal yasalardan kurtulabilmenin ve parlamentodaki çalışmalara etkide bulunabilmenin" yolu Ankara'dan geçiyordu. Ne var ki delegeler o yola "geçit" vermediler.

"Umut" kongre salonunda en çok kullanılan sözcük oldu. "12 Eylül yasaları"nın engelleriyle sağlanamayan örgütlenme için ilk adım "yeni dönem"de gerçekleştirilecekti. Umudunu kaybetmeyenler, DİSK'in 12 Eylül öncesi var olan ilkelerinin artık hayata geçirileceğini söylüyordu. "Geniş tabanlı" sendikaların yönetimde temsil edilmesiyle bu umut daha da artıyordu.

Türkiye toplumunun tüm kesimlerinin örgütlenmeden uzaklaştırıldığı bir dönemde, tıkanıklığı aşmak için çabalayan DİSK'lilerin bu toparlanma çabasının zamanlaması ilginçti. Solda farklı siyasi oluşumların da birleşerek bir parti (ÖDP) kurması aynı zamana denk geldi. Kimileri bunu "tesadüf" olarak görmediğini söylüyordu.

Örgütlenme... örgütlenme...

1992'de yeniden açıldığından bu yana "örgütlenme", konfederasyonun en büyük sorunuydu. Peki kongre sihirli bir değnek gibi bunu sağlayacak mıydı? Banksen'den Halil Çamalan bunun "yuvaya dönüşle" gerçeklebileceğini söylüyor ve şöyle diyordu: "DİSK, tabiri caizse Türk-İş, Hak-İş ve diğer bağımsız konfederasyonların 1 kilometre gerisinden başlamış durumda. Bu anlamda ipi göğüslemesi de biraz zaman alacak. Yuvaya dönüşler başladı. Örneğin bizim sendikamızın,12 Eylül'den önce 30 bin üyesi vardı. Onlar bugün diğer senidkalarda. Ama bunlardan bin civarında üyeyi geri aldık."

Yönetimdeki sıkıntıları gidermek adına yapılan kongreyi bazı delegeler "boşuna" olarak adlandırdı. Umut besleyenler de "Alınan kararların dört duvar arasında kalmamasına" bağlıyordu herşeyi. "Genel kurul kararlarının pratik olarak sınıfa yansıması sonucu" tıkanıklığın aşılacağına inanıyorlardı.

"DİSK daha büyüyecek, daha gelişecek. 2000'li yıllara işçi sınıfını ancak DİSK taşıyabilir" düşüncesi kongrenin ana sloganı haline geldi. Ancak bazı görüşlere göre, bu, şu an olamazdı. Bu görüşün sahipleri, DİSK'in 1.5 yıl sonraki kongresine işaret ediyordu. "Bundan sonraki kongre daha güzel olacak" diyordu bir delege. "O zaman tabanı oluşmuş bir konfederasyon haline gelir, işçiler DİSK'e o zaman taşınır."

Üç gün boyunca yöneticilerin kulağına en çok çalınan söz, "Bu kongreyle güç toplamaya çalışıyorlar aslında" sözüydü.

İkinci gün bir konuşma yapan Oleyis Genel başkanı Enver Öktem de bu fikri savunanlardandı. Öktem, "DİSK'i en çok konuşan ve en az örgütlü sendikaların yönettiğini" savunuyor ve şöyle diyordu: "Şu anki yönetim kurulu, DİSK'in değil, kendilerine oy verenlerin yöneticiliğini yapıyor!"

Muhalifler bölündü

Daha önce Devrimci Demokrat Platform olarak anılan ve sosyalistler ve devrimci demokratlardan oluşan muhalif sendikalar bu kez kendi aralarında bölündüler. Bir arada kalanlar ise "Devrimci Demokrat Kongre Bloku" adıyla seçim çalışması yürüttüler. Ne var ki kongrede yeniden bölündüler. Guruplar ayrı ayrı aday lar çıkardı. Bu nedenle Blok'tan Munzur Pekgüleç ve Ali Rıza Küçükosmanoğlu adaylıklarını geri çekmek zorunda kaldılar. Blok'un dışındaki iki sosyalist aday ise (Çetin Uygur ve Tayfun Görgün) yönetimde yer aldı.

Sosyalistler ve sosyal demokratlar

Kongre salonu yer yer sosyalistlerle sosyal demokratların birbirlerine sataşmalarına sahne oldu. Deri-İş Sendikası Genel Başkanı Munzur Pekgüleç delegelere şöyle seslendi: "Bu kongre, içinde bulunduğumuz siyasi ortamda

Genel Kurul'dan birkaç not

Muhittin ULUÇAY*

Bir buçuk yıl önce yapılan 9. Genel Kurul'un hemen ardından DİSK'in acil olarak bir olağanüstü genel kurula ihtiyacı olduğu, çıkan yeni yapının DİSK'i taşıyamayacağı hemen hemen herkes tarafından ifade ediliyordu. Bu zorunluluk zaman içinde kendisini daha çok hissettirmeye başlayınca olağanüstü kongre için yeni bir yapılanmayı da içeren çalışmalar sıklaştırıldı. Büyük ve paralı sendikaları bir araya getirmek için yoğun bir görüşme trafiği ve propaganda yürütülürken üstü kapalı olarak sosyalistlerin tasfiyeşinin gerekli olduğu da hissettiriliyordu. Örgütlü ve paralı sendikaları yönetime gelme konusunda ikna ederken üzerinde anlaşılan liste de kongre delegelerine onaylatılacaktı. Yapılan tehdit ise açıktı, bu liste onaylanmazsa büyük ve paralı sendikalar geri çekilecek, yönetimde yer almayacaklardı.

Böylesi bir ruh hali içindeki delegasyon ile yapılan kongre doğaldır ki, ülkenin sorunları, dünyanın geldiği noktanın, sınıfın sendikal ve demokratik ihtiyaçları ile sorunlarının irdelenip tartışıldığı, perspektiflerin sunulduğu, içinde yaşadığımız krizden çıkış yolunun tartışıldığı bir platform olamazdı ve nitekim olamadı.

Üç gün süren kongre sadece kimin yönetime geleceği veya gelmeyeceğinin tartışıldığı ve bu çerçevede yapılan kulis faaliyetinin dışına taşamadı. Bu durum kongrenin coşku içerisinde geçmesinin de önünü tıkadı. Bu arada kongreye katılan delegasyonun çoğunluğunun sendikal faaliyetin dışına sürüklenmiş, işçilikten başka her türlü ticari faaliyetle uğraşanlardan ve meslekten sendikacılardan oluşması da özlenen ve istenen tarzda bir kongrenin gerçekleştirilmesine engeldi. Örneğin 345 kişilik delegasyonun ancak 270'i kongreye katılmıştı.

Sosyalister kongreye müdahale etmek için iki kanaldan çaba harcadılar. Birincisi 9. Genel Kurul'a daha derli toplu, program, tüzük ve alternatifler üreterek giren ve sonuçta Rıdvan Budak'la ittifak yaparak yönetime 3 kişi taşıyan DDP (Devrimci Demokratik Platform) idi. 1,5 yıllık süreçte platformda yollar ayrılmış, yönetime gelenler ile diğerleri birbirlerinden kopmuş, en ağır eleştirileri kendi kendilerine yöneltir duruma gelmişlerdi. Eski yapısını ve içeriğini korumayan bu blok bu kongrede Devrimci Demokratik Seçim Bloku (DDSB) adını almıştı ve sadece İstanbul'dan gelen delegelerle sınırlı bir görüntü arz ettiler. Bu satırların yazarı olarak benim de katıldığım 6 saatlik bir toplantıda iki kişiyi yönetime taşımak için anlaşmalarına rağmen üç adayı ikiye düşürmeyi başaramadılar. Çok kötü bir tartışma sonunda iç ilişkileri ve örgütlenmesi iyice dağılan blok sonuçta yapmak istediği hiçbir şeyi kongreye sunamadığı gibi hiçbir adayını da yönetime taşıyamadı.

İkinci kanal ise, önceden örgütlü bir faaliyet yürütmeyen, kongrede anlık gelişmelere müdahale etmek durumunda kalan daha çok ÖDP'li ve onların etkilediği delegasyondu. ÖDP'li delegasyon kongreye hiçbir alternatif program ve seçenek sunamadı. Ama DDSB ile tüzük değişikliklerinde ortak davranarak en azından genel merkezin Ankara'ya taşınma talebinin önüne geçti ve en az iki sosyalistin yönetimde olması hedefini hayata geçirdi. Tayfun Görgün ve Çetin Uygur'u yönetime taşıyarak görece de olsa bir başarının altına imza attılar. Burada hemen belirtmek gerekir ki, Mehmet Atay'ın seçilememesi ÖDP delegasyonunun bir eksikliğidir.

Bu kadar olumsuzluğun yaşandığı kongredeki en dikkate değer olaylardan biri ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras'ın yaptığı konuşma ve bu konuşmaya delegasyonun gösterdiği yoğun ilgiydi. Uras konuşurken kulis faaliyeti yürütenlerin bile salona girmesi ÖDP'ye gösterilen ilginin bir işareti idi. Bu arada hemen belirtmek gerekir ki, üç günlük kongrede atılan tek slogan da Uras'ın konuşmasının sonunda atılan 'Yaşasın Sosyalizm' sloganı idi. Buradan hareketle DİSK'in en kısa zamanda yapısal değişikliğe gitmesi gerektiği çok anlaşılır bir şekilde ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla yapılması gerekenler şöyle sıralanabilir:

1) Mesleği sendikacılık olanlar acilen tasfiye edilmeli, yerlerine tezgahtan, işyerinden, örgütlü faaliyet yürüten öncü ve sosyalist işçiler gelmelidir.

2) DİSK hayatın her alanına örgütlü bir biçimde müdahale etmeli, 12 Eylül öncesi DİSK gibi gücünü sokaktan, fabrikalardan, işyeri komitelerinden alan bir yapı ile yüzünü sola, sosyalizme döndürüp, toplumsal muhalefet içinde yerini almalıdır.

4) Aksaçlı tabir edilen, ama işçi sınıfından kopmamış, sınıfın sorunlarıyla özdeşleşmiş kimi deneyimli sendikacılar ile gençliğin, tabandan gelen yeni jenerasyonun dinamizmi bir araya getirilmelidir.

5) Sosyalist hareket acil olarak yüzünü sınıfa döndürüp sendikal hareket içinde örgütlü ve üretken bir tutum almalı, sınıf içerisinde sahici bir güç olmalıdır.

* Genel-İş Mersin delegesi

çeşitli ciddi sorunlara pratik çözümlemelerin üretilebileceği bir kongre olmak zorundadır." Pekgüleç "Kafasında sosyalizmi bitirenlere" gönderme yapıyor ve şöyle diyordu: "Sosyalizm insanlıkla var olup, insanlıkla ancak son bulacaktır." Pekgüleç, sendikaları ve sendikacıları sorguluyordu; "Neden bu kadar toplumdan ve işçi sınıfından koptuk? Bunu sorgulamamız lazım."

Genel-İş delegesi Öztürk Türkyılmaz da benzer eleştirilerde bulundu ve bazıları gibi oku sadece konfederasyon yöneticilerine yöneltmedi: "DİSK'in bu durumda oluşunun en büyük sorumlusu, en büyük muhatabı bugünkü DİSK yürütmesi ile birlikte DİSK'e bağlı sendikaların hepsidir."

Konuşmasında üstü kapalı sendika ağalığını eleştirdi. Tam bu sırada atılan "Kahrolsun sendika ağaları" sloganına Divan başkanı Kemal Nebiloğlu'dan sert tepki geldi. Türkyılmaz susunca Nebioğlu salona doğru bağırdı: "Burada kimsenin bu sloganı atmaya hakkı yok!"

Türkyılmaz da sosyal demokratlara çatıyordu. "Bu ülkede yaşıyorum, bu ülkede sosyal demokratların geldiği ruh halini anlatmaya çalışıyorum."

Yönetimdeki sosyalistlere de kızdığını söylüyordu; "DİSK yürütmesinde yer alan üç sosyalist sendikalarına sahip çıkmadı. Sizin kadar benim de o arkadaşlara eleştirilerim var. Benim o arkadaşlara eleştirilerim 9. genel kurulda da oldu. Sosyalizmi, mücadeleyi öne çıkaran, yanyana tutum alması gereken insanların o zaman tutum almamaları ve bölünmeleri sonucunda çok kötü bir kongre süreci yaşandı 9. genel kurulda."

Kongrenin üçüncü gününde son söz alanlardan biri de Süleyman Çelebi oldu. Çelebi de bir anlamda sosyalistlere cevap vermiş oldu. "Sosyalizm diyen arkadaşlar DİSK'in kitle örgütlü olduğunu unutuyorlar. Diğer siyasal görüşe de kapalı olmadığını unutmaması lazım. Namussuz sosyal demokratlar gibi bir laf edildi geçen kongrede. Namussuz olan sosyal demokrat olamaz! Burada DİSK'i DİSK yapan Temsilciler Meclisi'dir. Ama temsilci yok. İşyeri temsilcisi yok bazı sendikaların."

Daha önce genel başkan adayı olmak isteyen fakat "Tek aday olarak çıkma" teklifi benimsenmeyince vazgeçen İsmail Hakkı Önal kürsüde isim vermeden sık sık Budak'ı eleştiriyordu. Ona göre sendikal mücadele yalnızca ekonomik boyutlu olmamalıydı.

"Biz üç ayağı olan bir mücadele anlayışını benimseyen bir örgütüz; ekonomik, sosyal ve ideolojik...."

ÖDP'den DİSK'e merhaba

ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras'ın kongrenin ikinci gününde konuk olarak kürsüye çıkması salonda bir dalgalanma yarattı. Bir çoklarının özlediği "heyecanlı hava" o an yakalandı. Uras, çok yoğun bir alkışla veda ederken, kulisin konusu değişmişti. Salon girişindeki büfe önünde laflayan delegelerin sohbet konusu bir süre ÖDP oldu..

Salonu hareketlendiren başka bir olay daha oldu. Gözaltında çocukları kaybedilenlerden iki ana ve 20 dolayında tutuklu yakını salona geldi. Bir süre bekledikten sonra konuşma izni istendi. Ancak bir divan üyesinin (tartışma bittikten sonra) belirttiğine göre bir "sıralama" hatası olmuştu. Eşi gözaltında kaybedilen Gülşen Gülünay'a kürsüden inmesi söylendi. Bazı delegeler müdahale edince diğer tutuklu yakınları Gülünay'ın yanına geldi. Ortalık bir anda karışmıştı. Bu sırada tutuklu yakınları "Kahrolsun sendika ağaları", "Gözaltında kayıplara son" diye bağırıyorlardı. Divan şaşkındı. Adeta kürsüyü ele geçiren eylemciler çok zor ikna edildi. Konuşma izni almadan da çekilmediler. Nihayet anlaşma sağlanmıştı. Önce bir delikanlı çıktı. Sonra da 70 yaşlarında bir kadın. Son olarak Gülünay bir toplantı duyurusu için mikrofonu eline aldı. 70'lik nine konuşurken delegeler çok etkilendi. Kürsüyü uzun süre elinde tutan eylemcilere olan kızgınlık ta törpülendi bu konuşmayla. Yaşlı kadın konuşmasının son cümlesinde şöyle sesleniyordu: "74 yaşındayım. Bizim evlatlarımız işçi kavgasını biliyor, bizim evlatlarımız sömürü kavgasını biliyor. Ama terörist damgasını alıyor. Benim evladım ne için yatıyor? Sömürüye başkaldırıyor."

Yeniden var olma kavgası

Bu yazıya noktayı koyduğumuzda DİSK'in yeni yönetimi mazbatalarını almış ve Merter'deki konfederasyon binasında ilk basın açıklamalarını yapmışlardı bile. Şimdi gözler orada. DİSK 12 Eylül'ün etkilerini tamamen silip, silkelenip kendine gelmek için ne kadar bekleyecek? Yeni (daha doğrusu 12 Eylül'den önceki) DİSK için ilk adım olan bu kongre, bir çok delegenin altını çizdiği gibi "son şans" mı? Ya da "daha sabırlı olanların" ifade ettiği gibi 1.5 yıl daha mı beklemek gerekiyor? Pazar günü, "son şans" nitelemesini daha akla yatkın buluyordu delegelerin bir çoğu. Bu fırsat iyi kullanılmazsa DİSK'in tabelaları kalır herhalde. Bu durumda artık ardına sığınacak bir "mazeret" te yok. Zaten son konuşmasında da ne demişti Budak:

-Artık hiçbirimizin özürü olamaz!

-Hiçbir mazeretin arkasına sığınamayız!

Doğru söze ne söylenir!

Delegeler ne diyor?

FEYZULLAH KAYA (Genel-İş delegesi)
Ben bu kongreden pek fazla bir şey beklemiyorum. Bu yapılan kongre tabana dayalı kongre değil. Yukarıda, üstte bir konsensüs sağlanmış. Kendi aralarında 3-5 kişi oturacaklar yeni bir yönetim oluşturacaklar. Bunun da tabanla ilişkisi yok. Tabana da bir şey sağlamayacağına inanıyorum. Görevimizi yerine getirmek için de şu an buradayız. Bu düşünceyle, bu kafa yapısıyla yeni bir DİSK yaratılmaz. Bence var olan DİSK te her geçen gün öldürülüyor.

HULUSİ KARLI (Bank-Sen Genel Başkanı)

Bu kongrede beklentilerimin tamamı gerçekleşmedi. Ama umutsuz değilim. Daha konfederasyona bağlı sendikalarımızın üye tabanları oturmadı. Oturmamasının nedenini de daha çok 12 Eylül yasalarına bağlıyorum. İşkolu barajının olması, işyeri barajının olması örgütlenmede en büyük engellerden biri. Öte yandan yetki prosedürü bir yıla yakın bir süredir yargıda oyalanıyor. 12 Eylül yasaları örgütlenme önünde en büyük engel.

HAYDAR ASLAN (Genel-İş 7 No'lu Şube Mali Sekreteri)
Bu kongreler DİSK'in daha önce yapmış olduğu kongreler gibi değil. Bir ölü toprağı örtülmüş üstüne. Kaygılarımız büyük. Beklentilerimize cevap verecek bir yapılanma yok. Bu açık ve net. Görüldüğü gibi, burada sadece yapılan paralı sendikaların DİSK konfederasyonu yürütme organlarında yer alması. Bunun haricinde kongrede yaşanan bir olay yok. İşçi sorunlarıyla, ülkenin gerçekleriyle, dünya işçi hareketiyle birleşmesiyle ilgili herhangi bir izlenim yok. Kendi iç çatışmalarıyla günü kurtarma havası içindeler. Ve Türkiye işçi sınıfı için pek yararı olacağına inanmıyorum. Kongrenin sağlıklı bir şekilde sonuçlanacağına da inanmıyorum.

KAMİL KİMKIR (Birleşik Metal-İş Kartal Şube Sekreteri)
Bu kongreden fazla bir beklentim yok. Kongre tamamen yönetim kurulunun isteği üzerine oluşuyor. Politikaların tartışılıp, delegelerin katıldığı bir tartışma ortamında yapılmadığı için çok fazla bir şeyin değişeceğine inanmıyorum. Bu kongre yönetimdeki sıkıntıları gidermek adına yapıldı. Ama bunları gidermeyecek. Salonun yapısı onu gösteriyor. Pek fazla bir şey değişmeyecek.

HALİL ERTUNAY (Lastik-İş Sendikası Genel Sekreteri)

DİSK'ten çok şey beklemiyoruz. Bence dünkü, yani12 Eylül öncesi DİSK neyse yarın da aynı DİSK işlevini sürdürecek. DİSK'in ilkeleri belli. O ilkelerin dışında bir beklentimiz yok. O ilkeler hayata geçirilsin yeter bizim için. Kongreden sonra bu gerçekleşecek. Sorumluluklar paylaşılıyor. Yani örgütlü tabanı olan, tabanı geniş olan sendikalardaki arkadaşlarımız yönetime gelecekler. Dolayısıyla eylemler ve kararlar yetkili sendikaların, yani örgütlenmesini tamamlamış sendikaların tabii ki etkinliği daha fazla olacak.

ALİ İHSAN ARTUT (Oleyis sendikası Örgütlenme Uzmanı)
Bu kongrede daha birleştirici ve daha iyi bir sonuca gitmek için bir yönetim oluşacağına inanıyorum. Karamsar değilim. DİSK daha büyüyecek, daha gelişecek. 2000' li yıllara işçi sınıfını ancak DİSK taşıyabilir.

MÜMİNE HANCAN (Tekstil sendikası Şube Sekreteri)
Şu anda bu delegasyondan çok fazla bir şey beklemiyorum. O da kaygılarımı ortaya çıkarıyor zaten. Ölü toprağı diyorlar. Ben de mezar taşları bile bizden daha sesli diyorum! Hiç olmazsa üzerlerinde dualar var sadece 'oku' diye yazıyor. Biz onu da yazamıyoruz şu anda. DİSK'in sloganını atmak için DİSK'in içinde onu ifade eden bir sınıf olması lazım. İddiaları var. 2000'li yıllara taşınacak. Geçen dönem de böyle iddalar vardı. Ama "taşınamadı." Ancak ben bunun DİSK'in son şansı olduğuna inanmıyorum. Bitmedi. Bundan sonraki şansı daha güzel olacak. Çünkü sınıf gelecek. 1.5 yıl sonraki olağan genelkurulda sınıf gelecek. O zaman kendini ifade etmiş bir sınıf burada 'DİSK' diye slogan atacak.

HÜDAYİ FAZLILAR (Gıda-İş İzmir Bölge Şb. Başkanı)
Mevcut genel yönetim kongre istedi. Kendi şartlarını koydu. Kendi şartları içerisinde kongre yapıyor. Aslında biraz güç toplamaya çalışıyor. Önümüzdeki olağan kongreye kadar. Ama nihayetinde buradan da bir takım dersler çıkarılacak. İşçi sınıfı bilinci bu tür pratik haraketlerden geçer. Olumlu veya olumsuz mutlaka bir katkısı olacaktır.

SOR CAFE & BAR

Adres: Katip Mustafa Çelebi Mah.
Hasnun Galip Sk. No: 21/1 Beyoğlu - İstanbul
Tel : (0212) 249 66 54 Not:
(Galatasaray Spor Kulübü Sokağı)

İşkence yasaların güvencesinde

Vehbi ERSAN

Evrensel gazetesinin muhabiri, arkadaşımız Metin Göktepe'nin dövülerek öldürülmesi, Türkiye'de kurumlaştırılmış bulunan baskı ve terör mekanizmasının nasıl işlediğini bütün çıplaklığıyla gözler önüne serdi.

12 Eylül askeri darbesinin ardından reorganize edilmiş, yetkinleştirilmiş devletin baskı aygıtı muhaliflerin karşısında yasal güvenceye alınmış bir "terör rejimi" kurmuştur. Metin, her gün her saat bu ülkenin bir köşesinde yaşanan bu "terör rejimi"nin polislerin deyişiyle sıradan bir "uygulaması"nda yaşamını yitirmiştir.

Burada Demirel'in her gün tekrarlamaktan bıkmadığı sözlerini hatırlatmak gerekiyor: "Devlet tüm kurumları ve kurallarıyla dimdik ayaktadır. Tüm kurumlar işlemektedir, kurallar neyi gerektiriyorsa o olur." Gerçekten de Metin'in polislerce "alınması"nın ardından meydana gelen bütün olaylar, tutulan tutanaklar, yetkililerin açıklamaları "kurallara uygun"dur ve her şey olması gerektiği gibi olmaktadır.

Polis hak ve yetkileri

Türkiye'de polisin yetkilerini aldığı Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu vardır. Polisin görevini ifa ettiği sırada işlediği "suç"lara ilişkin bir yasa da vardır; o da Osmanlı döneminden kaldığı söylenen Memurin Muhakematı Kanunu'dur. Birinci yasaya göre polis istediği kişiyi herhangi bir gerekçe göstermeden "şüphe" üzerine alıkoyabilir; bunu ille de gözaltı tutanaklarıyla yapmak zorunda değildir; çünkü "idari tedbir" yetkisi vardır. Alıkoyduğu kişiyi ille de karakollara veya emniyet müdürlüklerine de götürmek zorunda değildir; isterse, daha uygun bir yer bulursa, yine "idari tedbir" gereği orada tutabilir. Bu yasaya göre polisin "zor" kullanma hakkı vardır; bu hak o kadar geniş tutulmuştur ki "ateş" de edebilir. Polisin bu yetkileri ayrıca halka tanındığı ileri sürülen "hak ve özgürlükler"e ilişkin yasalardaki düzenlemelerle pekiştirilmiştir.

Polislerin vatandaşa karşı bir "suç" işlemeleri durumunda yargılanmaları ise "deveye hendek atlatmak"tan zordur. Bir kere onu kim yakalayacaktır? Bir polisin, vatandaşın şikayeti durumunda veya suç işlerken gördüğü bir başka polisi gözaltına alma yetkisi var mıdır? Bir vatandaşın kendisine karşı yasadışı bir "uygulama" içindeki bir polisin kimliğini tespit etme şansı bile yoktur; polis kimliğini göstermek zorunda değildir ya da bunu kendisinden isteyene yasadaki herhangi bir yetkisini kullanarak yanıt verme hakkı vardır. Başka ülkelerde zorunlu olan, sicil numarası da üniformada takılı değildir. Vatandaşın bütün bunları başarması durumunda başvuracağı kurum Cumhuriyet Savcılığı'dır; ancak savcılık da polisi "suç"lu bulsa dahi hakim önüne çıkaramaz, ancak idareden polisin yargılanması için izin isteyebilir... vb. vb.

'Devlet dimdik ayakta'

Evet, Demirel'in dediği gibi "Devlet dimdik ayaktadır ve bütün kurum ve kurallarıyla işlemektedir."

Metin'i ölüme götüren "uygulama"ların bütünü yasalara uygundur. Neden hiç kimsenin İstanbul'un göbeğinde bin kişi polis tarafından bir spor salonunda alıkonulmasına karşın hiçbir tutanak tutulmamış olmasını yasalara aykırı bulmadığı da anlaşılır olmaktadır.

Eyüp Spor Salonu'nda yalnızca Metin değil, gözaltına alınan yüzlerce insan dayaktan geçirilmiştir. Bunu gerek soruşturmayı sürdüren müfettişler gerekse de diğer yetkililer açıklamışlardır. Ancak bu dayak atma, yasalara aykırı olmadığı için, soruşturma konusu olmamıştır. Soruşturma konusu olan Metin'i öldüren polislerdir; onlar da yetkililer nezdinde aslında "görev ifa ederken" istemedikleri bir kusuru işlemişlerdir. Üstelik onların öldürdüğüne dair hiçbir kanıt bulunmamaktadır. Ceset, spor salonunun dışındaki büfenin yanında bulunmuştur. Aslında soruşturma konusu bile yapılmaması gerekir. Nitekim Eyüp Cumhuriyet Savcısı'nın "serbest bırakıldıktan sonra oturduğu çay bahçesinde sandalyeden düşüp ölmüş" açıklamasıyla İstanbul Emniyet Müdürü Orhan Taşanlar'ın "Kesinlikle gözaltına alınmadı, duvardan düştü öldü" açıklaması bundan ötürüdür.

Ancak büyük bir kamuoyu tepkisi oluşmuş, hükümet politik nedenlerle bu olayın üzerine gitmek zorunda kalmıştır.

Bu durumda "suç" işleyen bir polis memuruna karşı soruşturma yürütmenin ne kadar güç olduğu anlaşılmıştır. Savcı'nın mevcut yasalar nedeniyle bir soruşturma açma yetkisi bulunmayınca bu so- [illegible] Başbakan'ın talimatıyla İçişleri Bakanlığı nezdinde bir müfettişler kurulu oluşturulmuş, bunun yanı sıra özel bir talimatla Asayiş Şubesi'nin 1. Kısım'ında görev yapan polislerin soruşturma yürütmesi istenmiştir. Eğer Başbakanlık'tan böyle bir özel talimat gelmeseydi, Asayiş Şubesi bu soruşturma içine girmeyecekti; ya da polis memurlarının avukatı Ömer Yeşilyurt'un dediği gibi görev bir özel ekibe değil de, örneğin Terörle Mücadele Şubesi'ne verilmiş olsa yine polisler belirlenemeyecekti.

Polisler hakkında soruşturma yürütülebilmesi için devletin üst düzey yetkililerinin talimat vermesi gerekmektedir, ama bu da polislerin yargılanması için yeterli olmamaktadır. Bütün dosya, kesin kanıtlarıyla hazırlanmış olsa bile, savcılık suçlu polisleri yargılanmaları -tutuklanmaları ise zaten olanaksız- için hakim önüne çıkaramayacak, dosyayı, yargıyla hiçbir ilgisi bulunmayan idareye göndererek, "lüzum-u muhakeme" talebinde bulunacaktır. İstanbul Valisi'nin başkanlığında Defterdar, Hukuk İşleri Müdürü, Milli Eğitim Müdürü, Sağlık ve Sosyal Yardım Müdürü ile Tarım ve Veteriner Müdürü'nden oluşan İl İdare Kurulu da, bir yargı mercii olmadığı için, politik atmosfere, yukarıdan gelen talimatlara veya aşağıdan gelen baskılara bakarak, gerekli kararı verecektir.

İl İdare Kurulu'nun ölçüleri ne olacak?

Şimdi, yüzlerce tanık önünde, 10'dan fazla polis tarafından yine yüzlerce polis önünde öldürülen Metin'in dosyası bütün bu aşamalardan geçerek İl İdare Kurulu'nda bulunmaktadır. Polisler serbest bırakılmıştır. İl İdare Kurulu, İstanbul Barosu Başkanı Turgut Kazan'ın dediği gibi "emir-komutayla" hareket etmektedir ve sağlıklı hukuki kararlar vermesi söz konusu değildir. Kurul, polis telsizlerini kilitleyerek Taşanlar'ı "satılmışlık"la suçlayan polislerin tepkilerini, Başbakan Çiller'in talimatlarını ve Ege'deki "Kardak kayalıkları savaşı"nı dikkate alarak bir karar alacaktır.

Muhaliflere gelince, onlar, bir kez daha Türkiye'de bu denli açığa çıkarılmış bir işkencede adam öldürme olayının mevcut rejim içerisinde aydınlatılamayacağını görecekler ve görevlerinin ne denli zorlu ol- [illegible]

Bir kapıyı aralarken...

Nuri ÖDEMİŞ

Özgürlük ve Dayanışma Partisi; sınıf mücadelesi ve sosyalistler açısından, yeni bir dönemin kapısını açtı. Bir dönemi kapatırken, ÖDP'nin kuruluşu ile kapanan dönem, esas olarak "Birliğin" inşası ve birlik sürecinin görevlerine göre tanımlanırken; ÖDP ile başlamakta olan yeni dönem, aynı parametrelerle tanımlanamaz hale gelmiş bulunuyor.

İçine girdiğimiz dönemin mutabakatlarını ve saflaşmalarını kesinlikle sınıf mücadelesinin gerekleri belirleyecektir. Süreç bu açıdan da sosyalistler için yenidir. ÖDP öncesi kurulan mutabakat çerçevesi parçalanmış, sahici zeminlere ayak basan saflaşmaların önü açılmıştır. Sınıf mücadelesinin kenarında/dışında sosyalistlerin kendi "iç dünyalarının" sağladığı mutabakat ve saflaşma çizgileri kırılmış, aynadaki netlik yanılsaması tuzla buz olmuştur.

Özgürlük ve Dayanışma Partisi'ni mücadele ve eylem içinde politik bir sınamaya tabi tutacak olan kendi pratiğini hangi zeminde yükselteceği, politik/örgütsel mutabakatlarını neyin üzerine kuracağı sorunudur.

Sosyalistler açısından oyunun mutad kurallarını değiştiren ÖDP gerçekliği, sahici politika yapmanın, toplum nezdinde ve emekçi sınıflar içerisinde toplumsal/politik pratiğin müdahili olabilmenin imkanlarını daha başlarken yaratmıştır. Kurulurken tanık olduğumuz, bir özleyişi yansıtan coşku, politik duyarlılık -bazıları farkında olmadan bunu gölgeleyecek şaşkınlığa sahip olsa da- bunu söylememizi olanaklı kılıyor.

Önceki hayatlarımızın ne ölçüde sahiciliğe tekabül ettiğini ve öneregeldiğimiz her şeyin sınıf mücadelesi ve sosyalizm açısından kıymeti harbiyesinin ne olduğunu, hep birlikte göreceğiz.

Sosyalistlerin kendilerini rahat bir aymazlık içinde hissettikleri küçük dünyalarının önüne büyük bir dünyanın ufku gerilmiştir. Önceki hayatlarımızın ne ölçüde sahiciliğe tekabül ettiğini ve öneregeldiğimiz her şeyin sınıf mücadelesi ve sosyalizm açısından kıymeti harbiyesinin ne olduğunu, hep birlikte göreceğiz.

Oyunun kurallarını yeniden yazmanın zamanının geldiğinin işareti olarak ÖDP açısından temel mutabakatların belirgin bir berraklığa kavuştuğu söylenemez. Üzerini örtmeden, kafa yormamız gereken ve açığa çıkarmak zorunda olduğumuz bir şey olarak bunu unutmadan davranmalıyız. Hepimize, kendi ufak dereciklerimizden bir ırmak yaratma şansı veren bir partimiz var. Var ama; hala yanıtını bulamamış bir o kadar da soru ortalıkta duruyor.

Parti, işçi ve emekçi yığınlarla buluşmak için ne türden politika önermelerine/politika tarzına sahip olacaktır? Her işçinin, emekçinin, ezilenin ÖDP'de kendi suretini bulmasını sağlayacak politik pratiğin inşası sorunu nasıl halledilecek? İkameci olmayan bir siyasal davranış, hangi biçimler içinde herkes için ayan-beyan bir biçime kavuşacak?

Parti iddiaları ile örtüşen biçimde örgütsel olarak nasıl yapılanacak? Demokratik, çoğulcu bir parti hayatının inşası, her defasında tarihen sahip olunan "malum" anlayışların cangılında kendisine nasıl yol açacak?

Bizim işçi ve emekçi sınıflara, ezilenlere yönelmemiz; yüzü eşitlikçi, özgürlükçü, enternasyonalist, özyönetimci bir sosyalizme dönük bir parti kurmamız yetmiyor. Aynı işçi ve emekçilerin, ezilenlerin de yüzünü partiye ve tanımladığımız sosyalizme döndürecek bir eylem programını gerçekleştirmeye soyunanların pratiği neye benzeyecek, vb.?

Bunca soruyu yanıtlayıp, bunca sorunun altından kalkacak "kolektif iradeyi" nesnel olarak sona eren geçmişlerimize karşı da, bizzat o geçmişi inkara uğratacak düşünüş ve pratiği kim yaratacak?

ÖDP, tüm bunların yanıtlarını bulabilir olacağımız belirlenmişliklerle yola çıkmadı. Çıkmasını da beklemiyorduk. Ancak ÖDP'nin pratiğinin tüm bunların belirlendiği bir süreç olması da bir zorunluluk.

Sosyalistler açısından, politika, bu zorunluluklara müdahale anlamına geliyor. Temel mesaimiz, sınıf mücadelesini ve politik pratiğini yeniden tanımlamak, tanımlar olduğumuz her şeyi, emekçilerin, ezilenlerin eylemi içinde sınamak olacaktır.

Bir dönemi bitirirken, sınıf ve sosyalizm cenahında yeni bir dönemin sadece kapısını araladığımızı, o kapıdan neyin nasıl içeri gireceğini de eylemimizin belirleyeceğini unutmamalıyız.

Sözün eylemin ardından geldiği bir süreç yaratacak olan da, sözün büyüsünde eylemi "kadük" kılma aymazlığını gösterecek olan da, bizleriz. Seçtiğimiz yolun hangisi olduğunu, her adımda yeniden deneyerek, yeniden ve yeniden başlayarak... Hepimize kolay gelsin...

GenC mephisto
Müzik & Kitap & Cafe
Caferağa Mah. Muvakkithane Cad.
No. 15 Kadıköy - İSTANBUL
Tel: (0 216) 414 35 19 - 41
Aradığınız tüm kitap, CD ve kaset çeşitleri bulunur...

Azınlıklar ilginç değil herhalde

YELDA

Hiç azınlık sanatçılarının, politik liderleri, mesela Çiller'i taklit ettiğini gördünüz mü? Peki neden yok? Egemen grup sanatçıları müslüman olmayanlarla ilgili de espriler yapabiliyorlar... Her şeyi tersine çevirip bakabilsek...

Türkiye'de İbranice'nin 1938'e kadar yasaklı oluşu, Elsa Niego Olayı (1), İzmirli öğretmenlerin İbranice tabelaları söktürmesi, 1928'de İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Talebe Cemiyeti'nin başlattığı Vatandaş Türkçe Konuş kampanyası, 1934 Trakya Olayları, 1941 Yirmi Sınıf İhtiyat Asker olayı, 1942 Varlık Vergisi, Struma, Mefkure ve Salvador gemileri olayı... Cumhuriyet Türkiyesi'ndeki Yahudilerin ve Hıristiyanların yaşadığı olaylardan bazıları.

"Rakam mı yetmiyor bunun için bilmem ama, azınlıklar kamuoyu için ilginç değil herhalde, basında yer almıyor. Bu konuda yazan insanların sayısı yok denecek kadar az. Genellikle 'biz'i ilgilendirmeyenle ilgilenilmiyor. Biz de kendimizi tanıtamadık. Böyle platformlar da olmasa nerede anlatacağım?"

Bu sözler İHD İst. Şb. Azınlık Haklarını İzleme Komisyonu'nun düzenlediği 'Cumhuriyet Döneminde Türkiye Yahudileri' konulu toplantının konuşmacısı araştırmacı-yazar Rıfat Bali'nin (2). Anababası Rafael yerine Rıfat koymuş adını. Bu yüzden Yahudiliği hemen bilinmiyor. Ama, Yahudiyim dediğinde, şöyle cevap aldığı da olmuş: "Allah allah, ciddi misin?" Müslüman Türk adı taşımayanlara "mösyö", "madam" diye hitap edilen memleketimizde Rıfat Bali de yabancı sayılmaktan rahatsız.

Irkçılar özgür

Refah Partisi Urfa milletvekili İbrahim Halil Çelik, "Hitler'in mezarına çiçek koyacağım" diyor. Buna tepki yok. Tefeci olduğu söylenen Nesim Malki öldürüldüğünde, gazetelerde, Malki'nin "Musevi olarak haddini bilmediği" yazılıyor. Yine tepki yok. Sokakta su borusu bozulsa, Yahudiyi müsebbip gören, gösteren yayınlar özgür!

Bugün böyle. Irkçı kitaplar özgürce piyasada, ırkçılık karşıtı kitaplar, dergiler yasaklı. Belge Yayınları Ermeni soykırımıyla ilgili 'Jenosid'i yayımladığı için yargılanıyor, ama Adnan (Oktar) Hoca ekibinin 'Soykırım Yalanı' serbestçe vitrinleri işgal ediyor. Halkın bir bölümünü diğerine karşı kışkırtanlara karşı mücadele edenler DGM'lerde, halkın bir bölümünü diğerine karşı kışkırtmak iddiasıyla yargılanıyorlar.

Dün de böyleymiş. 1933-45 Faşist Almanyası'ndaki ırkçı, antisemit yayınlar Türkiye'de cirit atıyormuş. Örneğin 'Milli İnkılap' dergisi 'Der Stürmer'i model alarak, karikatürlerini aynen kullandı. Nazilerin başucu kitabı 'Mein Kampf' Cumhuriyet Türkiyesi'nde tam 25 kere, Yahudilerin dünyadaki bütün kötülüklerin sorumlusu olduğunu iddia eden 'Siyon Önderlerinin Protokolleri' (3) kitabı tam 60 kez yayımlanmış. 'Yahudiden yumurta alan, içinde sarısını bulamaz' gibi laflar eden, "Yahudi, Çingene, Rum bozuntusu" diyen Nihal Atsız gibiler bunları özgürce yazıp, basıp, dağıtmışlar. 1969'da Fedai dergisi Hitler'in fotoğrafını 'beşeriyet size minnettar' diyerek basmış.

1934 Trakya Olayları

Kürtlerin devlet tarafından yerlerinin değiştirilmesiyle ilgili Mecburi İskan Kanunu'nun çıkarıldığı yıl Trakya'daki Türkler, 'İsmet İnönü sizi istemiyor, gidin buradan' kampanyası başlatmış. Bu kampanya 6-7 Eylül Olayları'ndaki gibi sonuçlanmış: 21 Haziran 1934'te Çanakkale Yahudilerine tehdit mektupları gönderilmesi, ardından saldırı; dövme, yağmalama... Bunun sonucunda Çanakkaleli bin Yahudinin göçü. Önce İstanbul'a, sonra?..

Hitler Almanyası'nda Yahudilere saldırılan 30 Haziran Uzun Bıçaklar Gecesi'nin Türk basınında yer almasının ertesinde, 3-4 Temmuz 1934'te Kırklareli'nde Yahudilerin canına, ırzına, malına saldırı, gece boyunca evleri yağmalama, kadınların ırzına geçme... Bu olaylardan sonra Trakya'dan 10-15 bin Yahudinin göçü. Önce İstanbul'a sonra?..

Otokritik

Özgürce etnik arındırma kampanyası yürütülmüş ve Trakya Yahudilerden arındırılmış. O günlerde kamuoyu bu konunun üzerinde durmamış; devlet İran şahını ağırlıyormuş o sırada...

Rıfat Bali, Türk tarihinde yer almayan bu olayların Türkiye Yahudilerinin tarihinde de yer almadığını belirtiyor. Evet, ırkçılığa karşı mücadele ederken, öncelikle kendi dahil olduğun grubu sorgularsın.

Gecikmiş de olsak, egemen gruba dahil, ama muhalif insanlar olarak, böyle olayların bir daha yaşanmaması için gündemimize almamız gerekiyor. Çünkü bugün artık çok az insan biliyor, eskiden (çok da eski değil, yakın tarihte) Trakya'nın Yahudilerin yoğun olarak yaşadığı yerlerden olduğunu. Böyle unutmaya devam edersek, yarın da bugün boşaltılan yerleşim yerlerinde bir zamanlar Kürtlerin yaşadığını unuturuz.

Gecikerek gündeme getirdiğimizde de, 'şimdi bunların sırası mı, olmuş bitmiş şeyleri mi hortlatacaksın, ne yararı var' diye sorarlar insana... Bu duruma gelinmesini istemeyenlerin, tarihi gerçekleri yazması gerekiyor. Örneğin sadece gayrimüslimlerin asker olarak toplanıp, yol yapımı gibi ağır işlerde çalıştırıldığı Yirmi Sınıf İhtiyat Asker Olayı'nı (1941) ansiklopedilerde bulamadım. Sol muhalefetin abonesi olduğu tarih dergilerinde de yok...

Yahudilerin Nazi Almanyası'ndan kaçışına yardım eden Selahattin Ülkümen'i, Hamdullah Suphi Tanrıöver'i, günümüzde İslamcı basındaki antisemit söyleme karşı makale yazan Müslüman aydın Ali Bulaç'ı anmadan geçmeyen Rıfat Bali'nin Türkiyeli Yahudilere de eleştirileri var:

"Türkleşmenin ideologları arasında Yahudiler de yer aldı. Yahudi İspanyolcasını 'çürük çarık bir dil' diye kötüleyen bizzat Yahudiler oldu. Asıl adı Mois Kohen olan Tekin Alp bunlardandır. Taraf olan kişinin şikayet etmemesi bir problem. Tamam, halı güzel, ama yanmış yerleri de var. Gül güzel, ama dikenleri de söylemek lazım. Kültürü, dili yaşatma sorunumuz var. Yahudilerle lehçeleri bozuk diye alay edildi. Yahudi İspanyolcası konuşulmuyor, kültür kayboluyor. Kültürel eserlerin tahrip olmasında, egemen toplumun özen göstermemesi yanında, bizim de -parasal nedenlerle de olsa- sahip çıkmamamızın payı var. Gençlerin yurtdışına gidip orada yerleşmeyi istemeleri, beyin göçü de bir sorun."

Kürt sorunu ve SSCB'nin dağılmasıyla tartışılmaya başlayan kimlik sorunu Yahudiler için de geçerli. Türk müsün, Yahudi misin, önce hangisi? Bu sorulara muhatap kalanlar kimi zaman Fedon'un, İbrahim Tatlıses'in televizyon programında yaptığı gibi, Türküm diyor, Cefi Kamhi gibi, karısının ve çocuklarının Müslüman olduğunu vurguluyor. Her fırsatta sadakati sorgulanan azınlıklardan olan Yahudilere bir de şu soruluyor: Siyonist misin?

"Sürekli, özellikle de milli olaylarda (deprem, Kıbrıs, Bosna gibi!) kendimizi ispatlamak zorunda bırakılıyoruz. Örneğin Cem Özer vatandaş olduklarını kanıtlamaları için Müslüman olmayan Türklere çağrı yaptı, Bosna ve Çeçenistan için aranızda para toplayıp bağışlayın diye. (15 Ocak '95 Hürriyet) Türküm, lafı yurttaş anlamında kullanılsa, önce Türküm demek zorunda kalmaz insanlar."

Türkiyeli Yahudilerde ne var ne yok?

"Bugün yazarlar, ressamlar arasında, tıp ve iş dünyasında, kadın hareketinde Yahudiler var. Devlet memuru, pilot, asker yok.

Tarihi öğrenmediğimizde, tarih tekerrür ediyor. Yahudi tarihçiliği yapmak için en az 6 dil (Türkçe, eski Türkçe, İbranice, Yahudi İspanyolcası, Fransızca, İngilizce) bilmek gerekiyor. Arşiv çalışması, ekip çalışması da yok.

1930'larda İstanbul'da 50 bin, Edirne'de 15 bin, İzmir'de 40 bin olmak üzere Türkiye'nin birçok yerinde toplam 200 bin Yahudi vardı. İsrail, ABD, Fransa ve Güney Amerika'ya (mesela Arjantin) göçler oldu. Bugün tüm Türkiye'de, 23 bini İstanbul'da, toplam 25 bin kişi olduğu tahmin ediliyor. En son din hanesi 1965'te sorulduğundan tam olarak bilinmiyor. Yahudiler arasında da nüfusbilim çalışması yapılmıyor. Gidenler casus, ajan olarak görüldü. Kalanlara da soruldu: Siz de kaçacak mısınız?

Peşin yargı, sterotip yaratmak bir nevi ırkçılıktır, kaçınmak lazım. Diğer azınlıklardan daha avantajlı durumda olduğumuz doğru değil, hepimizin zengin olduğu doğru değil. Zengin, orta halli ve fakir Yahudiler var. Peşin yargıların oluşmasında cemaatin kapalılığının da etkisi var.

İnsanların gelir düzeyi bilinmiyor, bilimsel veri olmadığı gibi, cemaat de fakirleri örtbas ediyor: 'Bizde (Yahudilerde) dilenci olur mu, bunu nasıl dersin!' ediyor. TİP yönetim kurulunda, TKP'de, radikal sol içinde (Deniz Gezmiş'in birlikte hapis yattığı arkadaşı Ceki Menase) Yahudiler oldu. Ama Yahudi cemaati onları kabul etmek istemedi ve onları da örtbas etti."

Fransız asıllı bir Musevi, 50. yıl törenlerinde Mittelbau-Dora toplama kampının bulunduğu yerde, kolunda numarasıyla...

(1) Avner Levi, Elsa Niego Olayı ve Türk–Yahudi İlişkilerine Yeni Bir Bakış, Toplumsal Tarih, Ocak '96, sayı 25, sy. 23–27.

(2) Rıfat Bali'nin konumuzla ilgili Express dergisinde çıkan yazıları; Yahudi Düşmanı veya "Öteki" Düşmanlığı (17 Haziran '95), Mozaik ve Hoşgörü Üzerine Çeşitleme.. Buralıyız Hemşerim! (8 Temmuz '95), Türkiye'de "Azınlık" Olmak Ayak Bağı mı? (18 Kasım '95), "Azınlık Milletvekilleri" Turistik Afiş Niyetine (16 Aralık '95).

(3) Rıfat Bali, 'Siyon Önderlerinin Protokolleri' Düzmece Bir Kitap Örneği, Toplumsal Tarih, Eylül '95, sayı 21, sy. 48–53.

Filistin'de muhalefetin sesi kısık

Filistin'de 21 Ocak günü yapılan seçimler Batı basınında oldukça yankı buldu. Birçok dergi ve gazete seçimlerle ilgili yayın yaptılar. Almanya'da yayınlanan 'FREITAG' dergisinde, 19 Ocak 1996 tarihli sayısında; Kudüs'teki Van Leer Enstitüsü ve Bir Zeit Üniversitesi'nde bilimsel çalışmalarda bulunan Azmi Bişara ile yapılan bir röportaj yayınlandı. Doğu Berlin'de felsefe öğrenimi yapmış olan Bişara İsrail ve Arap gazeteleri için yazılar yazıyor. Bişara, Filistinli bağımsız sol güçlerin önde gelen isimlerinden biri. Röportajı Türkçeye arkadaşımız Cengiz Onur çevirdi.

Filistin Özerk Bölgesi'nde Eriha Belediyesi...

Freitag: İyimser bir bakışla, Filistinlilerin yeni kazanılmış politik özerkliğinin bir işareti ve de yönetimin demokratik meşruluğu açısından hafta sonundaki seçimler iki açıdan hayli orijinal bir durum oluşturdu. Sürecin aydınlığa çıkmayan diğer yönleri nelerdir?

A. Bişara: Birincisi seçim, İsrail işgali ve Oslo-2 Anlaşması koşulları altında olmaktadır. Yani seçim İsrail protektorası altında, bir gettoda cereyan etmektedir. Tarihi çerçeve budur. Seçim kendi başına alındığında olumlu bir gelişmedir. Seçimler bir hükümranlığı veya daha dikkatli formüle etmek gerekirse, hükümranlığın unsurlarını içermektedir. Olumsuz olan, seçimlerin politik olmamasıdır...

Neden?

Çünkü partiler eksiktir. HAMAS ve FKÖ'nün sol fraksiyonları seçimleri boykot etmektedir. Bu yüzden seçimler politik değildir. Boykotun ise değişik nedenler vardır. En önemli neden, muhalefetin seçimlere katılmayı, yenilgi anlaşması olarak gördükleri Oslo-2 Anlaşması'nın meşrulaştırılması olarak görmesidir. Bu görüşleri de bence doğrudur, fakat buradan giderek boykot kararı almak mekanik bir düşüncedir. Seçimleri kendi amaçlarına hizmet edecek şekilde kullanabilirlerdi. Sadece Arafat'ın "Fetih" örgütünün seçimlere girmesi çok kötü oldu. Bu sonuca HAMAS, Filistin'in Kurtuluşu İçin Halk Cephesi (PFLP) ve Filistin'in Kurtuluşu İçin Demokratik Cephe (DFLP) yol açtılar.

Oslo-2 Anlaşmasını neden bu kadar olumsuz değerlendiriyorsunuz?

Çünkü İsrail Yahudi yerleşimlerine son verilmesi doğrultusunda hiçbir sorumluluk altına girmedi. Belki birkaç provokasyona açık yerleşim yerini terkedecek, fakat Batı Şeria'daki büyük yerleşim yerleri kalacaktır. Hatta sol, örneğin Yossi Sarid (İşçi Partisi ile koalisyon oluşturan sol-liberal Meretz Partisi'nden bir bakan) bile büyük yerleşim birimlerinin tutulmasını istiyor. Filistin özerk bölgesi Filistinlilerin hükümranlığa sahip olmadıkları bir bölge; Yahudi yerleşim yerleri arasında birkaç bağımsız şehirden oluşan bir bölgedir. Bu durum, Gazze Modeli'nin genelleştirilmesidir. Bunun hükümranlıkla hiçbir ilgisi yoktur. Tam aksine, İsrail ileride bu yedi şehre, Gazze gibi, yani işine geldiği zaman kapılarını açıp kapattığı bir getto muamelesi yapabilme olanağına sahip olacaktır.

Yani Oslo–2'nin Filistinliler için geri adım olduğunu mu düşünüyorsunuz?

Evet. Şaron (sağın şahinlerinden eski Savunma Bakanı) 1983 yılında Filistinlilere Oslo-2'den daha fazla hak tanıyan bir modeli önermişti. Şimdi ise ülkenin yüzde 6'sı için özerklik vardır ve İsrail böylece bir süre için Filistin probleminden kurtulmuştur. Su kullanma hakları ve güvenlik hala kendi kontrolü altındadır. Bu arada Likud gerçekten bunun böyle kalmayacağı endişesine sahip. Bu yüzden önümüzdeki seçimleri mutlaka kazanmak istiyor. Likud, Oslo-2'ye karşı değil, aksine ondan yanadır. Fakat daha fazla taviz vermek istemiyor.

Solun ümit ettiği barış sürecinin dinamiği şudur: En sonunda hükümran bir Filistin devletinin ayakta kalması.

Fakat bu mucizevi dinamiğin nasıl oluşacağını sormak gerekir. Birincisi: İsrail Suriye ile barış sağlayacaktır. İkincisi: Filistin polisi HAMAS terörünü susturacaktır. Bu iki durum İsrail'i baskı altında tutmaz. Çünkü İsrail zaten HAMAS yüzünden Gazze'den geri çekilmiştir. Herhalde iki yıl içinde özerk bölgelerin ismi devlet olacak, Arafat başkancılık oynayacak ve Gazze'ye de -keyifleri hoş olsun- imparatorluk denilebilecektir. Güney Afrika'daki Homeland'lar da devlet başkanlarına ve dışişleri bakanlarına sahiptiler.

Oslo'nun rasyonal bir alternatifi olmadığı saptaması hem doğru,

Havatme: Arafat'a kutlama yok

Filistin'in Kurtuluşu İçin Demokratik Cephe (DFLP) lideri Nayif Havatme ile Filistin seçimleri üzerine yapılan söyleşi Der Spiegel dergisinin 22 Ocak sayısında yayınlandı. Arkadaşımız Cengiz Onur'un çevirisiyle sunuyoruz.

Spiegel: Gazze'de Yaser Arafat'ın Filistin özerk bölgelerinin 'başbakanı' olarak göreve başlaması için yapılan kutlama hazırlıkları devam ediyor. Nasıl bir kutlama telgrafı çekmeyi düşünüyorsunuz?

Havatme: Arafat bir kutlama telgrafı hak etmemiştir. Ben onun totaliterizmine karşı mücadelemizin sürdüğüne dair bir telgraf çekeceğim. Kendisi sözümona başkanlığı ile Filistin halkımızın hak etmediği adil olmayan bir rejimi meşrulaştırmak istemektedir.

Eğer Filistinlilerin çoğunluğu Arafat'ı Özerk Meclis'in başkanı olarak belirlerse, bu durum onun barış politikasının bir onayıdır.

Boykot çağrımız bir hayli yankı buldu. Oy hakkına sahip yaklaşık 1.2 milyon seçmenden birkaç yüzbini oy kullanmadı. Arafat seçimleri öyle bir manipüle etmiştir ki, kendisinin "başkanlığı" bir despotun maskesi olacaktır.

Artık demokratik olarak meşrulaşmış olan Filistin önderine karşı ne yapacaksınız?

Arafat bizim etkimizi hissedecektir. İsrail Başbakanı Şimon Perez Filistin Ulusal Anayasası'nı İsrail'in yararına olacak şekilde değiştirtebilmek için Arafat'ı sıkıştırmaktadır. Eğer bu gerçekleşmezse, o zaman İsrail Gazze Şeridi ve Batı Şeria'daki askeri birliklerinde yaptığı değişiklikleri durduracaktır. Fakat yeni bir anayasa için Arafat'ın halkımızın temsilcisi olan Filistin Ulusal Meclisi'nde (PNC) bizim onayımıza ihtiyacı vardır. Bu onayı kendisine vermeyi reddedeceğiz.

Arafat bir değişiklikte zorunlu olan üçte-iki çoğunluğu sağlayabilmek için Özerk Meclis'in yeni seçilmiş olan 88 üyesini PNC'ye yollayamaz mı?

Böyle bir şey sürgündeki parlamentomuzun öyle açık bir manipülasyonudur ki, bu adımı Arafat çok iyi düşünmek zorundadır.

Eğer Özerk Meclis yalnız başına anayasayı değiştirirse, bunu İsrail pekala kabul edebilir.

Böylece Arafat altı milyon Filistinliyi temsil eden FKÖ'yü tamamen çökertmiş olur. Yapacağı böyle bir şeyi halkımız unutmaz.

Siz Şam'da özerklik politikasına karşı sövüp sayarken, Arafat hiç olmazsa somut yeni şeyler kurmakta.

Arafat değil, bağışta bulunan devletler yeniden kuruluşu gerçekleştirmektedir. Kendisi daha ziyade sahtekârlığı ve rüşvetçiliği teşvik etmektedir. Polis teşkilatı ve bürokrasideki 100.000 kadro ile Arafat bu yılın en büyük işvereni olacaktır. Birkaç yüzbin insan sadece kendisine bağımlıdır. Güvensizlik o kadar büyüktür ki, birçok zengin Filistinli yatırım yapmamakta, Arafat'ın totaliter rejimini boykot etmektedir.

İsrail'in içinde sivil halka karşı bombalı suikast girişimlerinden çekinmeyen İslamcı Hamas ve İslami Cihat direnişçi grupları ile beraber çalışacakmısınızı?

İsrail ve Filistin sivil halklarına karşı şiddeti her zamandan beri reddettik. Fakat bizim ulusal direniş hakkımız var.

Bu yüzden İsrailli işgalcilere karşı silahlı mücadelemizi sürdüreceğiz. Kökten-dinci güçlerden farklı bir yol izlememize rağmen, taktiksel ve politik nedenlerden dolayı sokakta ve alanlarda işgalcilere ve despot Arafat'a karşı HAMAS ve İslami Cihat ile beraber çalışacağız, fakat bu askeri eylemler için geçerli değildir.

Eğer şimdi İsrail ve Suriye de barışa karar verirlerse, Hafız Esad sizin ret cephenizi Şam'dan sürgün etmez mi?

Bu barışı yakın gelecekte görmüyorum. Fakat biz politik gücümüzü nasıl olsa Gazze Şeridi ve Batı Şeria'daki halk kitlelerinden alıyoruz ve buralarda -Şam'da ne olursa olsun- çok iyi örgütlüyüz.

hem de yanlıştır. Bu bir paradoks gibi gözükebilir, fakat barış süreci ancak Oslo'ya karşı güçlü bir muhalefet var olduğu takdirde Filistinlilere bir şans tanır. Çünkü Oslo-2'de kabul edilemez olan şey, bütün kararların bir kritere göre belirlenmiş olmasıdır: İsrail'in güvenliği.

Bethlehem'in suyu, Filistin eğitim politikası veya ekonomisinden, Gazze'den Batı Şeria'ya veya Nablus ve Bethlehem'e seyahat etmeye kadar her konuda İsrail'in güvenliği ilk kaygıdır ve biz kendimizi buna göre uyarlıyoruz.

Anlaşıldığı gibi, İsrail HAMAS suikastlerinden korkmaktadır.

Fakat Rabin'in de söylediği gibi, terör zayıf olanların silahıdır. HAMAS terörü atom gücü olan İsrail'in değil, aksine İşçi Partisi'nin varlığını tehlikeye sokmaktadır. Ben teröre karşıyım, çünkü bir yandan böyle suikastler insanlık dışıdır, diğer yandan da İsrail'in Gazze'den çekilmesinden sonra HAMAS terörü artık işlevsel değildir. HAMAS bunu artık kavramak zorundadır. Batı'nın aksine ben HAMAS'ı bir canavar olarak görmüyorum. Öğrencilerim arasında HAMAS taraftarları var ve bunlar gayet pragmatik düşünen ve terörün bir fayda sağlamadığını anlamaya başlayan kimselerdir.

Başlangıçta tereddüt eden HAMAS, seçimlere yine de katılmadı. Şimdi şu soruyu sormak gerekir: HAMAS ileride nasıl bir rol oynayacaktır?

Herhalde politik bir partiye dönüşecektir. Seçimleri boykot etmelerine rağmen, "Fetih" ile iktidara ortak olmak için görüşmeleri sürdürüyorlar. Buradan nasıl bir sonuç çıkacağını bilmiyorum. Belki Arafat onları yürütme erkine katabilir, belki de resmi olmayacak bir şekilde iktidara bağlanabilirler. Bununla birlikte kesin olan şey, HAMAS'ın kendisini pragmatik bir şekilde yeni realiteye uyarlayacağıdır.

Peki, İsrail gizli servisinin eylemci Ayaş'a olan suikastı ve Filistinlilerin buna karşı olan şiddetli tepkisine ne demeli? Sizce bu, HAMAS'ın daha fazla radikalleşmesine yol açar mı?

İlke olarak hayır.

Seçimler ne kadar demokratiktir? Arafat otokratik bir tarzda seçim öncesi süreyi kısaltmıştır.

Seçimler şeklen şüphesiz ki serbest ve demokratiktir. Bu demektir ki, seçmenlere karşı ne terör, ne de baskı vardır. Seçimler uluslararası gözlemcilerce denetlenmektedir ve bu yüzden seçim hilesi olmayacağından söz edilebilir. Problem başka bir yerde yatmaktadır. "El Fetih" 'de facto' bir medya tekeline sahiptir. Bir muhalefet basını neredeyse yoktur. Bir dizi bağımsız aday vardır. Fakat bunların da bağımsızlığı tartışılır. Örneğin, Hanan Aşravi gibi... Aşravi bağımsız değildir. El Fetih'in adayı değildir, bu doğrudur. Fakat "Palestinian Authority" (özerk bölgelerde idare ve polis örgütü) ile iyi ilişkileri vardır. Yani muhalifliği tartışmalıdır.

Bu seçimler bir sivil Filistin toplumunun oluşturulmasına ve korunmasına fayda mı, yoksa zarar mı getirir?

Buna cevap vermek zor. Partiler son altmış yıl içinde sivil Filistin toplumu için önemli örgütlerdi, ama bu seçimlerde yoklar. Bu demektir ki bir kriz, hatta belki de en önemli sivil örgütün parçalanması söz konusudur. Buna alternatif şimdiden görülmektedir: Aile ve klan gibi geleneksel yapılar tekrar belirleyici olacaktır. Bu yapılar elbette geçmişte de var oldu, fakat bunlar şimdiye kadar politik bir rol oynamamışlardır. Bu demektir ki, içinde doğmuş olduğumuz yapılar –yöre, soy, din- ileride daha önemli olacaktır. Sivil örgütler, yani çıkarların veya ideolojilerin camiası arkada kalmaktadır. Bu, seçimlerin getirmiş olduğu diğer bir olumsuz gelişmedir. Ayrıca seçimler, eğer güvenlik organlarını etkili bir şekilde denetleyen sivil bir otoritenin çıkmasını garanti ederse anlamlı olur. Arafat muazzam boyutlarda bir güvenlik aygıtı kurduğu için bu özellikle zorunludur. "Palestinian Authority" Filistinlilere ıspatlayabileceği bir güce, otorite yokluğundan dolayı dışta sahip olamayan, salt polis gücü olmaya soyunan bir aygıt olma yolunda gibi gözüküyor. Bu güvenlik aygıtı büyük bir olasılıkla seçilmiş otoriteye değil, aksine hala Arafat'a sadık kalmaya devam edecektir. Eğer yasama organında bir muhalefet olsaydı bu durum değişebilirdi. Çünkü "El Fetih" böyle şeyleri tartışmayacaktır.

Filistin'in Kurtuluşu İçin Halk Cephesi (PFLP) ve Filistin'in Kurtuluşu İçin Demokratik Cephe (DFLP) olarak sol ve laik muhalefetin boykottan sonra nasıl bir rol oynayabilir?

Bunlar boykotla kendilerini bir varlık, yokluk krizine soktular. Böylece politika dışında kalan bir politik muhalefet oldular. Bu pek akıllıca bir şey değildi. Şimdi Filistin'de seçimlere rağmen bir despotizm gündemdedir, Montesquieu'nün sözünü ettiği sınırsız güç anlamında bir despotizm. Bu durum, eğer Arafat ve HAMAS ortak bir hakimiyette anlaşırsa gündeme girebilir: HAMAS İsrail'e karşı uyguladığı terörden vazgeçecek ve bunun karşılığında Arafat'tan bazı konularda ödün koparabilecek... Kadın haklarında tırpan vs. gibi. Bu durum özellikle solun, laik muhalefetin politik gerçeklikten sapmış görünmesinden dolayı olası bir tehlikedir.

Wembezi Kwazulu-Natal; G. Afrika'nın diğer yüzü

Kwazulu-Natal'ın göbeğinde küçük Estcourt şehrinde Wembezi Siyah gettosunda bir cumartesi sabahı. Bu hafta sonu, ay sonuna da denk gelmiş, her çalışan maaşını almış...

Çocuklar kasalarla bira taşırken, bir taraftan da minibüsler hafta sonunu geçirmeye gelenleri taşıyor bu gettoya. Kibrit kutuları gibi dizilmiş sıra sıra evler. "Maaşlar dağıtıldı, alkol su gibi akacak, cenaze törenleri ve evlenme törenleriyle hafta sonları hareketlidir buralarda. "Buralarda savaş spordur" diyor, Güney Afrika silahlı kuvvetlerinden ve Wembezi'de görevli bir subay, Niels Burger.

Gece barikatlar zorlanmış, "cephe hattı" zorlanmış, Inkatha Freedom Party-Inkatha Özgürlük Partisi'nin (IFP) militanlarının kontrolü altında olan bölgeyle African National Congress (ANC) arasındaki duvar zorlanmış, önemli bir bölümü yıkılmış. ANC'nin adamlarının öğleden sonra gelip IFP bölgesinde bir büro açacaklarına dair söylentiler var. Birden bir grup genç kendiliğinden yürüyüşe geçiyor, ellerinde Inkatha bayrağı. Kimisi homurdanıyor. Askerler telaşlı. Zırhlılar eylemlerini gösteriye dönüştüren yürüyüşçülere yaklaşıyor.

Inkatha kabilesi mensupları bir hükümet karşıtı gösteri sırasında...

Wembezi, Mandela hükümetinin asayişi sağlamak ve yasaları çalıştırmak için 28 Ağustos'ta başlattığı "Jambu-3" operasyonunun sıcak bölgelerinden bir tanesi. Bölge karakolundaki kayıtlara göre, 85 bin nüfuslu Township'te ortalama günde 1 siyasi cinayet işleniyor. Bölgede görevli 17 bin kişilik polis gücü süregelen şiddet olaylarından başını kaldıramadığından, geçen hafta yapılan seçimler için, silahlı kuvvetlerden takviye birlikler gelmiş... Kronik Inkatha-ANC anlaşmazlığı Kwazulu-Natal'de '84'ten bu yana 10 bin insanın hayatını kaybetmesine yol açmış. Halen devam eden olayların bilançosu aylık 200 ile 800 ölü arasında değişiyor.

Albay Peters Rose'a göre "Jambu-3" operasyonu başarılı oldu, ama siyasi bir çözüm bulunmazsa operasyon boşa çıkacak. Eyaletlerin savaşçı şefleri, bırakmaları gereken Dokuzuncu Kolordu Komutanı Ptrus Hoogard -ünlü 32. Tugay'da Angola'da savaşmış- '99'a kadar politik bir çözüm bulunmazsa durumun kontrolden çıkacağını söylüyor. ANC'nin Wembezi'deki "Teaspoon" lakaplı "patronu" bir çatışma sırasında oğlunu kaybetmiş; kendisi de aldığı yaradan dolayı felç. Kendisine "savaş şefi" denmesinden hoşlanmıyor. Durumu, "Askerler görevini yapmadıklarından kendimizi savunmak zorunda kaldık" biçiminde açıklıyor. Savunmaya geçmeseydik, hepimiz öldürülecektik. Silahları ve mal varlığı hakkında susmayı "tercih" eden Teaspoon, her fırsatta ANC'nin kendisini desteklediğini dile getiriyor. Ona göre, Inkhata '94 seçimlerinden sonra paniğe kapılmış, terör yoluyla öç almak istiyor. ANC'nin ulusal sözcüsü Carl Nithaus, Teaspoon'un kendilerini destekledikleri, korudukları imajını vermeye çalıştığını, ama bunun yalan olduğunu açıklıyor. Çıkan olaylarda Teaspoon'un neden hiçbir soruşturmaya tabii tutulmadığı sorusuna şöyle bulunan kişiler ve kurumların bazı dokunulmazlıkları vardır."

Parmaklarında altın yüzükler, boynunda pahalı zincirler bulunan, bölgenin Inkatha gençlik şefi Jaboulani Khanyile, güvenlik sebebiyle ziyaretçilerini arabasında kabul ediyor, ona göre, görüşmeleri ANC sabote etmiş. Bölgeyi askeri olarak kontrol etmek için iyi bir strateji diyor. Bizi buradan sürmek istiyorlar. Eski apartheid rejiminin kendilerini desteklediklerini kesinlikle kabul etmiyor Khanyile.

1991'de apartheid rejimi Inkatha'yı mali olarak desteklediğini açıklamıştı. Geçtiğimiz haftalarda bölgede İçişleri Bakanlığı'na bağlı askerlerin Inkatha ölüm komandolarını eğittiği ortaya çıkınca bir Inkatha üyesi olan İçişleri Bakanı Celethan Mtetwa istifa ettirilmişti. Çoğu çevreler bu gizli "üçüncü güç"ün ırkçı rejimin düşmüş olmasına rağmen halen operasyonel olduğunu söylüyor. IFP'nın ılımlı taraftarları şiddet olaylarının işsiz gençliği politik çıkarları için kullanan üçüncü gücün oyunu olduğunu savunuyorlar ve buna inanmak

Barış; sokağa düşmüş ins

Faik Bulut, İslam ve Ortadoğu üzerine pek çok kitabı olan araştırmacı bir yazar. Barış'ın ve her birimizin yolu İstanbul'a düşmüşken kendisiyle "Barış'a Dair" çatkapı söyleştik.

(Sezai SARIOĞLU)

28 Ocak 1996 Pazar günü İstanbul'da "Barış İçin Biraya!.." toplantısı yapıldı. Toplantıda 'Barış' kavramının üzerinde de tartışmalar oldu. Nasıl değerlendiriyorsunuz?

F. Bulut: Dikkatimi çeken şu oldu. Barış inisiyatifiyle bir siyasi partinin misyonu karıştırılıyor. Oysa bir barış hareketi/inisiyatifi genelde bir baskı hareketidir, hedefi de barışla sınırlıdır. Dolayısıyla burada çok seslilik ve çok renkliliğin olması çok doğaldır. Barışı isteyen kesimler dindar, sosyalist, ilerici olabilir ya da olmayabilir. Önemli olan, o an için toplumdaki bu dengesizliği, savaşı, yani topluma hakim olan savaş atmosferini, barış atmosferine doğru çevirmesidir. Şöyle düşünelim; cephede savaşmış bir asker, bir komutan eğer barış lehine oy kullanıyorsa, barış lehine faaliyet yapıyorsa ve gelip barış hareketine katılıyorsa onu almak zorundayız.

İslami kesimden insanların olması lehte bir puandır, aleyhte bir puan değildir. Dolayısıyla bunlara itiraz etmek yanlıştır, çünkü barış hareketini daraltır. Barış hareketleri kitleselleştikçe mevcut toplumda olan bütün fikir akımlarını kapsamak durumundadır.

İslami kesimin barış lehinde fazla faaliyette bulunmadığı da bir gerçektir. Türkiye'de İslami söylemle ortaya çıkan insanlar ne yazık ki barışı görmezlikten gelmişlerdir. Bunun tipik örneği Refah Partisi çevresinde kümelenen gruplar, İslami dergiler ve çevrelerinde kümelenen gruplardır. Barış toplantısına katılanlara baktığımızda bunlar nispeten islami kesimlerden, farklı düşünen, Kürt meselesine daha duyarlı insanlardır, kimisi Kürt kökenlidir, dolayısıyla onların da canları yanmaktadır. Ve onlar da halklarına karşı bir sorumluluk duymaktadırlar. Bunları dışlamak gerekmiyor. Tersine geçmişte kusurları, hataları olmuşsa bile bunları alıp ilerletmek ve bence islami kesimden de barışa gelebilecek unsurları, kesimleri, çevreleri kazanmak gerekiyor. Bir konuşmacının, "bunlar Sivas'taki katillerdir", türünden konuşması bence çok gerçekçi değildi. Bir zihniyet olarak şu olabilir; ya da çok avamca söylersek kemalist bir söylemle, "şeriatçılar şeyi yaktılar", Sivas'taki devrimcileri, demokratları, Alevi kesimleri bunlar yaktılar, bu doğrudur. Ama şu da doğrudur; tek tek birey olarak baktığımızda bu Barış Hareketi'ne katılanlara, bunların herhangi bir kişisel sorumlulukları yoktur, ki olayın olduğu dönemde bu olayı tel'in ettiler. Geçmişte onlarla bir duygudaşlık yaşasalar bile, bugün vardıkları yerde bu cephede bizim yanımızdaysalar bu olumlu bir adımdır. Bu genişlikte bakmalıyız diye düşünüyorum barış cephesine.

Barış hareketi kavramsal düzeyde henüz olgunlaşmış değil. Bunlardan biri İslami kesimle ilgili...

1993 Barış Kurultayı'na baktığımızda, bugünkü Barış Konferansı büyük bir adım, çerçevesi nispeten daha belirgin.. Ama daha yapacak çok şey var, çünkü hayata savaş hakim. Ortaya çıkan savaş karşıtı gruplar henüz net değil. Bu, genel anlamda bir kargaşayı da getiriyor. İslami kesimin kabulü veya reddi genel düzeyde kabul görmüştür. Katılanlar düzleminde baktığınızda, daha çok tek tek insanlar ve belli bir çevre. Daha çok Kürt yanı ağır basan, Kürt–islam yanı ağır basan belli bir çevre. Konuşmaları genel açıdan barışı destekleme, ileri götürme anlamında olumluydu. Genel olarak islamcılar barışa duyarsızlıkla, noksanlıklarla malüldü. Bunun eksikliğini, ezikliğini de hissediyorlardı. Onların konuşmalarından şunu da anladım: Giderek grupsal özellik ve temsili karakter kazanarak Barış Hareketi'ne girmek istiyorlar. Bu yüzden de "Kürtlerin temsil krizi" meselesini ortaya attılar. İleriye dönük temsili bir konuşlanmaya gidecekleri kanısındayım.

Temsil sorunu, İslami hareket içinde mi, yoksa Kürtlerin içinde mi?

Genel olarak İslami hareketten ziyade, Kürtlerin içinden ve belki de esas oklarını Refah'a yönelterek çıkış yapmak istiyorlar. Refah'ın nispeten Kürt olan tabanını, barışa yaklaştırmak, dini temelde de "barış olsun, hepimiz kardeşiz" diyebilecek kesimlere birtakım mesajlar iletebileceklerini düşünüyorlar. Bu bir temsili güç meselesidir. Çok çok güçlü olurlarsa kuşkusuz Kürtlerin temsili meselesini de ortaya atabilirler.

Müslüman orijinli bir konuşmacı, temsil meselesinin yanı sıra, 'Kürt islamla barışmalıdır' dedi...

Temsiliyet sorununu biraz ben farklı görüyorum. Onlar barış konferansının çerçevesini aşan mesajlar verdiler. Sanki orada bir Kürt konferansı yapılıyormuş, Kürtlerin çözüm önerileri konuşuluyor, hal çareleri aranıyormuş da bunlar da trene yetişmek istiyormuş gibi bir haleti ruhiye sezdim. İfade tarzlarının çok fazla Barış Konferansı'na uyduğunu sanmıyorum. Konuşmalarında temsiliyet meselesini ortaya atmak, ileriye dönük mesajlar vermek, "biz de varız" demek, "birilerini temsil ediyoruz" mesajı vardı. Mesaj barıştan ziyade, Refah çevresinde toparlanmış, oy vermiş, özellikle Kürt dindarlara, Kürt İslami kesimlereydi.

Altan Tan, Mehmet Metiner ve Hasan Mezarcı'nın pozisyonları örtüşüyor muydu?

Biliyorsunuz bunlar seçim öncesi bir parti oluşumu içindeydiler. Mehmet Metiner için bir şey söyleyemeyeceğim. Çünkü Refahlı belediyede çalışıyordu, belediye açıkça HADEP'i destekledi. Bunlar, islami söylemi olan, ama demokrasiyi de içeren, Türkiye'deki yeniden yapılanmayı öngören bir oluşum. Ön işaretleri de diyebilirsiniz, dolayısıyla kendi aralarında bir çeşit birlik var. Böyle bir oluşum, böyle bir yapılanma, bir nüve var, bunu görmek lazım. Her halükarda demokrasi, barış ve Kürt meselesine yaklaşımları olumlu.

İsmail Nacar toplantıya katılmadı. Sanırım Nacar, daha çok istihbarî bir işleve sahip.

İsmail Nacar islami söylemleri olan, Kürt kökenli Malatyalı bir zat. Nacar İslamı temsil konusunda bunlar kadar iddialı değil. Kendisi de söyler, o daha çok, Türkiye'de savaş istemeyen resmi çevrelere daha yakın. Devlet adamlarıyla, diplomatlarla daha yakın ilişkileri olan, bu cepheyi mümkün olduğu kadar barış için örgütlemeye çalışan, savaşan taraflar arasında arabuluculuk yapmaya çalışan bir geniş çevrenin/ çerçevenin bir temsilcisi ya da sözcüsü. Geleceğim demesine rağmen toplantıya katılmaması ile, son aylarda savaş yandaşlarının tırmanma çizgisinin ve görünen, görünme-

Muhalifin hayatı Bar

*"Düşünmek görmeyi yeniden öğrenmek demektir." (**A. Camus**)*

Her hanesinde "seferberlik çıkınları" olan cengaver bir toplum/devlet olduğumuz söylenebilir. Çünkü var olan ulusdevletin kendini kurma mantığı, öteki'ni yoksayma ve yok etme üzerinedir. İçinde yaşadığımız devlet ve toplum, miladından itibaren, varlık nedenini "öteki"nin reddi üzerine şekillendirerek günümüze evrildi. "Öteki biz"in mutlak anlamda "düşman" ilan edildiği, "ulusal biz"in ise mutlak anlamda ezeli ve ebedi "kahraman" kabul edildiği absürd bir tarih tezidir, varoluştur bu.

Cumhuriyetin başlangıcındaki taktikler, (zaman zaman Kürtlerin ve azınlıkların gündeme gelmesi) yani "kuruluş hileleri" bu gerçeği değiştirmez. Bu taktiklerin, hümanist ve kemalist orijinlilerce teorize edilmesi, günümüzde de yeniden üretilmesi bir vaka. Ulusdevletin siyasal, kültürel temelindeki, tek ulusun mutlak iktidarına dayalı tarihsel kusuru görülmüşe benzer, ama kolektif davranma ortada yok.. Öteki'ne karşı çıplak zorun ve ideolojik hegemonyanın bütün araçlarını birebir kullanan bir devlet/toplum ile karşı karşıyayız. "Devlet" ve "toplum" sözcüklerini bitişik nizam olarak devlettoplum olarak kavramlaştırmam bir rastlantı değil. Çünkü; toplum da, tıpkı devlet gibi kültürel, fiziksel ve siyasal olarak öteki karşısında "yanlış çoğunluğu" oluşturuyor.

Devlet ile toplum arasındaki mesafenin "kıl payı olduğu", "akıl kârı olmadığı", yukarıdan aşağıya devletleştirilmiş bir toplum ile karşı karşıyayız: Devletin toplum, toplumun devlet olduğu bir varoluş....

"Sivil" örgütlenmeler bu durumun tipik örneği. "Kanarya Sevenler Derneği"nde bile, Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi, İstiklal Marşı, Türk büyüklerinin fotoğrafları temel aksesuar olmaya devam ediyor ve tüm zamanlarda devletsiz kuşlarla bile "resmi tarih üzerinden" ilişki kuruluyor. Resmi tarihin şoven karakterinin belirlediği ilişkiler ağı içindeki bu örgütlenmeler, mantık ve fizik olarak yukarıdan aşağıya, –tek tek muhalif kurumlar ve istisnalar dışında– birer "küçük devlet"tirler. Yukarıdan aşağıya şöyle bir sıralama yapılabilir: Devlet, toplumdevlet, partidevlet, sendikadevlet, dernekdevlet, ailedevlet ve bireydevlet...

Sorunun böyle olması "barış mücadelesi" ve "barış süreci" açısından yeni açılımları gerektiriyor. Tıkanan tarafın hiyerarşinin en üstündeki "esas devlet" olduğu bir gerçek. Görünmeyen yanlarıyla da bu devlet, savaşan taraflardan biri olan PKK'nin tek taraflı ilan ettiği "ateşkes" de içinde, sistem içinden ve dışından yapılan tüm eleştirilere karşı, ısrarla "üç maymunlar"ı oynuyor. Sosyalist ya da muhalif değişik projeler bir yana bu durum, devletin/sistemin kendi rasyonellikleri/çıkarları açısından bile, sistem içi bir yeniden yapılanmaya hazır olmadığı devasa bir "körleşme yeteneği!"nin göstergesi... "Rest; Ateş serbest" mantığı işin sadece bir boyutu. Tarihsel, hukuksal, siyasal tüm varoluş nedenleri sarsılmaya başlamış, üzerine giydirilmiş elbisenin tüm dikişleri patlamış bir devletin ısrarla/inatla

an dalları

yen faaliyetlerinin yakından ilişkisi vardır. Savaş isteyenler öyle bir hamle yaptılar, belki de barış isteyenler biraz duraksama geçirdi. İsmail Nacar'ın gelmemesi belki de bu tür hassasiyetler ile ilgili. Devletin barış isteyen kesimleri buraya ağırlığını koyarsa başka hassasiyetler mi doğar, daha fazla provokasyonlar mı doğar, diye düşünmüş olabilir.

Ege'de, iki yakası yanlış showlar başladı bile değil mi?

Provokasyon meselesi önemli... Barış karşıtları bir atak başlattılar: Güçlükonak'taki katliamı devletin yaptığına dair güçlü, net bilgiler var. Avrasya olayı var, Leyla Zana'nın Sakharov ödülü alması, daha önce Avrupa basınında kelle avcılarının fotoğraflarının yayınlanması, Metin Göktepe olayı, Özdemir Sabancı'nın öldürülmesi, Ümraniye Cezaevi'nde olanlar, Gazi olayları ve en son yine iki tane kayalık üzerine Ege'de koparılan fırtınalar... Burada ilginç olan, gazetecilerın gidip bayrak dikmeleri, bu bırakın gazeteciliği, normal vatandaşın bile yapmayacağı bir şey. Yani gazeteciler askerin, ordunun uç beyliğini üstlendiler. Gazetecilik açısından bir rezalet tabii.

Muvazzaf gazetecilik böyle bir şey olsa gerek... Teskere bırakmak isteyen, erata benziyorlar. Uzatmalı çavuşi medya...

Evet. barış meselesine dönersek... Bakınız İsrail'de Kudüs'ü Moşe Dayan işgal etmiştir, fakat çok sonradan barış hareketinin içinden Arafat'la, cezayı da göze alarak görüşen heyetin içinde Moşe Dayan'ın kızı da vardır. Yine İsrail'de Filistin'i işgal eden eski bir emekli general, İsrail-Filistin Ortak Barış Konseyi'nin başına geçmiştir. Mısır'ın havadan bombalanması olayında da çok önemli işlevleri olan görevli, Enver Sedat'la ilk gidip görüşenlerden birisi. Şu anda iktidardaki İşçi Partisi'nden yıllarca en sert, en şahinler çıkardı. Fakat İşçi Partisi, gün geldi Şalom Ahşar'ın (barış hareketi) arkasında yer aldı ve İsrail için önemli bir sayı olan 30 bin kişilik hareketin arkasında o yer aldı. Yani objektif koşullar değişik pozisyonlar yaratabilir. Türkiye'de de barış hareketinin bu genişlikte olabileceğini düşünüyorum, zamana ihtiyacımız var. Öte yandan, katı teorik çerçevelerden sıyrılmalıyız. İdeoloji her yerde olur, çünkü dışımızdaki şeylerdir. Ama barış hareketini, HADEP'in ya da SİP'in, ÖDP'nin yan örgütü olarak ele alırsanız o tutmaz, dar kalmaya mahkumdur. Dolayısıyla daha çok pratiklere yönelmek lazım. Ayrıca hedef kitleyi çok iyi saptamak lazım. Toplantıda da söyledım, pratik önerilerde bulundum. Hedef kitle Kürtler, solcular, sosyalistler, demokratlardan ibaret olmamalıdır. Mesela SHP'nin, DSP'nin tabanlarından başlayarak, ANAP ve DYP kitleleri olmalı. Mesela Demirel'in memleketi Isparta'da Newroz'u kutlamanın çok anlamlı olacağını düşünüyorum. Mesela barış toplantılarının birisinin burada olması önemlidir. Demirel Kürt realitesini tanıdığını söyledi, sonra geri adım attı ve Türkiye'de barış çabalarının önünde önemli engeller çıkardı. Eğer biz Isparta'daki, Konya'daki insana barışın önemini kavratabilirsek, Trabzon'da, Rize'de, çok cenazenin geldiği yerlerde kavratabilirsek hedef kitleyi yakalamış oluruz. Sermaye grupları kendi açılarından barış inisiyatifleri koyuyorlar. Bu bizim dışımızda gelişen bir şey. Dar sınıfsal bir bakış açısıyla baktığımızda sermayenin bütün barış önerilerini reddederiz. Halbuki barış kitlelerin ortak talebi haline gelmişse, yahut getiriliyorsa egemen sınıfların barış isteyen kesimlerini de mümkün olduğu kadar barışa çekmeli, bizim görebileceğimiz çerçeve içinde yoğurmalıyız. Sık sık görüşmeler yapmalıyız. Onların barış görüşmeleri kuşkusuz kendi sınıfsal çıkarları içindir, ama eğer onlarla sırf barış temelinde bir şeyler yapabilirsek, belli noktalara vurgu yapabiliriz. Türkiye'nin dinamiği emekçi kitlelerdir, yani memur ve işçilerdir. Şimdi DİSK'in işçi kesimini 1980 öncesine göre daha az temsil ettiği bir gerçek. Türk-İş'in sayısal açıdan daha çok bir temsil kabiliyeti var. Mesela Zonguldak'taki maden işçisi ile Diyarbakır'dan100 otobüs bir münasebetle, –mesela 1 Mayıs'ta–yan yana getirip, savaşla ücretin doğrudan ilişkisini ortaya koyabilecek pratiklere gereksinim var. Kürdün "öcü" olmadığını, Zonguldak'taki işçinin kardeşi ve kader arkadaşı olduğunu ortaya koyabilirse, işçiler de bunu anlarsa yarın öbür gün Ankara'ya yürüdüklerinde "savaşa son" diye bir slogan da atarlar. İşçi dinamizmi barış lehine ağırlığını koyarsa sermaye de bunu dikkate alır. Mesela Türk-İş üst yetkililerle görüştükten sonra neden yüz seminerci, yani barış gönüllülerinden oluşan yüz konferansçı, 50 tane işçi merkezinde, Türk-İş'in salonlarında "savaş ve ücret" diye iki saatlik, üç saatlik bir seminer vermesin? Bence bu tür hedef kitleleri iyi saptayarak bir barış düşlüyorum. Önermiştim, ısrar ediyorum. Sevkiyat zamanlarında "En büyük asker bizim asker" diye savaş çığlıkları atılıyor. Provokatörlere fırsat vermemek için, kadın grupları elli şer–yüzer kişi, asker sevkiyatının yapıldığı yerlerde, ellerinde güvercinlerle, "Barışı unutma, Kürt kardeşini unutma, gideceğin yerde köylüyü unutma, silahını zulüm için kullanma, evine, annene, sevgiline dön" diye pratik geliştirseler, bu sefer "en büyük asker mesela barış isteyen asker" türünden sloganlar gelişebilir. Eminim ki gidecek yüz kişiden en az 50'si savaşa giderken, kurşun sıkarken, çatışmaya giderken bu sesi dinler ve kulağında o ses çınlar. Bu tür pratiklerle ön plana çıkmanın daha yararlı olduğunu düşünüyorum. "Emperyalizm şu kadar barış istiyor, biz bu kadarını reddedelim" türünden teorik şeylerden ziyade, bu tür pratiklerin kitlesellik kazandıracağını, sevimlilik kazandıracağını ve dahası demokratik kültürü geliştireceğini düşünüyorum.

Toplantıda bazı Alevi konuşmacılar, 'İslamcıların olması gerektiğini' büyük harflerle vurguladılar...

Sözünü ettiğiniz, bir Alevi derneğinden temsilcinin doğrudan orada bulunan islamcıları kastederek "Bizi yakanlarla bir arada olmayız", sözlerini kullanması ve bir-iki islamcı zatın da "provokasyon yapıyorsun", diye ısrarla kalkıp fevri bir tepkide bulunmuş olmasıdır. Eğer barış hareketi açısından düşünüyorsak her ikisini de olumsuz buluyorum. Birincisinin tutumu bir dernek tutumunu yansıtıyor, Türklerin ve Kürtlerin taleplerini yansıttığını sanmıyorum. Şu olabilir, Alevi kesimdeki bir kardeşimiz acılıdır, Sivas'ın acısı yüreğindedır, o tepkisini dile getirmiş olabilir. Bu bir duygu, ama daha serinkanlı düşünmeye ihtiyacımız var. İslamcı kesimlerin tep-

rış'a dahil

Sezai Sarıoğlu

"çıplak şiddeti" çözüm olarak dayatması, geleneksel varoluş biçimlerine sarılması, varoluşu oluşturan ve artık zamanının dolmuş tüm kavramları, hayat biçimlerini "ihya" etmeye çalışması aslında bir çılgınlık ve "imha" değilse nedir?

İşte tam da bu nokta, yaramaz çocuklar gibi, "kabahati başkasına atıp" devleti "mazeret" göstererek muhalif projeler üretilemeyeceğinin anlaşılması gereken kritik noktadır. Barış sürecinin öznesi olacak taraflardan birisi daha aksamaktadır: Türkiye sosyalist hareketi ve muhalifler duruşlar... (Sosyalistler de içinde, Türkiyeli muhalifleri ve pratiklerini sıfırlamaya kalkan, Türkiyeli muhaliflerle, Kürt muhaliflerin ilişkilerini bozmak olarak zuhur eden, "tarihin marangoz hataları", nam–ı diğer kendini "akil" gören "akılsız bıdıklar", "gamlı/ahkamlı bayk(p)uştlar" ve bunun da ortaya çıkardığı, moral ve fiziki ilişkisizlik konumuz dışı...)

Barış süreci de dahil, kendimizi bütünlüklü bir muhalif proje içinde gerçek hayat içinde kuramadığımız oranda, (Anti-kapitalist bir program içinde, faşist hareket ve islami hareket de içinde, taktik ve stratejik ittifakları reddetmeden sistemin tüm neden ve sonuçlarına karşı uzun erimli mücadele vs...) kendimizi yeniden ihya etmemiz olanaksızdır. Başta ÖDP olmak üzere, diğer sosyalist sektörler açısından bunun anlamı, var olanın ötesinde bir düşünme, görme ve davranma biçimini gündeme getirmenin ertelenemezliğidir. Barış Hareketi'ni topluma yaymak, taşrada yerel kampanyalar düzenlemek, bu kampanyalarda toplumun bütün "öteki" ögelerinin sözünü ve eylemini birleştirmek ve giderek metropollerde ciddi bir "Barış ve Halklar Meclisi/ Konferansı" toplamak gereklidir. Bu kampanyalar, ilk elden devletin ideolojik hegemonyasını kırmayı getirecek, siyasal ve pratik olarak ise, devlet ile toplumun arasına yeni bir muhalif kuvvetin, "barış gücünün" girmesini sağlayacaktır. Dahası, metropollerde merkezileşmiş "muhalif, marjinal politika"nın hızla taşraya sızmasını sağlayacak, kitleselleşmenin kanallarını açacak ve resmi politikanın değirmenine su taşıyan taşrada, yerleşik olan geleneksel değerler yerlerinden oynatılarak yatay/ işlevsel bir nüfuz alanı açılabilecektir.

Haritanın aksayan yerinden hayata organik bir müdahaledir bu...

Barış sadece siyasal çözüm için gerekli değildir. Siyasal çözümden sonra da, savaşın ortaya çıkardığı siyasal, toplumsal, insani tüm kirlenmelerin ortadan kaldırılması, özde ve biçimde yaralanmış ve "insanlıktan çıkmış insanın" yeniden "insanlaşmaya" başlaması için de yatay ve nüfuz eden bir evrime gereksinim vardır. Toplumun yeni çerçevesinin siyasal ve hukuksal planda değiştirilmesi ve eşitlik özgürlük denklemine göre görece ilerlemeler sağlanması ve ara çözümlerin bulunması elbette iyidir. Ancak, sorun, ulusdevlet bilgisinin/ bilincinin ötesinde bir yeni bilincin; öteki'nin varlığını, tarihini ve acılarını da duyumsayan yeni bir ilişki biçiminin, toplumsal hayatın yaratılmasıdır. Bu da, bütün zamanlarda –ve hatta sosyalizm koşullarında– devlet ile toplum arasına giren özgürlükçü, nüfuz edici, aşağıdan ve yatay geliştirilecek mantık ve pratiklerle mümkündür...

O halde, "Barış İçin Bir Araya" toplantısı vesilesiyle bir kez daha düşünmek ve görmek, görmek ve düşünmek, sonuç olarak ise, "pencerenin perdesini aralayıp sokağa bakmak" durumunu aşıp, "sokağa çıkıp" tez elden, kolektif haşarılığa başlamak gerekmektedir.

Cemal Süreya, "Şairin hayatı şiire dahil" diyordu.

Muhalifin hayatı barışa dahil, diyerek birleşik bir kampanyaya ne dersiniz? Muhalif hayatların, hayata dahil olmasının yollarından birisi bu olsa gerek...

Marks'tan önce de, Marks'tan sonra da, "elmanın teorik olarak yenmesi mümkün değildi"... Bilmem anlatabildim mi? Anlayanlar, "elma" denildiğinde sokağa çıksın:

Rumuz; elmagül...

kisi de dar parti havasındaydı, sanki bir şey seçiliyormuş gibi tepki göstermeleri doğru değil. Yani tavırlar açısından doğru bulmuyorum. Bilimsel olarak şunu da söylemek durumundayım, dernekçilikten kurtulmak gerekir. Tekrar ediyorum, kuşkusuz Sivas'ta insanımızı yakan düşünce akımı bütün gıdasını dini nedenlerden, "Allahını seven bu kafirleri vursun" diyen bir söylemden almıştır. Sivas, daha çok Refah Partisi çerçevesinde kümelenenlerin, ayrıca milliyetçi-mukaddesatçı, yani hem MHP çizgisinde, hem BBP çizgisinde olan insanların, kimilerine göre de Hizbullahçı unsurların toplanıp yaptığı bir katliam. Türkiye'de islami çevrelerin kötü bir geleneği var; bütün kitlesel kıyımlarda ve katliamlarda rol oynamışlardır. Bu İslami kesimlerin kurtulması gereken bir şeydir, ama kurtulmak da zordur. Bununla birlikte, bireysel temelde barış toplantısına katılanların Sivas'taki olayı kınadıklarını, lanetlediklerini biliyoruz. Bunu da görmek lazım. Dolayısıyla bunları suçlamak ne kadar doğrudur, bilemiyorum. Sosyalistler adına yapılan bazı eylemler bizim tasvip etmediğimiz eylemlerdir, bunlar biz sosyalistleri ne kadar bağlarsa Sivas'taki olay da o kadar bu insanları bağlar. Bence dernekçi kafadan kurtulmak, yani "üç-beş Alevi kardeşimiz ne der" psikolojisinden kurtulmak lazım. Alevilerin daha hoşgörülü olmaya ihtiyacı var. Mesela Alevilerin esas hedefi devletten kopuşu sağlamaktır. Doğrudur, islami unsurlar, gerici unsurlar şeriatçılar Sivas olayını yaratmışlardır. Ama Alevilerin birtakım önderleri, orada bulunanlar, devletten kopamadıkları için, İnönü'nün sözüne güvendikleri için, yeterli organizasyonu sağlayamadıkları için "devlet gelip bizi bu otelden, bu mahalleden kurtarır" gibi düşündükleri için kendileri de yakılmalarına zemin hazırlamışlardır. Dernekte bulunan bin 500 kişi neden özsavunma mekanizmaları kurup beş bin kişiyi dışarıdan çevirip, diğer kardeşlerini kurtaramıyor. Bu esas olarak devlete güvenmenin, devletten kopamamanın, sistem içi kalmanın çok önemli bir örneğidir. Mesela "İnönü neden suçlanmıyor" diye sormak lazım. Sivas'taki katliamın başmüsebbibi CHP olmasına rağmen, CHP'ye neden yine oy verdiler? "Emek Barış Özgürlük Bloku" neden yeterli oyu alamadı, bunu da düşünmek lazım. Alevi kardeşlerimiz de bu meseleyi biraz daha düşünmüş olmalılar.

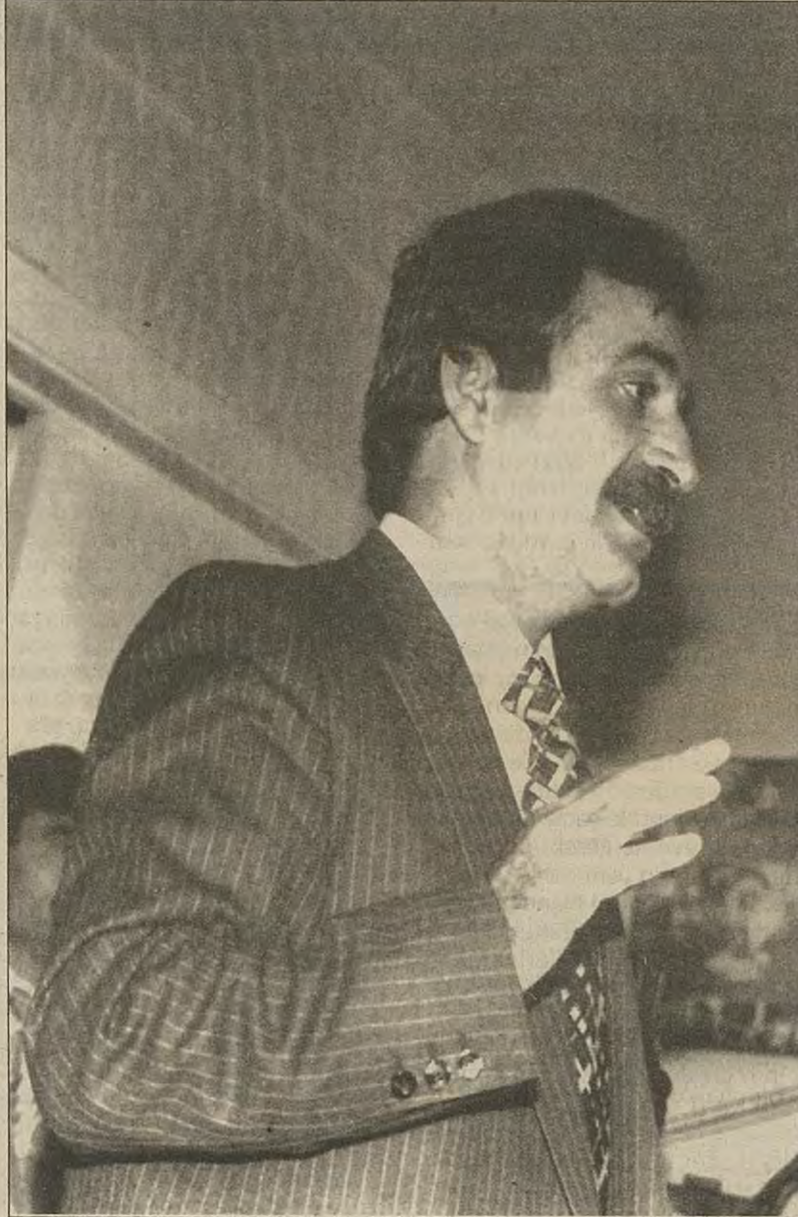
O söylemde gerçekle duygusallık iç içe gibiydi...

Hem duygusallık var, hem biraz gizli bir Alevi tutuculuğu var. Konuşmacı arkadaşı tanımıyorum. Günümüzde toplumsal barışın, demokratikleşmenin önemli dinamiklerinden birisi Alevi dinamiğidir. Ama Alevi pohpohçuluğunu uç noktalara götürürsek yarın, öbür gün bizim anladığımız demokratik, özgür, laik bir toplumun (apoletli laiklikten, devletçi laiklikten bahsetmiyorum) önündeki engellerden birisi de Alevi şeriatçılığı olabilir, buna da dikkat etmek lazım. Nitekim bazı Alevi kesimlerde demokratları, sosyalistleri hatta sıradan dindarları, hatta hatta kendisi gibi düşünmeyen diğer Alevi kesimleri, dışlayan bir tavır var. Giderek parçalanma içeren bu tavır, demokratik

Yani, Alevi kültürünü Alevi şeriatçıların içine hapsetmek kötü olur.

Sosyalistlerin toplantıdaki performansları da iyi değildi...

Teorik bir zayıflık var, sosyalistler çok hamlamışlar. Bu hamlıkları hızla üzerlerinden atmaları lazım. Çok klasik söylemler, günümüze uyan söylemler değil. Sosyalistler onaltı yıldır kitleyle kopuşu yaşadılar ve kitleyi yeniden tanımak durumundalar. Belki son seçim bloku bir yerde sol siyasilerle kitleyi bir araya getirdi, ama yine de sosyalistler kitleleri anlamaktan uzaklar. Hızla kitlelere gitmek durumundalar. Bir örnek vereyim; geçen sene İzmir'de bir aylık bir süre içinde Kürt göçeri 500 aileyle bir görüşme yaptım, çok ilginçtir sadece bir eve solcu kardeşlerimiz gitmiş. Kitlenin ne kadar kopuk olursanız, kitlenin ne talep ettiğini, "barış mı savaş mı" talep ettiğini bilemezsiniz. Ayrıca sosyalistlerin ulusal meseleye, savaş ve barış meselesine yeni yaklaşımlar getirmeleri, yaratıcı olmaları, daha esnek olmaları gerekir...

Yani slogan konuşmaktan vazgeçmek gerekiyor....

Slogan olmasa dahi çerçeveleri çok klasik. Kuşkusuz, sosyalizmin temel ilkelerini, sosyalizmin barış, savaş ve ulusal mesele gibi çok ciddi ilkelerini, genel bir çerçeve olarak benimsemek durumundayız. Fakat bunları Türkiye ve Ortadoğu'daki realitelere iyi oturtmak lazım. Gerçeği olguda aramanın yararı vardır. Barış Konferansı'nın açmazı demeyeyim ama tıkanıklığı buradadır. Barış ateşkesler toplamıdır, ateşkes süreli oluyorsa zaten bunun adı barıştır. Ateşkes her şey demek değildir. Vietnam'la Amerika'nın Paris'teki barış görüşmelerinin olduğu gün B-52 Amerikan bombardıman uçakları Hanoi'yi bilmem kaç gün saatlerce bombaladı. Aynı zamanda Vietkong gerillaları aynı gün 100'ün üzerinde eylem yaptılar. Yani barış masasına oturduğunuz gün bile çatışmaların en yoğun yaşanacağı gün olabilir. Çünkü diplomasi savaşın yoğun ifadesidir, savaş da diplomasinin... Bu esnekliği, bu diyalektiği görmemiz lazım. Yani savaş olabilir, barış olabilir. Önemli olan genel bir mecrayı yakalamak. Burada çıkmaz şurada; PKK ve devlet buradaki barış inisiyatiflerinin dışındadır. Dolayısıyla hemen ateşkes olsun, ateşkes uzun sürsün, kısa sürsün sözleri çok soyut kalıyor. PKK'ye de, devlete de çağrı yapsanız, eğer taraflar açısından niyetler yoksa öyleyse sizin ateşkesi uzatma, yahut da uzatmama gibi bir kudretiniz yok. O halde bu meseleyi kısa süreli ateşkesler düzleminde değil, geniş bir barış mecrasında kamuoyu oluşturma, dipten baskı gruplarını su yüzüne çıkarma eylemi olarak düşünürsek daha olgun, daha geniş ve kalıcı şeyler elde edebiliriz. O halde sorunu ateşkes gibi dar bir çerçeveye sıkıştırmaktan ziyade baskı gruplarını nasıl kurarız, temel alanımızı nasıl önplana çıkarırız diye düşünmek lazım. Kuşkusuz acilen, kuşkusuz organize şekilde ortaya çıkmalı, çünkü artık tahammülü yok. Ama bunu zamana yayarak yapmak önemli.

Büyük provokasyonlar olabilir, iki tarafın da istemediği durumlar yaşanabilir, iki tarafın da mümkün. Ama Barış Hareketi temel bir mecra yakalarsa çok daha gerçekçi hareket etmiş oluruz.

Önümüzdeki dört yıl neler olabilir?

Bir defa şurada netleşmek lazım; geçmişte '60'lı, '70'li yıllarda sosyalistlerin, sosyalizmin çok güçlü olduğu dünyada ve Türkiye'de çatışma durumları daha azdı. Bu, sosyalistlerin barışseverliğini gösterir, yani sosyalistler güçlü olduğu zaman, zeminlerde iç savaşlar çok az olmuştur. Dolayısıyla barış aynı zamanda sosyalistlerin yeniden canlanmasını, sistemin ve devletin demokratikleşmesini, hatta belki de demokratik devrim diyebileceğimiz şekilde canlanmasını da getirecektir. Yani barış demokrasiyle ilintili. Sistemin demokratikleştirilmesi, uzun bir süreçtir.. Çözümler bazında da iki türlü çözümü işletmek lazım, Kürt raporlarının sık sık ortaya çıkışı olumludur. Ayrıca Kürtlerin oturup kendileri ve Türkiye için, ne istediklerine dair bir paket hazırlamaları lazım. Ayrıca Kürt meselesi çözülürken Türkiyeli bir çözüm nasıl mümkün olabilir, bu meselenin esas öznesi olan bir tarafın ya da tarafların kendilerini artık ifade etme zamanları, belge, doküman olarak ortaya çıkarma zamanları gelmiştir. Gerek Kürt siyasal akımları, gerek Kürt aydınları, gerek Türkiyeli aydınlar sadece Kürt raporu değil, bir de Türk raporu hazırlamalıdır. Türkiye halkının ne istediğini, ne istemediğini kimse çok fazla incelemiş değil. Türkiye halkı Kürt meselesini, demokrasi meselesini nasıl görüyor, Kürtlere federasyon verilmesini mi istiyor, çakıl taşı verilmemesini mi istiyor, yoksa bir iki tane okulla bu iş bitsin mi diyor? Bu Türklerle Kürtlerin ortak bir çabası da olabilir, çeşitli çevrelerin çalışacakları raporların bir bileşkesi de olabilir. Yani biz bütün ayrıntılarıyla her şeyi tartışmalıyız, her şeyi söylemeliyiz, sorgulamalıyız. Sonuçta bunun karara varılacağı ve daha da önemlisi yasa ve anayasaya girmesi, kuşkusuz bunlar masada halledilecektir. Biz bir aydın sorumluluğu içinde ya da devrimci sorumluluk içinde, Türkiye'nin duyarlı kesimini, bireysel olarak vicdani bir sorumluluk içinde yahut temsili bir sorumluluk içinde alıp işlemeliyiz.

Temel gelişme şu olabilir; çatışan taraflar bir araya gelmek zorundadır, ama yani günün birinde Apo ile Türkiye'deki herhangi bir sorumlu bir araya gelmeyecek, benim gördüğüm bu. Ara formüllere, yani birtakım köprülere ihtiyaç vardır. İşte bu köprüler Türkiye'den çıkacaktır. Bu köprüleri ancak barış hareketleri kurabilir. Bu barış hareketinin içinde dediğim gibi işçi yer alabilir, emekçi yer alabilir, aydın yer alabilir. HADEP, dışarıdan izlediğim kadarıyla esas olarak çözümü Ankara'da aradıklarını söylüyor. Seçim bildirgesi de bunun bir kanıtıydı ve önemliydi. HADEP'in de Türkiyelileşmesi yönünde önemli bir adım idi. Bence bu şans halen devam ediyor. Şunu görmek lazım, artık oluşuyor, mesela AGİK ilkeleri, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi gibi birtakım üst anayasalar oluşmuş durumda. Yani ister istemez üst anayasalar diyebileceğimiz, üst hukuki şartnameler, Türkiye'ye baskı yapmaktadır. Biz bunu bir an önce çözmezsek zaten onlar dışarıdan dayatarak çözebilirler, bunu da görerek bu şansı biz mi kullanacağız, başkaları mı kullanacak diye sormak lazım. Dolayısıyla sosyalistler, Kürt devrimcileri olsun, GAP, Bakü-Ceyhan hattı projesini, su meselesini de Barış projesi içine alarak alternatif projeleri içerecek çözümleri ön plana çıkarırlarsa, barışa da gerçekten somut bir içerik kazandırmış olurlar. Bu aynı zamanda Türkiye'de geleceğin programı da olmuş olur; yani Türkiye'de işçinin, emekçinin Kürdün programı...

Su sorunu son derece politikleşmiş durumda... Politik bir su bu, apolitikleştirmek gerek!

Diyelim ki Türkiye suyu keserken, Suriye'yi cezalandırıyor, halbuki normalde baktığımızda yukarıda yaşayan Harranlı Kürttür, alt tarafta Zaho'da yaşayan yine yine Kürttür, yahut Arap'tır ya da Türkmen'dir. Aslında yine sıradan insanlar, halk cezalandırılıyor. Mesela su meselesini bütün bu mağdurların benimseyebileceği bir çözüm haline getirmektedir.

Bütün bu gelişmeler içinde ÖDP nerede durabilir?

Sol artık çok genel anlamda iki çerçeveye ayrılıyor; birincisi Türkiye'nin meseleriyle ilgilenen sol gruplar. Bunlar Türkiye'yi bugün ne ilgilendiriyorsa bu meselelerle ilgilenen sosyalistler, uluslararası meselerle yakından ilgilenen sosyalistler giderek birleşiyor. İkincisi Türkiye meseleriyle çok fazla ilgilenmeyen, kendi dar örgütsel vadisinden dünyaya bakanlar ki giderek bölünüyorlar. Eğer Türkiye meseleleriyle ilgileniyorsanız, birleşir ve güçlenirsiniz, bir boşluğu yakalarsınız. Yoksa bölünürsünüz ve zaman içinde erir gidersiniz, zaman aşımına uğrarsınız, ne kadar radikal olursanız olun hiç önemi yok. Birinci saptamam budur. İkinci saptamam, sosyalistlerin, en kötü örgütlülükleri bile örgütsüzlükten iyidir. Yani bu anlamda sosyalistlerin örgütlenmeleri, birleşmeleri bakımından hem Türkiye meselelerine müdahale etme, hem de Türkiye'deki çok karşıt kutuplaşmalar yaratan, yaratılmasına yol açan Kürt meselesi gibi bir meselede barış köprüsü oluşturmak açısından çok önemli. Daha da önemlisi, şimdiye kadar sosyal demokrasi içinde eriyip giden unsurlar bile yeniden kendilerini ifade edecek bir alan buldular. ÖDP'nin çıkışı önemlidir. Bunu önemsiyorum. BSP tecrübesine baktığımda, ÖDP'nin çok daha geniş, çok daha aktif olabileceği kanısını uyandırıyor. İlgi bir hayli olumlu bir şey, bir boşluk yakalandı, bir kulvar, bir damar yakalandı, geniş anlamda bir damar yakalandı. Bu damar kitlesellleşme özelliği taşıyor. Giderek kitleselleşebilir. BSP'nin nispeten tutuk, pasif, hayata inemeyen yanları aşılarak, bir kitlesellleşme yakalanacağını ve önemli bir boşluğun doldurulacağını düşünüyorum.

Savaşın ve barışın muhatabı

Erdoğan TATLAV

Barış girişimlerinin birleştirilmesi ve Barış Hareketi'nin etkin kılınması amacıyla geçen pazar İstanbul'da düzenlenen Konferans önemli tartışmalara sahne oldu.

Sorunu kendi canında yaşayanların barıştan yana beklentisi, yer yer laiklik ve barışın niteliğine ilişkin kimi sosyalist ve Alevi arkadaşların önkoşullarınca sorgulandı. Barışın kendi başına sosyalistler açısından ne anlam taşıdığı ve bu özgülde şeriatçılarla da birlikte olunup olunamayacağı sorunu Konferans'ın iki önemli tartışma konusu oldu.

Diyarbakır Demokrasi Platformu'nun yaklaşımı, sorunun anlamı açısından oldukça yalındı: "Barış öncelikli sorundur. Daha çok gecikme lüksümüz ise artık yoktur. Bu gidişattan rahatsız olan tüm kategorilerin barış için duyarlılığı ve işbirliğine ihtiyaç duyuyoruz". Mezopotamya Kültür Merkezi adına yapılan konuşma da onu tamamlıyordu: "Bir araya gelmek için önkoşul öne sürmek lükstür. Mevcut güçler tek başlarına savaşı durdurabilme olanağından uzaktırlar. Tüm barış güçlerine ihtiyacımız var".

Tüm ekonomik dengeleri altüst eden 4.2 katrilyon harcama, 12 bin ölü, 3 bin faili meçhul, 3 bine yakın köy yakılması, binlerce sakat ve Türkiye genelinde yaşanan psikolojik ve sosyolojik parçalanma ile 10 yılın bilançosu hiçbir nihai hedefçe ertelenemeyecek kadar korkunç bir tabloya işaret etmektedir.

Bu açıdan irdelendiğinde, özellikle SİP Genel Başkanı A. Güler'in yaklaşımı, gündemin uzağında ve oldukça doktriner bir örnek oldu: "Pax Amerikana" ve "Yeni Dünya Düzeni" kavramları çerçevesinde çizilen perspektif, "emperyalizmin, barış adı altında yeni hegemonya biçimleri uyguladığını, bu anlamda Filistin ve Güney Afrika tipi bir barışı memnuniyetle karşılayamayacağımız, yalnız ölme haline karşı değil, emeğin kurtuluşunu içeren bir barışı savunmamız gerektiğini söyleyen Güler, devamla; "barış var, barış var. Bütçenin yarısı savaşa gidiyor, ama diğer yarısı da sermayeye. Bütçenin diğer yarısıyla da ilgilenmeli, emekçi barışı için savaşmalıyız" diyerek, sorunu taktik çözüm gereğiyle nihai hedef arasında bir ikileme sıkıştırdı.

Bu kadar köşeli olmasa bile, insan hakları ve barış sözcüleri dışında kalan diğer pek çok sosyalistin konuşması da buna yakındı.

Konferansta daha da belirginleştiği gibi, barışın kendisi ile sosyalizm hedefi arasında bir açı farkı bulunmaktadır. Bunu görmemiz halindedir ki bu açı farkını kapatmak mümkün olacaktır. Barış sorununu kısa vadede emeğin kurtuluşu sorununa tabi kılmaya çalışan yaklaşımlar ise barış hareketinden dışlanacaktır. Çünkü bu iki sorun, aralarındaki bağa rağmen birbirine indirgenemez sorunlardır. Dolayısıyla aksi yaklaşımlar, barışın kendi gereksinimlerini de yakalayamayacak, onu sınıfsal bölünmeye ve zayıflamaya zorlayacaktır. Oysa bugün, barış hareketini sınıfsal ayrışmanın aracı haline getirmek değil, aksine barışın kendini elde etmek gibi yaşamsal bir sorunla karşı karşıyayız.

Sorunun bu kadar yaşamsal ve geciktirilemez olduğu bir gerçeklikte barışı, sosyalizm için bir mevzi biriktirme aracı olarak değil, acilen çözülmesi gereken bir sorun olarak görmek gerekiyor. Barış, salt barış olarak bile bugün devrimci bir anlam taşımaktadır. Onu kendi başına sosyalizmin hedefleriyle kıyaslayarak bir "reform" olduğunu düşünmek, dolayısıyla sosyalizm eksenine bağlanmayan bir barış hareketinin "reformizm" olduğunu düşünmek ancak siyasi bir körlük örneği olabilir. Barışı, ancak barış sorununun gereksinimleri çerçevesinde kucaklamayı başardığımız orandadır ki, o temelde sosyalizm için toplumsal bir hegemonya elde etmemiz mümkün olacaktır. Unutulmamalıdır ki savaş sorununa bir çözüm getirilmediği, şovenizm dalgası kırılmadığı müddetçe işçilerin çoğunluğuna sosyalizmi veya ekonomik haklarını anlatmak da mümkün olamayacaktır.

Kaldı ki güncel sorunları kendi özgüllüğünde değerlendirme yeteneği gösteremeyen bir hareketin kendi nihai amacına yönelik mevzi tutması da mümkün olamayacaktır. Kürtlerin barış için her güce gereksinimlerini belirttikleri bir noktada, Türk sosyalistlerinin veya Alevilerin, tıkanmış bir savaşta akan kana karşı barıştan yana tavır koyan kimi sermaye ve şeriatçı çevreleri dışlama önkoşuluyla davranmaları kabul edilemez. Barış özgülünde birlikte yürümenin imkanları ile onlara karşı mücadele gereği, birbirlerine karıştırılmaması gereken iki ayrı düzlemdir. Kürtler barıştan yana her gücün desteğini talep ederken meşru ve devrimcidirler; çünkü sosyalizmin yolu da dahil her şeyi zehirleyen ve yabancılaştıran bir problem haline gelmiştir savaş.

Barış sorununa ilişkin iki belirleyen var elimizde. Biri, savaşın olduğu kadar barışın da muhatabı olan Kürtlerin barışa yüklediği anlam; ikincisi ise, içine girilen pat durumunda akan kanın acilen durdurulmasıdır. Bunun ötesinde söz konusu barışın emek sermaye eksenine oturup oturmaması şimdinin değil, geleceğin sorunudur. Kaldı ki bu süreçte barışın kazanılmasına yönelik izleyeceğimiz çizgi, sosyalist bir hegemonya elde edebilmek açısından da tayin edici olacaktır.

Emperyalizmin yöntem değiştirdiğinden söz ettiğimiz noktada, eski söylemimizin de işlevsiz kalacağı, bizim de tarz değiştirme zorunluluğumuz açıktır. Yeni Dünya Düzeni çerçevesinde barışın bile bir manipülasyon aracı olarak kullanılıyor oluşu doğrudur. Ama bunun üzerinden güncel politika geliştiremezsiniz. Süngünün üzerine oturtulmuş Kürt halkının sırtından politika yapmak hiçbirimizin hakkı değildir. Bu bağlamda "savaşa karşı Amerikan barışını değil, ezilen halkların barışını istiyoruz" sözü hoştur, duygularımızı okşar, stratejik bir doğruyu temsil eder, ama karşı karşıya olduğumuz sorunun çözümüne katkı üretme yeteneğinde değildir. Ateşkesle uzatılan elin karşılıksız kalmaması için barıştan yana tavır koyacak her güce değer vermek devrimciliğimize halel getirmez, aksine devrimci işlevimizin gereğidir.

Barışa (doğaldır ki çıkarlarıyla bağlantılı) destek verecek güçler sermayedar da olabilir, şeriatçı veya sosyal demokrat da. Bütçenin sermayeye akan kısmını savaşa akan kısmıyla kıyaslayıp buradan sosyalistliğimizin rüştünü ispatlamaya kalkmak ise, elmalarla armutları karıştıran çocukça bir yaklaşım örneği olabilir ancak.

Barış ve şeriatçılar

Kabul edilmelidir ki Konferans, olabildiğince somut konuşmalarıyla şeriatçılar tarafından mevzi kazanmanın zemini olarak oldukça iyi değerlendirildi. Doğru bir yerde durulmaması nedeniyle rahat göğüslenemeyecek bir dizi demagoji yapabilme rahatlığı elde ettiler.

Altan Tan, "Muhatabımız ceberrut devlettir. Ona karşı güçlü bir blok kurmak durumundayız. Çözüm toplu bir konsensüste. İslami ve burjuva çevreleri de önemseyen toplu bir uzlaşma çözüm olanağını artırır. Sorunun sınıfsal mı, yoksa halkın haklarını sahiplenmesi sorunu mu olduğu konusunda artık karar vermek gerekir" dedi.

RP danışmanlığını terketmiş görünen Mehmet Metiner, Tan'ın eksik bıraktığı yerden hegemonya mücadelesini sürdürdü: "Aydınlar dinle barışmalıdır, en azından saygılı olmalıdır. Yoksa daha ileri noktaya gidilmez.

Kimse bu harekete kendi rengini egemen kılmamalıdır. 'Yaşasın Sosyalizm' tarzı bir yaklaşım bu platformun gündemi değil; ekseni sosyalizm olan bir hareket barışa etkin bir katkı yapamaz. İdeolojik bir hareketin başatlığında etkin bir barış cephesi kurulamaz."

Mazlum-Der Başkanı İhsan Aslan ise, barış ile can, mal ve din güvencesi arasında bağ kurarak, şeriatçıların Kürt halkını ikna etme gerekçelendirmelerini özetledi. "En geniş kesimi kapsamadan eli silahlı taraflar arasında barış sağlanamaz. Komitenin renkleri arasında yeşil yok. Komitede yer almamış olmayı kendim açısından noksanlık kabul ediyorum. Biz maddi yardım örgütleyerek barışa katkı yapıyoruz; şimdiye kadar 35 kamyon yolladık, şimdi de 20 kamyonu hazır etmiş durumdayız. Sözle zalimi telin ederken fiilen de mazlumun yanında yer alıyoruz" dedi.

Hasan Mezarcı ise, söz konusu islamcı çıkışı daha da genişletti: "Düzen kendisini 6 okta ifade ediyor. 6 ok da Hitler Almanyası'ndan alındı. Din sorunu da Kürt sorunu da bundan çözülemiyor. 6 okun her biri birimize batıyor. Laiklik bize, milliyetçilik ise Kürtlere batıyor. Herkesin kimliği kendine kalsın, kemalizme ve onun 6 okuna karşı muhalif blok kuralım. Egemenlik milletin olmalı. Evrensel ilkelerde dinciyle solcular anlaşır" dedi.

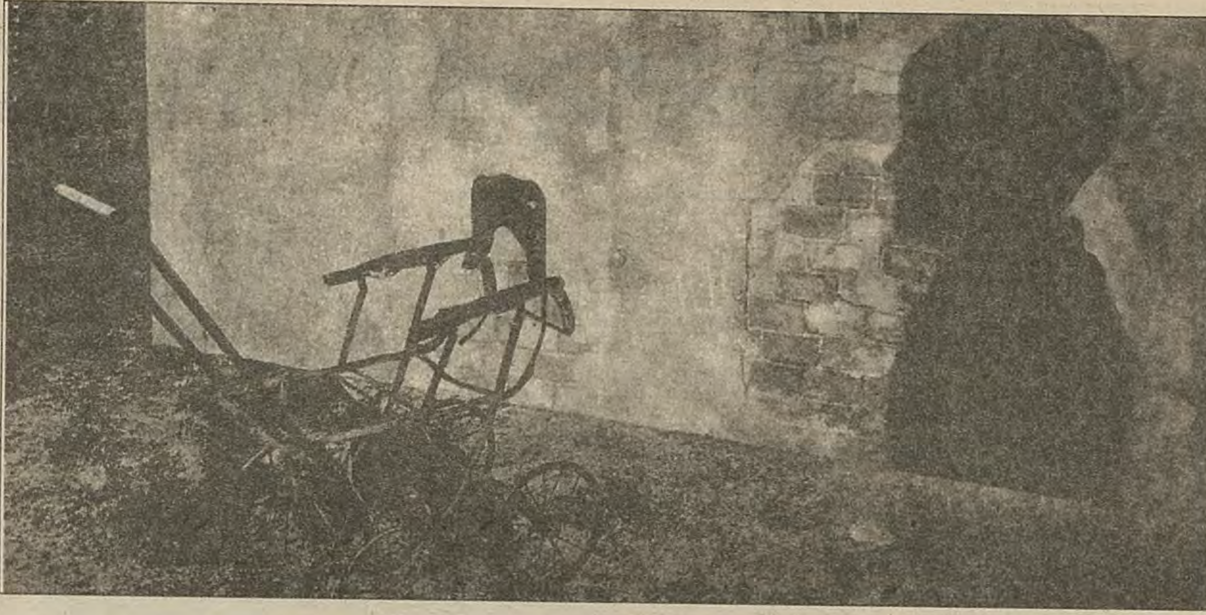
Özetle hiçbiri önkoşul öne sürmedi, barış hareketindeki dışlanmışlıklarını ifadelendirdi, bizleri salt hareketi daralttığımız temelinde eleştirdi, ama birlikte olunması gereken güç olarak teyid ettiler. Sonuçta, Pir Sultan Abdal Dernekleri adına konuşan arkadaşın, "Sivas katliamını kucaklayanlarla birlikte olamayacakları" şeklindeki ifadesi bile şeriatçıların Konferans'ta yeni bir zemin kazanmalarından başka işlev göremedi.

Demagojik bir kampanya ile karşı karşıya olduğumuz açık. Ancak şeriatçıların bu çıkışını onları dışlayan bir yerden etkisizleştirmenin mümkün olmadığı bir yana, böyle bir dışlama barış talebinin Kürt tarafınca da kabul edilebilir değildir. Barış inisiyatifi dışındaki girişimleri ve yardım kampanyalarını etkin bir şekilde yürüten şeriatçıların, örneğin Mazlum Der'in temsili meşru bir taleptir ve karşılanmalıdır. Ancak barışı sorun edinenlerin birliğinin laik bir zeminde (elbette ki Kemalist bir anlamda değil) düşünülmesi zorunludur.

Buna karşın kimi Kürtlerce sıcak karşılanan "6 Ok'a karşı blok" gerekçelendirmesi başta olmak üzere, bir dizi demagojinin teşhiri önemlidir. Savaşta israr kemalizmden değil, devletten ve savaştan çıkar elde edenlerden kaynaklanıyor. Nitekim T. Özden de dahil, barış için savaşta Kemalistler de var. Mezarcı'nın kurgusu, barışçıl görüntü altında gerçekte barış hareketini islamcıların

hegemonyasına almak ve çarpıtmaktır. Barış hareketini, sermaye egemenliği ve ırkçılık yanı sıra şeriatçılığı da içeren mevcut gericiliğe karşı durmak zemininden, "6 Ok" gibi soyut (üstelik Devrimcilik, Laiklik, Devletçilik, Halkçılık gibi şeriatçıların tam tersi bir yerden değerlendirilmesi gereken) sorunlara karşı yönlendirmeye, deyim uygunsa, Türkiye halklarının bütününe tüm bu oklardan çok daha fazla batacak ve köleleştirecek olan şeriatçılık zeminine çekmeye çalışmaktadır.

Bu tabloda sosyalist siyaset açısından tayin edici halka, şeriatçılığın barış gibi meşru bir temelden yürüttüğü mücadelenin, onları dışlayarak değil içerip teşhir edilerek karşılanabileceği gerçeğidir.

Bir zamanlar ve bu zamanlar

Faize ÖZDEMİRCİLER

-I-

Yıllar öncesinin bol sigara dumanlı, bol çekirdekli bir yurt kantinindeyiz. Sene 1983... Henüz kasım ayına gelmedik: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti henüz kurulmadı. Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin pasaportlarını taşıyoruz. O zamanlar, şimdilerde vahşete dönüşen milli maçlar kadar milliydi Eurovision Şarkı Yarışması. Yarışma sonunda hep aynı yorumlar yapılırdı; Türkleri sevmedikleri için puan vermiyorlardı, bu bir müzik yarışması olabilirdi, ama her şeyi politika yönlendiriyordu ve biliyorduk ki, Türkün Türkten başka dostu yoktu, nasıl olsundu! Yunanistan, yarışmaya Kıbrıs Cumhuriyeti adına katılan, TRT'nin Kıbrıs Rum Kesimi olarak anons ettiği, Kıbrıslı Türkler'in "öbür taraf" şeklinde telaffuz ettikleri Güney Kıbrıs'a 10 puan verirdi; Güney Kıbrıs da Yunanistan'a... Türkiye Yunanistan'a çok az puan verirdi, Yunanistan da Türkiye'ye. Türkiye, Güney Kıbrıs'a puan vermezdi; tıpkı Güney Kıbrıs'ın Türkiye'ye vermediği gibi. Yarışmada sahne sırası Güney Kıbrıs'a geldi mi alkışlar kopardı, Kıbrıslı öğrencilerin oturduğu sıralardan. Aynı anda yuh sesleri yükselirdi... Yarışma sonunda çay kuyruğunda beklerken hep o bildik konuşmalar... "Sizi biz kurtardık"lar. "Nankörler", "kurtarmasaydınız"lar, "kurtarmadıydınız"lar, "Kıbrıs Türktür"ler, "Yok değildir"ler ve benzeri fısıltı-sataşmalarla bulanan geceyi izleyen gecelerde keçinin bıçağa baktığı gibi bakardık birbirimize. Zülfü Livaneli'nin konserine gittiğimizde aynı sıralarda oturduğumuzu farkeder, uzaktan gülümserdik! Hep bir ağızdan söylerdik Karlı Kayın Ormanı'nı... Bir geceyi bir şarkı yarışması bulandırırken, bir başka geceyi de türküler aydınlatırdı. Aydınlık geceyi izleyen gecelerde keçinin bıçağa baktığı gibi bakmazdık birbirimize... Ve bir başka milli olay gündeme gelene dek sürerdi bu!...

-II-

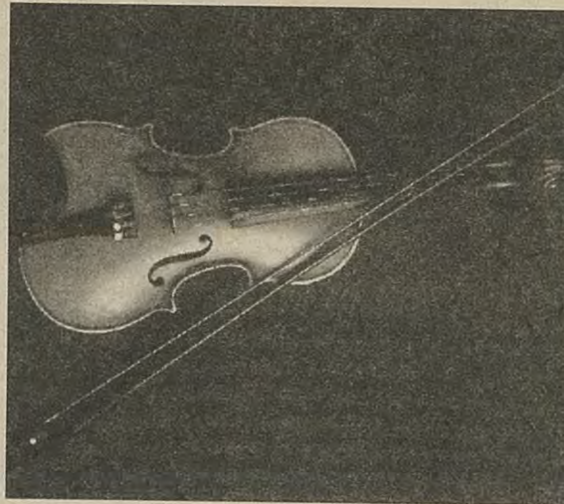
Cumhuriyet gazetesi okumanın solculuk, alaturka müzik dinlemenin sağcılık, makyaj yapmanın aptallık, parfüm kullanmanın erkekleri baştan çıkarmak amacını taşıdığı iddiasıyla dostluğa aykırı olarak yorumlandığı bir dönemden kalsa kalsa çelişkiler kalabilirdi geriye; büyütülen küçük şeyler, küçültülen büyük şeyler. "ŞEY"likten çıkamayan kavramlar ve karmaşa... Biraz paranoya, yığınla soru işareti, yığınla ünlem! Ve hep unutulan üç nokta... Nazım Hikmet'in renk vermez kağıda sarılarak okunduğu; bir gece yarısı "arama yapılacaktır" anonsuyla çöpe saklandığı ve ertesin gün yerinde bulunamadığı dönemler... Nazım'ın şiirini çöpe saklayan korkak duygular da bize aitti. Nazım'ın şiirindeki aşkı görmeyen kör duygular da!

'90'lı yılları geride bırakırken, hemen her olayın '80'lerden başlanarak açıklanması, büyük oranda darbenin korkunç etkisindense, biraz da '80 sonrasındaki yerinde saymışlıktan, yılgınlıktan, '80 öncesindeki doğruların kırılmasından, parçalanmasından, doğruların bize ulaşana kadar yanlışlaşmasından...

(Bizim yaşadığımız yerlerde Tarih tek yanlışlarıyla tekerrür eder. Bizim yaşadığımız yerlerde suçlar değil kitaplar yargılanır. Bizim yaşadığımız yerlerde çağın reddettiği her şeye kucak açılır. Yaşadığınız yer(ler) böyleyken muhalif olsanız da, özünüzde doğruyu taşısanız da yanlışlardan kaçamazsınız.. hele, kendinizi ifade edebileceğiniz bir ortam, bir örgüt yoksa! Var gibi görünmesi hiçbir anlam taşımaz ki! Önünüze sunulan yanlışları tarihi tekerrür ettirerek tekrar yaparsınız. Doğruya vardığınızda zaman, "deneyim, yenilen kazıkların bileşkesidir" gibi sözlerin duvarlara asıldığı ve "iki fil bir Wolksvagen'e nasıl biner" bilmecelerinin sorulduğu zamansa, siz de olsa olsa yeni bilmeceler üretirsiniz duruşunuzla!)

-III-

'80 öncesinin "Bağımsız Kıbrıs" sloganı '80 sonrasına gelene dek sadece "Kıbrıslılar Kıbrıslıları sever", "Kıbrıslılar Kıbrıslılara yardım eder" hümanizmasına dönüşürken, yardım istemeyecek duruma gelindiğinde yaşanan çözülmelerin yadırganması çok şaşırtıcı geliyor bana. Hiçbir örgütsel anlam taşımayan, geleceğe ilişkin hiçbir proje içermeyen "Kıbrıslılar Kıbrıslıları sever ve yardım eder"ler "insanları seviyorum"un yetersizliğiyle örtüşüyordu. Bağımsız Kıbrıs tamlamasındaki "Bağımsız"ın bugün de neyin karşılığı olduğunu söylemek ne kadar zorsa, neyin karşılığı olmadığını söylemek de o kadar zor!... Elimizde kalan tek şey Nostalgia!...

(Üçüncü grup yeniden afiş yapıştırmak üzere toplandı. Ertan Kara, Halit, Alev Mustafa. Tamam. Afişler, tutkallar, fırçalar tamam. Memet... Onun afişlerini aynı üniversiteden bir başka öğrenci aldı. Halit kovaları, fırçaları taşıyacak. Alev'in elinde afişler. Afişte kesilmiş bir ağaç. Ağacın gövdesi Kıbrıs. Yeşil, kırmızı renklerle boyanmış. Öğrenci işi... Genç, saf, ölçüsüz. Fışkıran bir de filiz çizilmiş Kıbrıs'ın kesilen gövdesine. Filizin altında koskocaman yazılar. BAĞIMSIZ KIBRIS. Hatırlıyor musunuz? Ankara-Lefkoşa 1979). *(1)*

Sene 1996... Eurovision Şarkı Yarışması'nın yerini "milli maçlar" aldı. "Sizi biz kurtardık"lardan kurtulduğumuzu söylemekse hala olanaksız! O yıllarda da kurtulmak ve kurtarılmak nedenleri, niçinleriyle ortaya konmazdı. Neden alkışlıyoruz sorusunun yanıtı yoktu, neden kurtulmadık sorusunun da... Bunu gündeme getiren yine bir şair oluyordu: "İyi de kim kurtaracaktı bizi son kurtarandan!" *(2)*

Neyi niçin alkışladığımızı bilmeden çıkardığınız ses bir zaman sonra kuru gürültüye eşitlense de, "Çemberlitaş Kız Yurdu'nun kantinindeki alkış masum bir tavırdı. Bize dayatılana karşı bir tepki! Hiçbir şeyi değiştiremeyen cılız bir karşı duruş! Tanıdık bir dile duyulan garip sevecenlik (Rumcanın evlerimizde halen konuşulduğu bilinmeyen değil!) Demem şu ki: Yanlış olan alkış değil, alkışı politikayla açıklamaya çalışmaktı. Psikolojiye dayanan bir duygu durumuydu alkış; hep reddettiğimiz üç nokta...

"Sizi biz kurtardık"ların altında hem psikoloji, hem de bugünde karşılığı olan güçlü bir ideoloji vardı. Bir toprak parçasının önce kurtarıcısı, sonra da sahibi olmak Osmanlı'dan kalma fetih psikolojisinin yirminci yüzyıldaki yansıması gibi duruyor. Ve egoların tatmini...

Oysa buna tepki olarak doğan Kıbrıs Milliyetçiliği (?) temelde psikolojikti. Ezikliğin bizi taşıdığı yerde "Kıbrıslılar Kıbrıslıları Sever"e sarılmak ve başkalarının sahiplendiği adacığın aynısını İstanbul'da kurmaya çalışmaktı yaptığımız... Bu duruşun içinde barınan en büyük çelişki Türk Milliyetçiliği'nin karşısında bilinçdışı gelişen 'Karşı Taraf'ı suçsuz gösterme eğilimiydi. "İki Ucu Yanlış Değnek" *(3)* olan Kıbrıs Meselesi'nin bunu kaldırabilmesi olanaksızdı. Kıbrıslı Rumların Güney'de Kuzey'dekine benzer hakyiyici bir düzen kurmakta başarılı olamamalarını oradaki şövenizmi kapatıcı bir bant gibi kullanmak mantıklı bir çıkış yolu değildi kuşkusuz. Nitekim, çok kısa süren bu eğilim sadece Kıbrıslı Türk şövenistlerin işine yaradı.

Yalnızlığı kucaklayan bu duruş ve ardından gelen suskunluk içimizdeki adacıkta yaşanan her şeyin yaşandığı yerde kalmasına neden oldu... Hatta, Türkiye'de sadece Resmi Tarih'in penceresinden görünen ve aydınlar arasında bile hiç anlaşılamayan "Mesele-miz"in yanlış yansımalarına bir tür katkı yapmış olduğunu bile söyleyebiliriz. "Öteki"yle buluştuğumuz yer hem Karlı Kayın Ormanı'nın okunduğu yer, hem de ortak yanlışların en çok yapıldığı o hassas noktaydı. (Sene 1983! Birbirini tamamlayan iki ayrı paradoks: Solculuğu onaylanmamış Türkiyeli dostlarla bir yere giderken yakalandığımız Bir Kıbrıslı Solcu bize nasıl suçluluk yaşatıyor idiyse, Lady Chatterley'in Aşığı filminden çıkarken yakalandığımız, biri Türkiyeli biri Kıbrıslı iki solcu da o kadar suçluluk yaşatıyordu!) Bu psikolojik baskıları aşmak epey zaman aldı. Öyle bir yere geldik ki.. en çok kimlik yitimine uğrayanların baskıları savunanlar arasından çıkması bir tokat gibi patladı yüreklerimizde...

-IV-

Sol bir potansiyelin KKTC'de iktidara ortak olmasının yarattığı umutlar umutsuzluk olurken, söze, sese dönüşemeyen farklılıklar yine içki masalarına kaldı. İstanbul'da Kumkapı'da, Kıbrıs'ta Eyva'da rakıya meze olmaya devam ediyor "Kıbrıs Meselesi". Bazı dillerde "bize bir şey yaptırtmıyorlar" serzenişine dönüşen bu ortaklık öze ilişkin soruları yanıtlamaktan, sorunları çözmekten öylesine uzak ki! İnsanların iyi ve DOST olması kişisel beklentilere yanıt vermekten öteye geçemezdi. Bu bir gelişme sayılırsa, artık Sol'un da KKTC resmi makamlarında dostları var ve oradaki işlerini Sol da "bugün git yarın gel"lerle karşılaşmadan halledebiliyor... Bununsa bir zamanların Bağımsız Kıbrıs'ını. Yeni ve Ulus Ötesi Kıbrıs'a uyarlamaya herhangi bir katkısı olacağı söylenemez.

-V-

Bütün saplantıların aşıldığı zamansa bir baktık aradan 20 yıl geçmiş.. bir baktık bu 20 yılda yaşanan bütün haksızlıklar sümen altında.. bir baktık azalmışız... Bir baktık savaş kuşları bir zamanlar vatan haini olarak suçladıklarının sırtını sıvazlıyor.. bir baktık farklı olan iktidar-muhalefet çelişkisi içinde, farklılığını her gün biraz daha yitiriyor.. bir baktık muhalefetteki marjinallik iktidara değil yine içki masalarına yansıyor.. bir baktık çifte standart.. bir baktık KKTC kadın ticaretinin merkezi.. kara paranın aklandığı korsan ada.. bir baktık geçmişe çekilen sünger vıcık, vıcık.. bir baktık Nataşa Aphrodite'in adasında öldürmüş kendini.. onu Yunanlı fahişe olarak tanımlayanların yüzünde, bir baktık sırıtık bir ifade... Bir baktık yuh seslerinin geldiği o eski zamanlar bugüne taşınmış ve "Sizi biz kurtardık"lar, "Bizi onlar kurtardılar"la birlikte hala söylenmekte. Yol aldıklarını iddia edenlerinse geldikleri yer KKTC'nin Türkiye'nin sırtında bir kambur olduğunu ve oraya akan parayla buralarda neler neler yapılabileceğini söylemekten öteye geçemiyor...

-VI-

Yuh seslerinin geldiği yerde sessiz kalmayı başaranların, alkışların koptuğu yerde neden sorusunu sorup yanıtlayabilenlerin ve Karlı Kayın Ormanı'nı birlikte söyleyenlerin ortak bir zeminde buluşabileceği, nesli tükenmemiş bir umut olarak yansıyor bir zamanlar'dan, bu zamanlar'a...

---

(1) Soydaşınız Balık Burcu/İletişim Yayınları. S. 283.(2) Edebiyatta Kıbrıslı Türk Kimliği/Varlık Yayınları S. 17. (3) Söz Gazetesi- Sayı ? Sezai Sarıoğlu.

Saatli Kürt Takvimi

İlk sayfası Hz. Muhammed'in Türkçe meali "Acı da olsa gerçeği söyleyiniz" hadisi ile başlayan ve Vladimir Mayakovski'nin bir şiiri ile biten bir takvim düşünebiliyor musunuz? Yunus Emre'den bir şiir, Hz. Muhammed'den bir hadis, Karl Marks'ın yaşamından kesitler, Hz. Ali'nin bir sözü, Orhan Veli'nin "Dalgacı Mahmut'undan bir motif... Dahası var, Ömer Hayyam'dan, Kürt şairi Ehmedê Xanî'ye... Yemek tarifleri, isimler vs vs... Bir arkadaş "acaba güllaç tarifi var mı diye soruyor."

Bu, takvimlerden bir takvim...

İnsanların enikonu politikleştiği, kültürel, sanatsal süreçlerin unutulduğu ya da politikaya endekslendiği bir tarihsel süreçte ilginç bir çalışma ile karşı karşıyayız: 1996 SALNAMEYA ROJ BI DEMJMER...

Takvim iki lehçe, cumartesi günleri Zazalara ayrılmış durumda.... Haftanın altı günü ise Kurmanci lehçesiyle yazılmış...

Takvim'in tasarımcılarından Ahmet Zeki Okçuoğlu'nu arayıp soruyoruz; "Bu özelgüzel çalışma nereden aklınıza esti?"

Yanıt kısa ama, bir öyküyü içeriyor... Anlatılan Kürtlerin hikayesi...

"Herhangi bir toplum bakımından sıradan sayılan şeyler Kürtler bakımından olağanüstü sayılıyor. Bu nedenle sevinçlerimizi ve

üzüntülerimizi başkalarının anlaması kolay olmuyor. Saatli Maarif Takvimi bu yıl çıkışının yüz otuzuncu yıldönümünü kutluyor, Kürtler ise dilleriyle çıkan bir takvimle ilk defa karşılaşıyorlar. Buna üzülmek mi yoksa sevinmek mi gerekiyor.

Çektiğimiz acılar olayların olumlu yanıyla yaklaşmayı öğretti bize.

Geçmişin hesabını bir tarafa bırakmak istiyoruz. Şimdiye kadar olan oldu, hiç değilse bundan böyle başkaları gibi yaşamak istiyorum.

Kürtler değerlerine yabancılaşmış bir toplum. Bu nedenle de Kürt diliyle yapılan bir yayın en çok onlara ilginç geliyor. Hatta hayrete düşüyorlar. Bunu ilk defa ilk Kürtçe gazete Rojname'yi çıkardığımızda gözlemiştim. Dört bir taraftan gelen telefonların yüzünden telefonumuz günlerce kilitlenmişti. Aynı şey takvim çıktığında da oldu. Salnameya Roj Bı Demjmêr ilk olmasına rağmen oldukça başarılı, içerik bakımından ve dil bakımından. Zengin içeriği ilk bakışta farkediliyor. Kürt kültürünün en seçkin örneklerine yer verildi. Her sosyal ve inanç kesimine hitap edecek bir anlayışla hazırlandı. Kürt yayınlarının en önemli sorunlarından biri dil. Kürt dilinin kaybettiği zamanı kısa sürede telafi etmek isteyen Kürt yazarlar, bu nedenle dilin kullanılmasında ciddi sıkıntılara yol açıyorlar. Dili geliştireceğiz diye onu katlediyorlar. 1930'lu 1940'lı yıllarda Türkçenin yaşadığı komiklikleri Kürt dili günümüzde yaşıyor. Biz takvimi hazırlarken bu yanlışlığa düşmemeye çalıştık."

İş bu takvim 366 günden daha fazla yapraktan ibarettir...

Ayazın sözcükleri

Duvarı aşmak...

Filiz ÖZDEM

Dinsel mitolojiye göre Tanrı "yok"tan yaratır.

Şair de iç ya da dış dünyayı şiirlerinde konuştururken, "Demek onu yaratabilirdim. Yoktan" (M. C. Anday/Öğle Uykusundan Uyanırken) der. Şairin yaratısı için "yoktan" değil de, "hiç"ten yaratmayı dile getirmek belki daha yerinde. Çünkü "yok", "var"ın karşıtı. Ama "hiç"te böyle bir karşıtlıktan daha derin bir şey içerilmiştir: Var olup da rastlanmayan... Böylece yok; kesin, mutlak bir olmamayı imlerken; hiç, olup da keşfedilmemiş, rastlanmamış bir şeyi imler.

Bilinmeyen, insanı tedirgin eder ve "biz ancak uyanıkken gördüğümüz dünyaya" (M.C.A.) inandığımız için aklın peşinden gideriz. Ama "akıl doğar doğmaz ölen bir böcektir. Delilik bu böceği her gün yeniden dünyaya getirir." (M.C.A.)

Bu çelişkinin farkında olmak insanı kaygılı kılar. "Öz niteliklerin tümü tedirgindir." (M.C.A.) Tedirginlik, insanı bir yersiz-yurtsuz ya da sığamama duygusu içinde bırakır. Ne oraya, ne buraya ait olmanın çoğalttığı bir salınmanın içinde "şiir baş dönmesinden başka nedir ki?" (M.C.A.) Öyleyse bu baş dönmesinin, bu düş ülkesinin vatandaşı değil, ama ısrarlı yolcusu olmak gerek. Unutmamalı ki, "verilenle yetinen mahvolacaktır." (M.C.A.)

Verilen ya da dayatılan dünyaya hayır diyebilmek, düşgücümüzün sınırlarını yıkabilmek için bizi besleyecek anadamar kendi gizemcesini sinesinde barındıran sanattır.

Sığ bir düşgücünün eleştirel yönelimi nereye kadar uzanır?

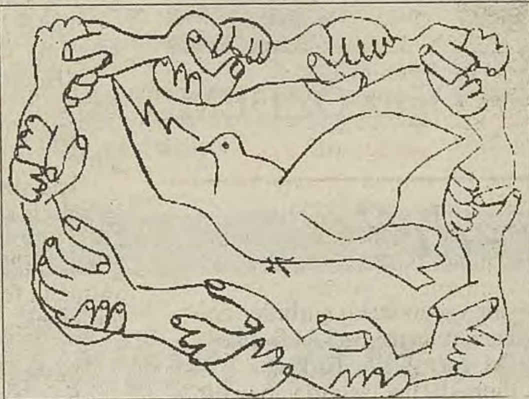
İnananlar duvarın dibinde otururlar.

Önyargılı-koşulsuz inananlar duvarı yıkarlar.

Duvarı aşanlarsa, kuşkusuz, engin düşgüçleriyle eleştirel bakışı pekiştirip dünyayı tekrar tekrar ve yeni tarzlar, yeni biçimler, yeni yöntemlerle, yeniden yorumlayanlar olur.

Şairce olan, duvara şu sözleri kazımaktır: "Herkesin eşit olarak payını almadığı hiçbir şeye el süremem" (M.C.A./Kardelenler). Hayatı önce ellerimizle sarmamız için, bu hepimizin ortak düşü, ülküsüdür: Bu yüzden duvarı aşmak istiyoruz.

BARIŞ AÇISI

Neşe YAŞIN

Aydın olmak

Aydın toplumu şaşırtır; hatta çok eder. Öncelikle çok şaşırtan bir görüş ya da tavır toplumsal bir ihtiyaca denk düştüğü ve yaşamın içinde anlamını bulduğu için sonradan kabul görür ve aydın böylelikle toplumsal dönüşüme hizmet eder. Marjinal görünen, tabuyla ve gelenekle, resmi ideolojiyle gerçeğin kendisini işaret etmekte ve hayatın kendi tarafından onaylanmaktadır. Aydının yaşamı ve tavrı uygulamada bir model oluşturmasa, karar alıcılar ve uygulayıcılar bunu şiddetle reddetse ve toplum da bunu sessizce onaylasa bile yüreklerde gizli bir hayranlık uyandırabilir. Örneğin aydın gitmesi gibi bir geleneği gülünç bulduğunu söylediği zaman bu gelenek değişmez, ama bu genç kızın özgürlük özlemine denk düştüğü için onun yüreğinde yer bulur. Çoğu aydının on yıllar önce söyleyip tepki topladığı görüşler sonradan toplumların genel geçer doğruları olabilmiştir. Kıbrıs'ta bazı Kıbrıslı Türk politikacıların Rum tarafını ziyaret edip Rum toplumu ile görüşmesi, önceleri onlara "vatan haini" denmesine neden olmuş; Sarayönü'ne kurulan büyük ekranlarda Rum politikacılarla kucaklaşmalar "ihanet belgeleri" olarak halka teşhir edilmiş, ama sonradan bu görüşmeler genel kabul gören gündelik işler haline gelmiştir.

"Toplum henüz hazır değil", "Bunu söylemek çılgınlık olur" gibi fren sıkışların ardında eğer cezalandırılmak, baskı görmek, yalnızlaşmak gibi korkular varsa, bunun aydın tavrıyla fazla bir ilgisi yoktur. Kuşkusuz ihtiyaca denk düşecek anda söylemeli ve toplumda yaratmak istediği gündem konusunda özenli davranmalıdır.

Aydınların sistemin içine sızıp karar alıcı konumlardan birine gelip buralarda mücadele vermesi de bir görüştür. Bu eğer sistemin sağlayacağı maddi ve manevi olanaklara bir ağız sulanması değilse ve gerçekten de ateş hattında ilkeli bir savaşımı getirecekse kim ne söyleyebilir. Ama bu konudaki pek çok deneyim bundan aydının değil, sistemin karlı çıktığını göstermiştir ve zamanında çekip gitmesini bilmeyen aydın toplumun gözünde sistemin çürümüşlüğüyle özdeşleşmiştir. Ayrıca kralın çıplak olduğunu söyleyebilmek için kralın yanında değil, kalabalığın içinde durmak gerekmez mi?

Hayatı, verili ilişkileri sorgulayan bir tavır, sınırları çizilmiş sistemi yeniden üretmek için var olan kurumların içinde kendine nasıl bir yer bulabilir? Aydının "marjinal, sürgün ve yabancı" olmasını sorumsuzluk diye nitelemek, sorumluluğu "devlete ve millete karşı itaat" söylemi içinde algılamaktan gelir... Bazan gerçek sorumluluk sivil itaatsizliğin kendisidir ve bazan da sorumsuzluğun ta kendisidir.

Aydın, önceden kodlanmış bütün aidiyetlerin dışında bir yabancı, kendi ülkesinde dahi yurtsuz bir sürgün ve sistemin dışında duran bir marjinaldir. Kısacası zor zanaattır bu. Aydınların tarihi baskılarla, acılarla doludur... Yeryüzünün yüzünü güldüren de yine bu tarihtir... Aydın olmak, bilgi deposu olmak, lafazan ve malumatfuruş olmakla fazla bir ilgisi yoktur; aydın olmak dünyayı değiştirmek için sorumlulukla yola çıkmaktır ve

Bir önceki memleketim ve...

Barış MUTLU

"İnsanın hataları, ardından yaşamaya devam eder, oysa doğruları kemikleriyle birlikte mezara gider."

Yukarıda görmüş olduğunuz sözler, İngiliz filolojisinde okuyan bir çocuğun ilk tercümesidir. İlle de bir şeyler hissettirmek değil, okuyuculara mutlaka her söylenenden pay çıkarsınlar diye değil; uzun kıvırcık saçlarının değdiği körüklü beyaz yakasıyla maruf Vilyım Şekspir'den güzel bir esintiyle başlamak niyetinde olduğumdan yazdım bunun Türkçesini. Yoksa gribal enfeksiyonların deli danaya çevirdiği bedenimi ölümle tehdit etmiyorum.

Hatalıyım ve bunu kabul ediyorum, Munzur dağını yarıp geçen Kevser sularından sebeplenmiş soy ağacımla aramda bulunan anotomik benzerlikleri yitirdiğim için; Larnaka yolunda uzayan bir işportacı dükkanına emsal muayenehanesinde omzuma zerk ettiği grip aşısını müteakip, "istersen karın, buzun içinde ha böyle yuvarlan, daha sana heç bi şey olmaz yeğenim" şeklinde tırmalayan Adanalı pratisyene güvendiğim için hatalıyım. Kuzey Kıbrıs'ta kar yağmaz, ama pekala arabaların camları açık kalabilir.

Yine de şöyle bir yaşına başına göz gezdirip de neden hala mütehassıs değil bu amcam diye soruşturmadım diye ayrıca kusurluyum. Zira bizim seyyar satıcıların pek sevdiği zabıta kıyafetleri içinde kaybolan Kıbrıs polisi her şeyi enine boyuna soruyor.

Önceki gün sağ kolum, hastalığımın müsebbibi camlardan sarkıyor deyu yüklü bir ceza kesmeye yeltenen memura, bu anlaşmazlığımızdan herhangi bir diğer kurumun madden yararlanmaması teklifini kendisine söz konusu para cezasının beşte biriyle sunmam bile işe yaramadı.

Bir önceki memleketimde bu tür önerileri kolayca kabul eden memurların yerini almış göz yaşartan polisler karşısında ilk kez böylesine biçare kaldım. Her türlü engelleme girişimlerine rağmen durulmayan azimli Kıbrıs polisi ada genelinde akış halinde bulunan trafiği şoför mahallinden sarkan sağ kolumla felce uğrattığım için bu hareketimi cezalandırmaya kararlıydı.

Gösterilen mukavemet karşısında hızını iyice almış bir polis heyeti trafik sigortası, kirli camlar, takılmayan tozluklar derken, bir de aşırı sürati hazırladıkları kağıda ekleyerek kıyıda köşede muhafaza ettiğim sol amortisör parasının üçüncü katlarında ufak bir gezintiye çıkmışlardı bile.

Olay adam Mustafa Keser'in yüzlerce şarkılık repertuarına çevirdikleri ceza makbuzu karşısında dumura uğrayan deli gönlüm ise Çeçen eylemcileri örnek alan halim selim tavrını bir kenara bıraktı ve miktarın resmileşmesiyle birlikte kontrolü ağzından köpükler saçan Yavuz Selim bilinçaltına devretti. Kendime geldiğimde adını hatırlamadığım bir polis karakolunda burnum akıyordu. Oysa haftaya ne güzel başlamıştım; anlaşılır sınav kağıtları, sonunda abonesi olduğumu hatırlayan aylık dergiler ve hiç kızarmayan gözlerim...

Arabaya tekrar bindiğimde Barış'a döndüm; "bu hafta pahalı köpek mamalarını unut!" dedim, "abin tasarruf tedbirleri alacak." Daha sonra da soğuktan bitap düşmüş kollarımı kaldırdım havaya; "hey güzel allahım" diye ünledim. "Bir dolu otistik eskimodan, birikmiş İskandinav turistlerden sıhhatini esirgemeyen allahım! Bana bu Kuzey Kıbrıs'ın ılık havasında bile iflas eden zayıf bir bünye bahşettin, neden? Güney Afrika'ya mı gideyim, Ekvator'a mı göçeyim? Söyle...

SAHAF GÜNCESİ — Oğuz ÖZDEM

Öyleyse terslik nerede?

"Şiir, git, sınıf savaşçısı ol!" Attila Jozsef'i okurken düşündüm. Bu dize Türkiyeli bir şairin kaleminden çıksaydı şiir sayılma şansı olur muydu? Sanıyorum soruyu ve dizeyi biraz yadırgadınız. Doğrusu şiirleri okurken bu ve benzeri dizeleri ilk başta ben de yadırgadım. Ama yadırgarken kendi düşüncelerimle değil de, yaygın olan bir kaniyla yadırgadığımı farkettim. Çünkü bana göre böyle bir dize şiir olurdu. Bir şair savunduğu düşünceleri sonuna kadar şiirle savunabilmeliydi, savunurken de gerekirse en aşırısını yapabilmeliydi. Öyleyse terslik neredeydi?

Bilindiği gibi ülkemizde toplumcu-bireyci kavramlarında odaklaşan çatışmada çatışmanın bir kanadı yok sayılmak istendi veya onlarınki şiirden sayılmak istenmedi. Bu, belki tam böyle değildi, ama zaman zaman dışa yansıyanların altında bu alt düşünce yatıyordu. Böyle bir yok saymada da şiirlerden önce şiirlerin sığınak bulduğu "toplumcu gerçekçi" kavramına yüklenildi. İlk yanlışlık da buradaydı. "Toplumcu gerçekçi" kavramının Türkiye'de üstlendiği içeriğe bakılmadan sözcüklerin anlamlarına teker teker yüklenildi. Sözcüklerin anlam olarak kendisini değil de, bir dünya görüşünü üstlendiği gerçeği görülmek istenmedi. Kavramlarla kavram düzeyinde her zaman hesaplaşmak gerekir, gerekli de. Fakat genel doğrulara sığınarak, ayrıntıları atlayıp, önyargılı, yadsımacı bir tavır içerisine girmek her zaman için yanlışlığı da beraberinde getirir. Buradaki yanlışlık da bir dünya görüşüyle beraber onu oluşturan sözcüklerin (emek, işçi, halk, alınteri, nasır vb.) şiirden kovulmasıydı. Gerekçe; toplumcu şairlerin ortak temaları kullanmaları, yıpranmış sözcüklerle bildirge şiirler yazmalarıydı. Bu şiirler için yapılan saptamaların bütün şiirler için geçerliliği gözardı edildi.

Burada şu soruyu sormak istiyorum; bireyci şairler (şairlerin sıfatlarla anılmasına karşıyım, kullanım, konunun özünün anlaşılmasına yönelik) ortak temalardan, ortak yalnızlıklardan, ortak hüzünlerden, ortak acılardan kurtulmuşlar mıydı? Doğal ki evet veya hayır yanıtını şiirlerin kendisi verecektir, yargıçlığını da zaman yapacaktır. Öyleyse bu acelecilik neden?

Türkiye'de şiir sayılmayan şiirler nasıl oluyordu da A. Jozsef'i büyük şairler katına çıkarıyordu? Kuşkusuz Jozsef, sadece bu dizelerle, bu sözcüklerle şiir yazmadı. Onu şair yapan farklı şiirlikler de var. Amacım başka bir ülke (Macar) şairini Türkiye topraklarına taşıyıp yapay bir sorun etrafında dönmek değil. Konu çok daha geniş boyutlu. Sayta kapsamının da yetersiz olacağını düşünerek sadece bir konuya işaret etmek istiyorum. "Ben proleterliği de bir biçim olarak görüyorum" diyen A. Jozsef'i büyük şair yapan şey her şeyden önce kendisini şiire adaması, kararlılığı ve yaşadıklarını, düşündüklerini şiir olarak billurlaştırması. "Şiir, git, sınıf savaşçısı ol!" dizesi bir ömrün, bir anlayışın yansımasıdır. Bu dizeyi bir bildirge olarak düşünseydi dizenin öznesini "halk" yapabilirdi. Türkiye'deyse böyle bir dizenin önü daha yazılmadan tıkanmış oluyor. "Kimlerce" sorusunun yanıtını şimdilik vermek istemiyorum ama "şiirin kuralları yoktur"–"şiirin kuralları vardır" karşıtlığında şairlerin özgür bırakılması gerektiğine inanıyorum. Gerçi şair kendi özgürlüğünü oluşturandır, ama gizli sansür bunu geriletebilir.

Gene Jozsef'e kulak verelim:

"Bildiriler gibi uğulduyor yapraklar...
Gürle orman yoldaş gürle..."

İşte size iki dize.. gücünü yalınlığından, söyleyiş kolaylığından alan. Yalnızlık çıkmazındayken insanlar, yalnızlık felsefesi yerine, gürlemek...

"(...)
hey kentsoylu! hey emekçi
ben, Attila Jozsef,
buradayım işte."

Ve Jozsef için söylenenlerden: "Gerçeği yüzünüze fırlatır, gerçeğin içine batırır sizi". Yorum sizin...

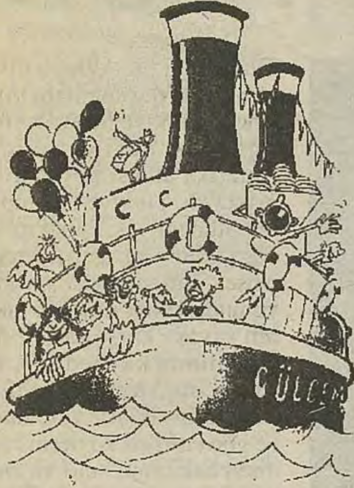
Ve yorum benim. A. Jozsef her şeyi yüreğinde biriktirip yüreğini patlatmıştır şiir diye.

Türkiye'deyse şiire toplumcu-bireyci gibi tartışmaların dışında başka şeyler gerekli.

Şiirlerin jelatinli ambalaj kağıdı...

Sezai SARIOĞLU

Şovenizm= sövenizm hali

Gülcemal Kıbrıs'a gidiyordu... Sahile yaklaştıklarında jet hızıyla geçen tayyareler gördüler. "Ne oluyor, 13 Eylül mü oldu" demeye kalmadan bu kez, güverteleri gazetecilerle dolu savaş muhripleri, bir muhabir hızıyla teğet geçti. Meraklandılar...

Sahile inen halk, tayyare ve muhripler için hem dua ediyor hem de, mahşer marşları eşliğinde, iki ileri bir geri giderek, Hasan Mutlucan'ı taklit ederek alkış törenleriyle ibadet ediyorlardı. Vapurdakiler iner inmez gözlerine kestirdikleri birine "ne oluyor" diye sordular...

"Denizin iki tarafındaki devlet ricali, Kardak Adası'nı bahane ederek 'Amiral battı' oynuyor. Sağduyu sahibi halk sahilde, memleketin sağlığı için nümayiş yapıyor. Herkesler burada. Karadan, dürbünlerle, fakslarla, ıslık çalarak, Kardak'taki üç keçinin her dakika nereye gittiklerini not alarak, sefere çıkanlara savaş taktikleri veriyor... Savaş Kara'dan ve Ankara'dan idare ediliyor."

Kalabalığa karıştılar... Adı Zürriyet olan, Türk genini temsil eden bir gazetenin başmuharriri, kucağında yeniçeri ocağından kalmış nota kitabı, aldığı usul ve nota derslerini hatırlayarak, Karşı'ya iletilmek üzere 'nota' hazırlıyordu. Ancak nota bilgisi yerine Nato bilgisi ile yetiştiğinden bir türlü kaymakam beyin sipariş ettiği Nota'yı yazamıyor ve Ekşi, Ekşi terliyordu... Ok, Tay'dan fırlamıştı bir kere... Devletin medarı iftiharı zat madara olacaktı...

Aklına, Zürriyet'in muvazzaf muhabirleri Ayşut Sırat ile Cesut Dert'ten akıl sormak geldi. Ama onlar, dillerinde "Bin atlı akınlarda askerler gibi şendik/ Üç kişi o gün dev gibi bir adayı yendik" dizeleri eşliğinde seferberliğe çıkmışlardı.

Nota'ya bir türlü başlık bulamıyordu, harçlıksız kalacaktı. "Şu Gavur'un ne kadar da çok sıfatı varmış meğer" diye düşündü. Sonra gönendi, çünkü bu sıfatlardan pek çoğunun isim babası kendisiydi: "Gavur", "Palikarya", "Urum", "Etekli Yunan". Hatta Denktaş'tan öğrendiği "Kara Cira" deyimi bile aklına geldi...

Nota'nın içeriği nasıl olacaktı? Üstüne vazife almıştı bir kere... Yunan'ı sözünden ve gözünden vurmalıydı. Ekşi, Ekşi terliyordu... Ok, Tay'dan fırlamıştı... Devlet Malzeme Ofisi'nden levazım subaylarınca getirilmiş üçüncü sınıf, devlet antetli kağıda not almaya başladı:

"Biz de ağır bir bedel öderiz, ama Anadolu hezimetini ve Kıbrıs'ı hala hazmedemeyen Yunanistan'a, daha yedi kuşak boyu unutamayacağı bir dersi –Allah'ın izniyle– vermesini biliriz." Nota'nın içinde, "Allah", "Türk", "gavur", "kahraman", "düşman", "hezimet", "hükmen galibiyet" sözcükleri mutlaka geçmeliydi. Gavura gavur olduğu hatırlatılmalıydı... Metnini fazla reformcu buldu, hamaset azdı. Bu metinle harçlık kazanılmazdı...

Her biri "Yunanı gözünden vurmayı iyi bilen" ahalinin arasına katıldı...

Yine Zürriyet gazetesinden Erpırpır Özçök çevresine topladığı muharip gazilere, "Kaya parçası ve çakıl taşları" üzerine Türk paradigmasının faziletlerini anlatıyordu. Cuşa gelmişti besbelli: "Kayalıklara değer veren kaya gibi bir milletiz. Ergenekon'dan kayaları delerek çıkmadık mı? Asena adlı dişi Kurt'tan tarih razı olsun. Ey halkım, kayalıkları, çakıl taşlarını, devedikenlerini, hatta ispiyoncu Yaşar Kemal'in İnce Memet'teki çakırdikenlerini unutma. Unutursan kazanamazsın... Eğer bu Kardak adasını kaale almazsanız, medyanın iki eli yakanızda kalır. Ve sonra birileri size 'keçilerin bile yaşamadığı Hakkari dağları için ölmeye değer mi?' diye sorar..."

Ok, Tay gerekli notları alıyordu...

Biraz ileride Çetin Altan ise, "soldan sağa salla bayrağı düşman üstüne" muhabbetleriyle mugallitlikler yaparak, "iki saat önce iki saat sonra meselleri" anlatıyordu: "Önce Yunanlılar gidip bayrak dikmişler... Eeeee... Bizim gazeteciler de gidip onu söküp bizim bayrağı dikmişler."

Bir çocuk, "Ama amca bayrak diken, Bosna'da insan öldürdüğünü anlatanlar nasıl gazeteci olur" diyecek olduysa da Altan yarıaçık bir alıntıfıkra ile çocuğu azarladı ve devam etti: "Ey ahali, duyduk duymadık demeyin, bütün bunlar başınıza, 'gençleri asmayalım da besleyelim mi' diyen Sör General Kenan Çevren yüzünden geliyor. O postal zat, Yunanistan'ın Nato'nun askeri kanadına alınmasını onaylamasaydı bütün bunlar olmazdı. En unutulmuş bir köyün, en bildik bir muhtarı bile sanırız böylesi tarihsel bir fırsatı kaçırmaz, bu onarılmaz hatayı yapmazdı."

Ok– Tay gerekli notları aldı...

Tam o sırada elinde Edward Saıd'in "Entelektüel" kitabıyla Mim Ali Pirand özel helikopteriyle, ta Avrupalardan geldi... 33. gün konuşmasına başladı:

"Avrupa, Amerika, Antartika, Grönland, Alaska, palaska meselelerinde yerel akıl yetmez. Ama zımanın 'savaş' dediği yere gelinirse, tarih ve uygarlık bizim önümüze 'kime inanacaktık' sorusunu koyar... Medya militince yanıtımız kesin, inancımız sonsuzdur; 'tabii ki kendi askerlerimizin verdiği bilgiye inanırız. Biz inanmış bir medyayız...'"

Ok–tay, Ekşi, Ekşi notlar almaya devam ediyordu. Aklı mehepe'lilerde kalmıştı. Gecikmişlerdi. Sövenistlerin başında, "sosyal demokrat" cengaverler savaş tamtamları çalıyordu...

Gecovit, (mermi markası sanmayın), bir taraftan Yunanistan'ın kayalıkları fiilen işgal süreci başlattığını, bazı yürekli gazeteciler olayı saptamasaydı konunun gündeme bile gelmeyeceğini, enöztürkçe ile doğaçlama anlatırken, bir taraftan da fethedilecek adaların isimleri, yerleri yazılı haritayı dağıtıyor, ahaliye "fetih derslerine" çalışmalarını öğütlüyor ve ekliyordu; "İyi ki gazeteciler var..."

Deniz Baykal ise, çok uzaklarda "merkez üste" hasetinden çatlıyordu. Tam o sırada partisinin grup başkanvekili "insan hakları ve demokrasi savunucusu" Gönder Lav, içini fesferah yapan konuşma ile zuhur etti:

"Yunanistan Kıbrıs'ta dersini aldı. Kardak'ta da alacaktır. Değil dokuz palikarya, tüm Yunanistan Kardak'a yığılsa, Türkiye gereğini yapar. şamarını atar."

İş karışmıştı... Kıbrıs Hacısı, Rauf Denktaş sempatizanı Mimtaz Hoca bir derhal inisiyatifi ele geçirme operasyonuna girişti ve soruna "mim" koydu:

"TBMM, gerekirse zora başvuracağının altını çizmelidir. Gerekirse vurarak sahip çıkacağımızı açıklamalıyız."

Partiler arasında kıskançlık yarışı başlamıştı bir kere...

ANAP Bitlis milletvekili Kamuyan Fizan'ın aklına "Bitlis'te beş minare" türküsü yerine, "onlarca köyden oluşan toprakları" geldi ve bu "Türk toprağının işgalidir. Bunun neyini müzakere edeceğiz? Zavallı etekli Yunanlı derhal çıkıp gitsin" diye Türkredi...

RP ise, öğle namazında olduğundan gafil avlanmıştı. Tam o sırada Genel Hoca Yardımcısı Abdulillah Goncakül kanalıyla ancak ikindi namazını müteakip devreye girebildi: "Gerekirse Türkiye Yunanistan'a 1974'ü hatırlatmalıdır."

Tam o sırada, MHP'liler zuhur etti... Hayret... Hiç aceleleri yoktu...

Ama başmuharrir "en şoven ve söven laf"ın onlardan geleceğinden emin olarak Türkşeş'e "sizin sözünüz sayın başbuğ" dedi...

Kurtlar korosu, Kurtlar Sofrası'na seslendi: "Herkes bizim sözümüzü söylüyor zaten. Sözümüz ve özümüz zaten iktidarda..."

Kardak bir bardak suda tümünü eşitlemişti.

Şovenizm ve sövenizm eşitlenmişti...

Tam o sırada bir yerlerden Halikarnas Balıkçısı çıktı... Önce güruha, sonra asıl adı İmia olan Kardak Adası'na baktı... Ve;

"Size inat adımı Palikaryas balıkçısı olarak değiştirmeye karar verdim" dedi...

Tam o sırada, bir çocuk denize çiçek dikmeye başladı...

"Kardak adasında açacaklar" diye de ekledi...

ÖLÜLER EN ÇOK YAŞAYANLARDAN KORKARLAR...

Sayın Yıldırım Çavlı;
"Temiz Eller" Programı
Show TV

29 Ocak1996 Pazartesi akşamı görsel medyanın bir şahikası sayılacak programınızı ibretle izledik ve daha önce "sureti haktan görünmek için" yazdıklarınızın ne denli "medyatik" olduğunu anladık...

Size göre;
Gözaltına alınanlar potansiyel suçludur...
Gözaltına alınanlar örgüt üyesidir...
Evrensel gazetesi ve muhabirleri hedeftir...
Hak aramak kötüdür...
Medyalar yasama, yürütme ve yargı organıdır...
Sizden korkulur?!
Ölülerin bile hakları ihlal ediliyor...
İnsaf!

Metin ölüdür, Metin konuşamaz, haklarını savunamaz, geçmişte katıldığı bir yürüyüşe neden katıldığını anlatamaz, nerede ne zaman ne için gözaltına alındığının bilgisini veremez, sizi duyamaz, size yanıt veremez..... Metin ancak sizin gibilerden korkabilir!!!!

Biz yaşıyoruz ve hala söyleyecek sözümüz var.

İHD Medyada İnsan Hakları İhlalleri Komisyonu

Solcu solunda gerek...

Otuz iki kısım tekmili birden Yuh'tan Sesler...

"Tin tin tinimini hanım
Kardak istiyor canım"
(Sinop Yarımada Muhabiri)

Medyalar da amanın kol uzatmış
dallere / Sen düşürdün beni bu hallere
(Halden bilmez ne fayda muhabiri)

Bodrum ile Kos adası arası
Yaktı beni medyanın numarası
(Saftirik halkın sesi taşra muhabiri)

Şamatayı sel aldı
Kardak sevdim yel aldı...
(Çarşamba Ekspres muhabiri)

Denizin dereleri aksa yukarı aksa
Vermem seni Yunan'a, "gavur" üstüme kalksa
('Ordu' Muhabiri)

Kardak yolları taşlı
Geliyor (İkitelli) kalem kaşlı
(Taşlıtarla muhabiri)

Oy Giresun kayıkları hep geliyor kârından
Sevdim de alamadım, ölüyom efkarımdan
(Efkar muhabiri)

Ben seni bırakmak için sevmedim
Varmam ayrılık demekmiş bilmedim
(Nostalji Muhabiri)

Bir gün belki hayatta, geçmişteki günlerde
Bir teselli ararsın, bak o zaman resmime...
(Resmi Resim Muhabiri)

Kardak'a gider iken aldı bir yağmur
Yunan'ın setiresi uzun eteği çamur...
(Üsküdar Muhabiri)

Hayat buymuş sevgilim, Kardaklar unutulur
Devlete elini versen bir başka kol bulur...
(Kol kırılır, yen içinde kalır muhabiri)

Oy ötekim ötekim, sana kötü demedim
Seni bana/beni geçmişler vallahi ben demedim
(Muhalif Muhabirler)

Denizin iki yakası, iki şoven engerek
Deniz ince bir yoldur, solu solunda gerek...

Yeşil'in siyasete yansıma biçimi ve ÖDP

İsmail DUYGULU

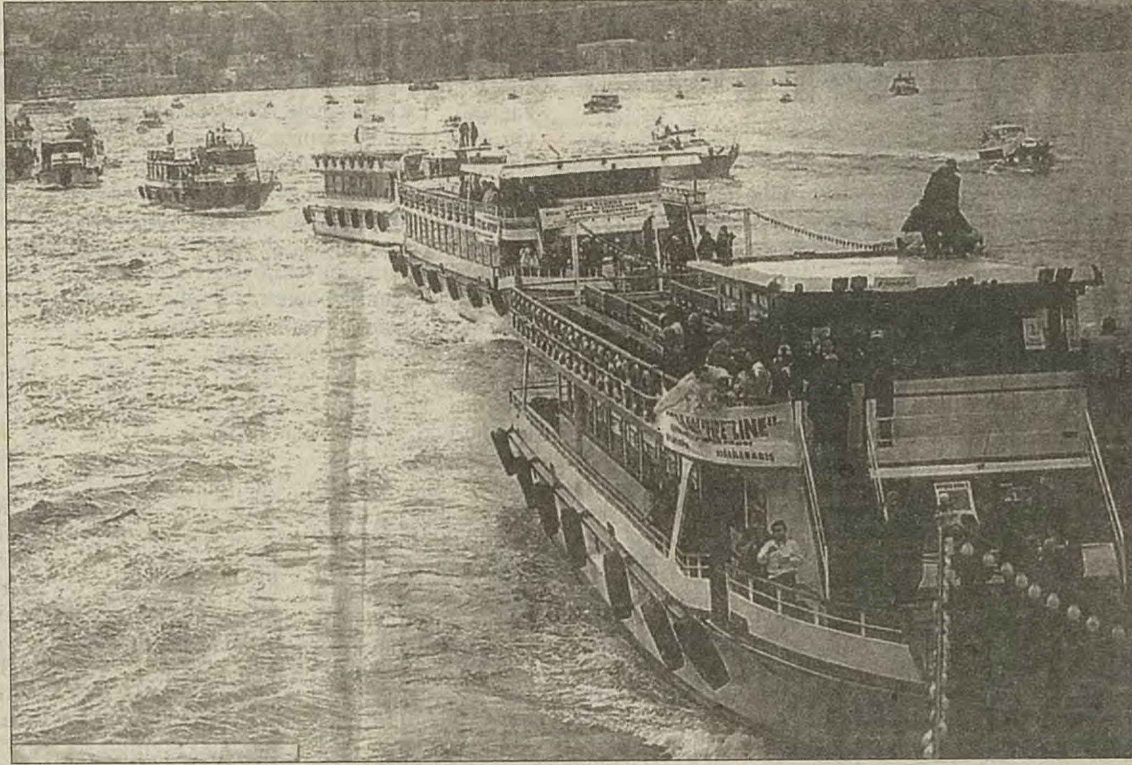
Türkiye Yeşil Hareketi'nin dünü, bugünü ve geleceğine ilişkin küçük bir sorgulama yapıldı İstanbul'da. "Yeşil'in Siyasete Yansıma Biçimleri" ana başlığında yapılan tartışmalı seminer iki gün sürdü. 26 Ocak Cuma günü Alman Kültür Merkezi'nde Avrupa Parlamentosu üyesi Yeşil milletvekili '68'lerin tanınmış siması Daniel John Bendit de kısa bir konuşma yaptı.

Yeşiller Partisi'nin Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmasından sonra örgütlenme konusunda oldukça sıkıntılar çeken Yeşiller, siyaset yapma sorunundaki tıkanıklığı da aşamadılar. Bu yönde kendilerini Toplumcu Yeşiller (Sosyalist Yeşiller) olarak tanımlayan ve politika yapmak gerektiğine de inanan bir grup Yeşil Özgürlük ve Dayanışma Partisi'ne katıldı, hatta kurucu olup, Parti Meclisi'ne girdi.

Toplumun bütün dinamiklerini, muhalif unsurlarını bağrında taşımak üzere yola çıkan, ilk başlarda "ne sağda, ne solda" tanımlaması yaparak, "hiçbir yere kendisini oturtamayan" Yeşiller ise şimdilik "bağımsız" kalmaya devam edeceklerini bildiriyorlar. "Yeşil olmak demek, yeşil yaşamaktır" diyen bireyler de hem ÖDP içinde yer alan, hem de bağımsız kalan arkadaşlarına başarılar dileyerek, "Akkuyu'da görüşme" dileğinde bulundular.

İstanbul'daki tartışmalı seminere "E2 Grubu"ndan Emsal, Akdeniz Çevre Kurultayı'nı tanıtmak üzere Alanya'dan Zihni Yayla, İstanbul Sosyal Ekoloji Grubu'ndan Emet Değirmenci, BÜ Yeşilleri'nden Özgüç Orhan, Don Kişot Platformu'ndan Özgür Gürbüz, İstanbul Sosyal Ekoloji Grubu'ndan Eylem Yıldız, Karga'dan Timur Danış, Pastoral'dan Ümit Şahin, Barış Dergisi'nden Aylin Çevik, Bilar'da gerçekleştirilen ilk toplantıda sunuşlarını yaptılar.

Toplumcu Yeşiller'den Kaya Özkaracalar, İsmail Duygulu, Hatice Can Kürtüncü, İHD Çevre Komisyonu'ndan Işıl Yıldırım, Toplumcu Yeşiller'den Aslı Delikara, Araştırmacı-Yazar Semra Somersan, Yeşiller Partisi eski Genel Başkanı Bilge Contepe, Yeni Yeşil Parti Girişimi'nden İbrahim Eren, Özgürlük ve Dayanışma Partisi'ndan Saruhan Oluç, Tarık Zafer Tunaya'da sunuşlarını yaptılar. Her iki günde yapılan tartışmalı seminerlere çeşitli illerden katılımcılar ve dinleyiciler de gelmişti.

Geçtiğimiz aylarda çok sayıda kuruluşun katılımıyla İstanbul Boğazı'nda da çevreci bir eylem düzenlenmişti.

Yeşil partiye ihtiyaç var mı?

Yeşillerin son siyasal duruş biçimi üzerine yapılan ikinci günkü oturum oldukça tartışmalı geçti ve Yeşiller'in nasıl bir duruşla siyaset yapmaları gerektiği ele alındı. Siyaset yapma anlayışlarını "Doğaya karşı alınacak yanlış tutumlar insanlar arasındaki yanlış tutumları yansıtır. Bir toplum içinde tahakküm, sömürü ve saygısızlık varsa aynı davranışlar doğaya karşı da yansıtılır. Eğer toplum bu türlü kötü tutumlardan vazgeçerse, neredeyse kendiliğinden olacak şekilde doğayla olan ilişkileri de düzelecektir. Yapılacak şey toplumu düzene sokmaktır. Bunun için siyaset yapmamız gerekiyor" diye ifade edenlere göre dünyanın yeşil siyasete ihtiyacı vardı, ancak Türkiye'nin somut koşullarında bir Yeşil Parti'ye ihtiyaç var mıydı? Bu soruya tartışmaya katılanların çoğunluğu "Yeşil Parti'ye ihtiyaç yok!" diye yanıt verirken, Toplumcu Yeşiller'den Kaya Özkaracalar, Hatice Can Kürtüncü, Aslı Delikara, Özden Saldıran, İsmail Duygulu, "Evet, Yeşil Parti'nin toplumsal zemini yok, bütün toplumsal muhalefet unsurlarının buluştuğu zemin olan Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nde Yeşiller olarak yer almalıyız ve buradan politika yapmalıyız" diyorlardı. Buna Bilge Contepe, Datça'dan Cem Avşar da katılıyor, Nergis Savran Ovacık sempatiyle bakıyordu.

Yeni Yeşil Parti Kurma Girişimi'ni başlattıklarını açıklayan İbrahim Eren ise, "Yeşiller'in sosyalistlere kapılarının kapalı olduğu, küçük işletmeci anti-tekel liberalizmine açık olduklarını" ifade etti ve bütün herkese çağrı yapacaklarını ve Yeşil Parti kuracaklarını, bu şekilde politika yapacaklarını söyledi. Ancak salonda bulunan herkes, İbrahim Eren'in saldırgan tutumunu "hiç de Yeşil" bulmadıklarını söylediler.

Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nden Saruhan Oluç, Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nin iktidara talip bir parti olmadığını, çünkü bu sistemde iktidarın hükümeti kuran partilerin elinde olmadığını, iktidardan bütün toplum dinamiklerinin toplum hayatında kendilerini ifade etmelerini anladıklarını belirtti. İbrahim Eren'in sosyalistlere yönelik olarak yaptığı eleştiriyi üzerine alınmadığını, çok önceden bu tür eleştirileri kendilerinin sosyalistler arasında tartıştıklarını ve özgürlükçü, cinsiyetçi olmayan, insan ve doğa ilişkisini yeniden sorgulayan, özyönetimci ve demokratik sosyalist bir anlayışı savunduklarını söyleyerek, Yeşillerden de öğrenecekleri çok şeyler olduğuna inandıklarını ifade etti.

Bilge Contepe kendisinin Yeşil felsefeye inanan, bu misyonu taşıyan bir kimse olduğunu, bundan asla vazgeçmeyeceğini, ama Türkiye'nin somut koşullarında bütün toplum güçlerinin bir arada bulunması gerektiğine inandığını, bu gerçeklikten hareketle Özgürlük ve Dayanışma Partisi'ne bir grup yeşil arkadaşıyla birlikte katıldığını açıkladı.

Türkiye'de Yeşil siyaset yapmanın koşulları

Yeşil siyasetin bir çerçevesini oluşturmak, bu çerçeveyi sınırsız ve sonsuz bir çizgi ile tanımlamak durumundayız. Evrenin bütününde yer alan canlı ve cansız varlıklarla karşılıklı ilişkilerimizi bilmek, hiyerarşik, otoriter ve rekabetçi ilişkiler yerine, karşılıklı, işbölümü ve katılımcılık esası çerçevesinde yolumuzu bularak yürümek durumundayız.

Yeşiller Partisi eski Genel Başkanı Celal Ertuğ, "Yeşil hareketin yayılabileceği en müsait ülke Türkiye'dir. Batıda insan hak ve özgürlükleri, demokrasi, ekolojik sistemin korunması sağlanmış durumda. Onlara pek sınırlı bir alan kalıyor. Bizde ise bunların hiçbiri yok" diyerek Türkiye'nin Yeşil hareket için uygun bir ortam olduğunu ileri sürüyordu. Bu yaklaşım Türkiye'yi bir Avrupa ülkesi çerçevesinde düşünmenin ürünüydü. Ancak Türkiye henüz Avrupa Birliği üyesi değildi ve bir Latin Amerika ülkesi koşullarını yaşamaktaydı. Türkiye'de olup bitenlere bütüncül yaklaşmayıp, çevreci, doğa korumacı, ateist, feminist, eşcinsel, antimilitarist ayırımlar boyutunda kalıp; örneğin ülkede süren savaşa karşı barışı; öldüren, gözaltında kaybedilen, işkence edilen, düşüncelerinden dolayı ceza alan insanları, yakılan-yıkılan ve göç ettirilen köylerin karşısında insan haklarını; sınıf ve emek ilişkilerine yeni bir yaklaşım getirip sömürüye karşı durmayı; kentlerde yaşayan insanların sosyal ve ekonomik sorunlarına karşı çağdaş demokratik yeşil kent anlayışlarını vb. açıkça geliştirip savunamaması, mevcut hareketi ve partiyi temsil edenlerin bu görüşleri savunmaktan yoksun ve misyon sahibi olmamaları Yeşil hareketin açık bir zaafıydı. Bu duruma Yeşil hareket içinde yer alan insanların kemalist eğilimlerinin ağır basması ve ülkenin özgürlüklerden, demokrasiden yoksun baskıcı bir süreç içerisinde olmasını da eklemek gerekiyor.

Yeşil olmanın anlamı

Yeşil olmak veya Yeşil hareket, Türkiye'deki kimi üstlenicilerin sunduğu imajın da etkisiyle genellikle "çevrecilik"le, "doğa korumacılıkla" eş tutuluyor. Böyle bir bakışla kapatılan "Yeşiller Partisi", hayvanları koruma, semtimizi yeşillendirme/güzelleştirme derneklerinin şimdiye dek sessiz sedasız yapageldiğini daha etkili bir şekilde gerçekleştirecek bir kuruluştan öte bir anlam taşımadı. Oysa Yeşil olmayı gerçekten "çevreci" olmakla eş tutsak bile "çevreci"liği dinamik ve statik tanımlarıyla ayırdetmenin gerekliliği ortaya çıkıyordu. "Çevre" statik bir kavram olarak ele alındığında, insanların/ toplumun dışında, onlardan korunması gereken bir nesnellik olarak beliriyor. Böyle bir çevre kavramına dayalı çevrecilik, var olan toplumsal ve iktisadi yapı içinde temizleme, arıtma, koruma vs. birtakım önlemleri daha fazla vurgulamak için çabalamaktan öteye gidemez.

Yeşiller ne istiyor?

Yeşiller, var olan duruma azıcık makyaj yapılmasını değil, şiddete başvurmayan yöntemlerle toplumun değiştirilmesini istiyor. Bunun nasıl olacağı üzerine teorik tartışmalar da iyiden iyiye fakirleşmiştir. Daniel John Bendit de, "Ben artık gerçek bir devrimci programdan, belli noktalarda 'işte buradan sonra ne diyeceğimizi, ne yapacağımızı biz de bilemiyoruz' diyebilen bir program anlarım", diyerek teorik tıkanmanın "ciddi ama vahim olmayan" bir durum olduğunu anlatmaya çalışıyordu. Ancak öğrenmemiz gereken, kendi aramızdaki sert tartışmaları yumuşatmamız ve güçlü olabilmek, hatta "Yeşil" olmanın çoğulcu espirisini yerine getirebilmek için, birlikte ve bir arada olmak gerekiyor.

Toplumsal ve ekonomik değişiklikler, ancak demokratik olarak ve halkın çoğunluğunun desteğiyle başarılabilir. Bunun için, hiyerarşik düşünceyi reddeden, dayanışmanın ve demokrasinin temel olduğu bir siyasal harekete gerek vardır. Ancak şiddete karşı olmak pasif olmak değildir. Şiddete başvurmama ilkesi çerçevesinde hareket eden bir kişi çok atak olabilir, ilkelerine sımsıkı sarılabilir, protesto gösterilerine katılabilir, hatta çeşitli yasadışı eylemlere karışabilir. Şiddete karşı olmak, şiddet tehditlerine baş eğmek demek olmadığı gibi, şirketlerin, politik rejimlerin ya da bürokratların yasal yollara başvurma tehditlerine boyun eğmek de değildir.

Yeşiller politik eyleme kendi egolarını tatmin etmek, başka insanlar üzerinde iktidar uygulamak adına iktidar elde etmek için değil, canlıların bir arada yaşamasını, toplumun ve bireyin geliştirilip korunması, demokratik katılımın gerçekleşmesi için katılırlar.

Dev projelere ve nükleer enerjiye karşı hareket, yurttaş inisiyatifleri, barış ve kadın hareketi, konut alanlarının ve mahallelerin tahribine karşı çıkan ev işgalleri, alternatif hareket ve geleneksel sendika ve emek güçleri hareketi buna dahildir. Bütün bu hareketler sömürücü, hayatı ve insanı hiçe sayan kapitalist sanayi sisteminin bütün sonuçlarına ve oluşturduğu tehdide karşı mücadele etmektedir. Yeşiller, emek güçleri, tüketiciler, kiracılar, kadınlar, gençler ve çocuklar işsizlikten ve toplumsal güvencelerin tasfiyesinden etkilenenlere, işten atılmaktan çekinenlere, işsiz olup iş arayanlara yönelmek, dayanışmayı kanıtlamak ve ortak çözüm önerileri ve karşı durma yöntemleri geliştirmek durumundadırlar.

Bu nedenle ülkemizde uygulanan özelleştirme, taşeronlaştırma politikalarına şiddetle karşı çıkmalı, işsizlik sigortası savunulmalıdır. Çalışma süresinin kısaltılması ve mevcut işlerin toplumun diğer bireylerince de paylaşılarak yapılması istenmelidir.

Dolayısıyla kadın- erkek eşitliğinin ekonomik alanda sağlanması, ev ve çocuk yetiştirme işinin erkeklerle kadınlar arasında dağıtılmasına da bu şekilde ulaşılabilir.

Oysa "çevre"yi bir toplumsal ilişkiler ağı bağlamında ele alınca, korumanın ötesinde, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi, sorgulanması gereken bir ilişkiler sistemi ortaya çıkıyor. Maddi üretim ilişkileri ve toplumsal ilişkiler, "çevre"ye ilişkin olarak kendi örgütlenmelerine ve insan-çevre ilişkisine dair belli bir standart oluşturuyorlar. Ve artık en az doğa kadar, insanı da içeren bu çevre, yapılanışıyla, dikte ettiği alışkanlıklarla ürünü olduğu toplumsal ilişkiler düzenine has yaşam tarzının yeniden üretiminin önemli uğraklarından biri. Okullarda sınıfların sıra sıra askeri düzeni; çalışma, dinlenme, alışveriş, eğlenme, temiz hava alma gibi faaliyetleri "uzmanlaşmış" semtlerin işbölümüyle birbirinden yalıtıp parçalayan şehir örgütlenmesi; insanları konservelenip atomize bireyliklerini pekiştiren apartman düzeni.. içinde yaşadığımız bu "çevre" reflekslerimize varıncaya kadar bize damgasını vurmuyor mu? Bu noktada "çevreyle uğraşmak, sadece kendi dışımızdaki bir şeyleri koruyup kollama hassasiyetinin sınırlarının ötesine taşıyor, içinde bulunduğumuz, sürdürücüsü olduğumuz bir ilişki biçimini sorgulamaya dönüştürüyor.

Yeşil hareketin siyaset tarzı

Kaldı ki, Yeşil hareketin ufku, "çevreciliğin" bu hiç de dar olmayan sınırlarını epey aşıyor. Çünkü Yeşil hareketin gelişmesi, başarısı ve "yeni"liği, ilgili olduğu, üzerine gittiği alandan çok, her konu ve alanın üzerine gidiş tarzıyla tanımlamayı gerektiriyor. Yeşil hareket Batı'nın gelişmiş kapitalist ülkelerinin donuk ve sarsılmaz yapısı içinde, bürokratikleşmiş olan parlamenter demokratik sistemlerine meydan okuyan bir siyaset tarzını gündeme getirdi. Almanya'daki Yeşil Parti milletvekillerinin parlamentoya blucinle, iki karış sakalla gelip Meclis sıralarını vazolarla donatmaları salt "şirinlik yapmak" değildi; parlamentoyla "dışındaki hayat" ve toplum arasındaki kopukluğu, parlamentonun törensel içine kapanmışlığını, bu kurumun ve kamuoyunun yüzüne vurmak anlamını taşıyordu.

Yeşil hareket, siyasetin profesyonelleşip "sıradan insanlar"dan giderek uzaklaşmasına, kapalı kapıların ardına çekilmesine karşı çıkışın ifadesiydi. Parlamenter demokrasinin, vekaleti giderek daha dolaylı hale getiren seçimleri neredeyse kamuoyu araştırma şirketlerinin anketlerini doğrulamak için gerçekleştirilen formalitelere indirgeyen yapısına karşı, doğrudan demokrasinin ve merkezi devasa devlet aygıtının karşısında çaresiz kalan, "başka türlü düşünen" insanların, kendilerine ilişkin sorunlarda inisiyatif alma çabasına ve bu çabanın ürettiği deneyimlere bağlı olarak gerçekleşebilir.

Yeşil siyaset tarzı nereye dayanıyor?

Yapılması gereken, elbette Türkiye'deki Yeşil kıpırdanışın "Batı ölçülerine" göre eksikliklerini, gediklerini saptamak ve yeşil, çevreci, doğa korumacı hareketlere "yol göstermek" mahallelerindeki parkı kurtarmak için imza toplayan insanlara "Yeşil hareket öyle değil, böyle olur" diye Batı'dan dersler vermek değil. Fakat Türkiye'deki Yeşil hareket nüvelerinin, Batı'daki Yeşiller'in radikal demokratik perspektifi çerçevesinde tartışılmasını önermek, bunu gerçekleştirmeye çalışmak pek de abes sayılamayacak siyasal bir uğraş alanı. Siyaset yapma tarzı, söylemi, hedefleri ile Yeşil hareket "yeni" bir akım; fakat onun hangi tarihsel düşünce ve mücadele geleneğinin yatağına oturduğu sorulduğunda, buna çok da zorluk çekmeden "sosyalizm" cevabını vermek uygun düşüyor.

Temel etik değerler

Yeşil hareket, kapitalist düzeni dönüştürmenin, alternatif bir toplumu kurmanın arayışını, hem mevcut sistemin kurumlarının içinde, hem de onların dışında, alternatif yapılar geliştirerek sürdüren bir gelenek oluşturdu. Üstelik Yeşil hareketin mevcut kurumlar içinden siyaset etme tarzı, o kurumları da bir yandan sarsalayan, değiştirmeye çalışan bir tarz; Yeşiller'in kurumlar dışında, zaman zaman yasadışı yollara da başvurarak sürdürdükleri mücadele de, özellikle Batı'daki devrimci sosyalist hareketin on yıllardır sıyrılamadığı marjinal ve toplumda meşru sayılmayan niteliğinden farklı olarak, toplumda ses getirmeyi, etki uyandırmayı başaran bir yapıya sahip. En önemlisi, Yeşil hareket, bu iki mücadele kulvarını sadece birinin varlığına tahammül eden iki yapı olarak değil, birbirinden güç ve şevk alan bir bütünlük içinde ve canlı bir tartışma olarak bünyesinde barındırıyor. Bu yönleriyle Yeşil hareket, marksist sınıf ve devlet teorisinin yeniden ele alınmasını zorlayan örgütlenmesiyle "geç kapitalist" devlet ve toplumun çetrefil sorunlarının yeni boyutlar kattığı ve acilleştirdiği "iktidar sorunu" tartışması için, zengin bir deneyim sağlıyor ve yeni ufuklar açıyor.

Yeşil politikanın etik değerlerini belirtmek istediğimiz zaman bu hareketin karşısında kültürün üç temel öğesinin yansıdığını görüyoruz. Bunlar hümanizma, modernlik ve ataerkil toplum özelliğidir. Yeşil politika hümanizmanın insanı her şeyin üstünde tutmasını kabul etmez. Bilindiği gibi hümanizma karşılaştığımız tüm sorunların insan zekası yoluyla çözümleneceğini ve doğal dünyayı ve kadın ve erkek ilişkisini düzenleyerek insanların yaşamını en üst düzeye getireceğini ileri sürer. Hümanizmi reddeden Yeşil politika "yeni çağ" hareketinden uzaklaşarak, insanların yaratılmış her şeyin üstünde olmayıp sadece bir parçası olduğunu kabul etmekte ısrarlıdır. Yeşil felsefenin akıldan çok duyguya önem verdiği yolunda eleştirildiği olmuştur, ama aslına bakılırsa ekolojik ve Yeşil veya bütüncül düşüncenin aklı bir tarafa koyup duyguya, sezişe önem verdiğini söylemek tamamen yanlıştır. Çünkü bütüncüllük zaten kapsamlılığı ifade eder ve analiz bakımından çok daha yararlıdır.

Yeşil politika, hümanizm ve modernizm

Yeşil politika yalnız hümanizmin insan merkezci varsayımlarının değil, modernlik dediğimiz daha başka değerler sisteminin de ötesindedir. Modern kültürün mekanistik bir analizle ve dolayısıyla insanı da içeren tüm doğal sistemin kontrol edilmesi olasılığı üzerine kurulmuş olduğu kuşku götürmez. Modernliğin bazı eleştiricileri, modernliğin geleneksel değerlere karşı bir isyan, hatta mevcut sisteme karşı duyulan aşırı bir öfke olduğunu söylerler. Aslında modernlik taraftarları "bireysel özgürlük" savunucusu olarak insanları birbirine yaklaştıran geleneksel toplumun kurumlarını önemsemezler.

Bugün hem sosyalist, hem de kapitalist devletlerde modernlik ilkelerinin egemen olduğu bir gerçektir. Onun için sosyalist ülkelerdeki hükümet sistemine karşı duran vatandaş gruplarının, geleneksel toplum kurumlarından destek görmeleri bizi şaşırtmamalıdır.

Hümanizma ve modernlikten sonra Yeşil politikanın karşılığı ve karşısında olduğu üçüncü kültürel kuvvet babaerkil değerlerdir. Dar çerçevede bu, erkeklerin kadınları sömürmeleri anlamına gelir. Ama geniş anlamıyla patriarkal kültür çoğu feminist ortamlarda sade kadına yapılan haksızlıklar olarak değil, doğadan kopma, ona egemen olma, hiyerarşik bir yapıyı destekleme, rekabet ve genellikle her şeyde egemenlik ve alt etme duygusuna, fakat genellikle duygulara, coşkulara önem vermeyi, ayrıca genel bir güvensizliği ifade eder. Bununla beraber ve özellikle böyle bir tutum sadece erkeklere mahsus olmayıp oyunlarını patriarkal kültürün kurallarıyla oynamak isteyen herkesi içeren özelliklerdir.

Yeşiller ve sosyalistler

Sosyalist partilerin ve örgütlerin giderek bürokratikleşerek hantallaşan yapılarının yıllardır unuttuğu "sokaktaki" siyasal hareketlilik, canlı toplumsal katılım ve insanların kendi oluşturdukları alternatif kurumlar içinde karar alıp, uygulayıp kendi taleplerinin takipçisi olmaları, '70'li yılların sonlarında Yeşil hareketin içinde gerçekleşti. Kitleleri harekete geçiren bu olaylarda, toplumsal protestolarda sosyalistler açıkça yaya kaldılar, "söz" söyleyemediler; veya en azından önerdikleri mücadele yöntemleriyle, üslupları, söylemleriyle Yeşiller'in karşısında nizamı ve mevcut sistemin yapılarını savunan burjuva partileriyle aynı konuma düştüler.

Yeşil hareket, Almanya'daki "eko-sosyalistlerde" (ekolojist sosyalistler) olduğu gibi, birçok sosyalistin siyasi kimliğini yeniden tanımlaması ve toplumsal-siyasal pratiğini dönüştürmesi için bir ivme oldu. Sosyalistlerin Yeşil hareketten çıkarttığı sonuç, "doğa kirlenmesine önem vermek lazım" gibi bir uyarı değil; siyasal mücadelenin öznesi, biçimi ve hedefleri başta olmak üzere, alternatif bir politikanın verilerini tartışan kapsamlı bir eleştiri/özeleştiri idi...

Türkiye'de de sosyalistlerin, eğer, "Türkiye'ye özgü demokrasi" gibi "bize özgü sosyalizm" şiarının arkasına saklanıp, sosyalizmin ve dünyanın taşrasında yer almak gibi tercihleri yoksa, Yeşil hareket etrafında dönen bu tartışmalardan haberdar olmaları, kaale almaları gerekiyor. Buna bağlı olarak, Türkiye'de ufak ufak uç veren Yeşil hareketin nüveleri üzerine, "küçük burjuva eğlencesi" yakıştırmalarıyla alaya almanın veya yeni "dönekler" keşfetmiş olmanın hazzıyla saldırmanın ötesinde ciddi bir çift söz söylemeleri gerekiyor.

Kendine özgü bir çizgi oluşturmaya çalışan Yeşil hareketin Türkiye'de toplumsal muhalefet hareketlerini kendisine çekebildiğini ve bu oranda da siyasallaştırabildiğini söylemek oldukça zor. Yeşil hareketin "doğrudan eylemliliğini" de sürdürebilmesi giderek imkansız hale geliyor. Çoğunlukla bir şeye "anti" olma noktasında bir araya gelen ve tepkilerini dolaysızca ortaya koyan Yeşil hareketin kendiliğinden hareketi, artık sokakta rahatça barınamaz. Çünkü devlet iyiden iyiye sertleşiyor, ekoeylemcileri durdurmak için nasıl zor kullandıklarını gösteren en güzel örnek Fransız gizli servisinin Aucland limanında "Greenpeace" gemisini bombalama girişimi çarpıcı bir örnektir. Türkiye'de TEK Genel Müdürlüğü eylemini gerçekleştirenlerin hakkında dava açılması, Barış Ağacı Kampanyası eylemi sırasında polisin tavrı da bunun örneklerindendir.

Daha da önemlisi çıkış noktası çeşitli birbirinden bağımsız toplumsal alanlar olan bu hareketler içinde yer alan insanların çoğu artık bir sonuca gitmek istiyor. Bu sonuç, alternatifler ve zaten siyasal felsefesi olan öteki gruplar tarafından değil, ama egemen bilinç yapısına sahip olanlar tarafından "parti"de, "meclis"te somutlanan dar anlamlı siyasetle özdeşleştiriliyor. Egemen siyasal yaklaşım açısından "doğal" olan bu durum, başlangıçta çoğunlukla toplumsal muhalefetin "niteliksel sıçraması" değil, salt devamı olmak isteyen Yeşiller için önemli bir sorundur.

Bugün Türkiye'de alternatif hareketler, anti-militaristler, liberterler, barış hareketi, feministler, eşcinseller, çevre ve ekoloji hareketleri, havyan ve doğa koruma örgütleri, sanat hareketleri, kiracı ve tüketici örgütlenmeleri oldukça dağınık ve marjinal konumdadırlar. Siyasallaşmış olanları da sosyal demokrat veya sosyalist grup ve partiler içerisinde çalışmaktadırlar.

Gelinen noktada, Yeşil hareketin gelişip yayılması için toplumsal ve siyasal koşulların henüz tam olgunlaşmadığı ortada. Öncelikle parti olarak, ilk çıkışı başarısız olan Yeşil hareketin, bundan sonraki çıkışını daha ciddi ve tutarlı bir çizgiyle yapabileceği açıktır.

AĞIR AKSAK ÖYKÜLER

Hazım RUHİ

Çardak kayalıkları

"Fetret Dönemi bitti artık.
İç Birinci, ol devrimci."
Ufuk Uras

26 Aralık '95 - Odam sıcak, kafam kıyak. Salondaki kırmızı koltuğa oturdum. Bir taraftan kabak çekirdeği yiyorum, diğer taraftan da televizyondaki Türk filmini seyrediyorum. Çocuk yıldız Bademcik filmin bir sahnesinde hıçkıra hıçkıra Hayati Hamzaoğlu'nun ayaklarına kapanıyor:

- Sizi çok sevdim amca. Size baba diyebilir miyim?

Hayati Abi kaşlarını çatıp cevaplandırıyor:

- Ben zaten babayım ulan velet!

O sırada Ediz Hun giriyor kapıdan. Rol gereği hem kör, hem topal, hem de bir merkez sağ parti üyesi. Boş zamanlarında kitap okuduğu için kültürlü ve ağzı da iyi laf yapıyor. Hemen duruma müdahale ediyor:

- Beyefendi, diyor, niçün bu sabi sübyanın ruhunun derinliklerinde yatan bir özleme böylesi bir yanıt veriyorsunuz.

Hayati Abi köpürüyor. Herif yıllarca çalışmış didinmiş mafya babası olmuş. Bu lafın altında kalır mı?

- Ne diyon lan sen! Çabuk atın şunu dışarıya. Çevrenizdeki adamlar birer kaplan gibi Ediz'in üzerine atlıyorlar. Tam karga tulumba dışarıya atacaklarken Hayati Abi birden bu kararından vazgeçiyor.

- Durun lan, diye bağırıyor. Dışarıya atmayın. Götürüp İşçi Partisi'ne kaydedin. Her seçim dönemi aldıkları oyu görünce kahrından ruhi dengesi altüst olsun.

Sonra da "Nıhahahaha! " diyerek pis pis gülüyorlar.

Ben hala büyük bir keyifle filmi izliyorum. Birden bir alt yazı geçiyor. "Figen Han adlı bir şilep Bodrum yakınlarında Çardak kayalıklarına bindirdi." Eee, ne olmuş yani! Zamanında koskoca Titanik battı. Bu da çarpma mı yani!

28 Aralık '95- Gemi hikayesi devam ediyor. Yunanlılar "Abi sevaptır, şu gemiye yardım edelim" diyor. Yunan Seyir ve Oşinografi Dairesi de bunu onaylıyor. Gemiyi limana çekiyorlar.

29 Aralık '95- Türk makamları bu işe çok bozuluyor." Çardak kayalıkları Türktür, Türk kalacaktır" lafları dolaşmaya başlıyor. Halk Ekmek kuyruğudaki halkım da konuyla ilgileniyor. Hepsi "He, valla" diyorlar. "Hatta o kayalığın üzerindeki çakıl taşları, deve dikenleri, sarı otlar ve humuslu toprak da bizimdir."

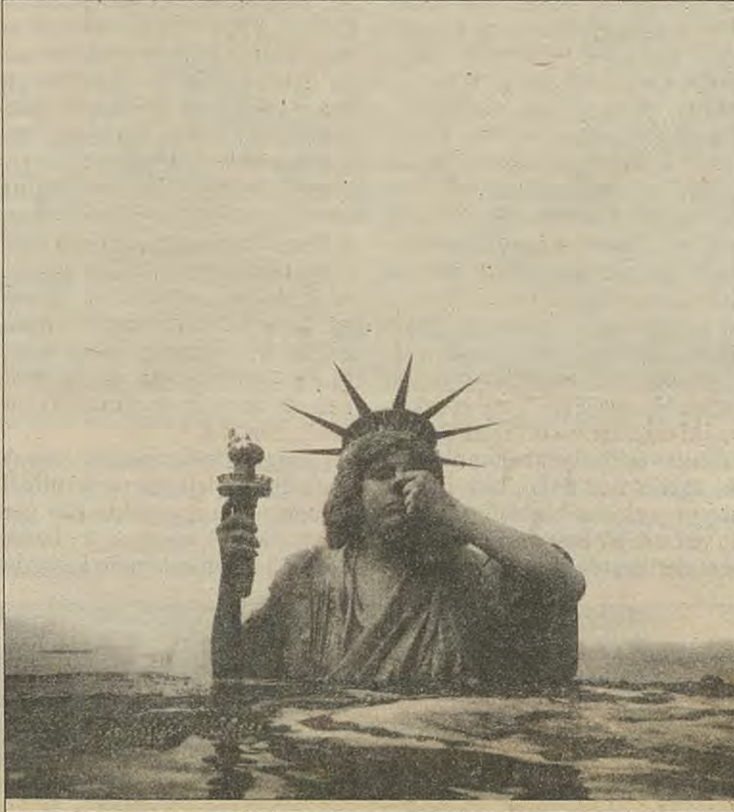
25 Ocak '96- Atina televizyonu cıngar çıkarıyor. "Yetişin ey ehl-i Hıristiyan. Topraklarımızı Türkiye götürüyor. Barbar lan bunlar. Bunlar zamanında bizim yemek tarifelerimizi, müziğimizi de çaldılar. Arş yiğitler vatan imdadına."

26 Ocak '96- Kalimnos Adası muhtarı ve ihtiyar heyeti kayalıklara tırmanıp imece usulüyle Yunan bayrağı dikiyorlar. Onlarla birlikte gelen köyün delisi de çalılıklardan birinin arkasına çömelip büyük abdestini yapıyor.

27 Ocak '96- Hürriyet gazetesinin iki muhabiri helikopterlerle taarruza geçip kayalığa iniyorlar. Yunan bayrağını indirip önce yerine porselen tabak takımı dikiyorlar. Sonra muhabirlerden biri uyanıp "lan oğlum, bu gazetinin otuz dokuz kupona verdiği takım, bayrak dikecez lan. Türk değil miyiz, Fatih'in torunları değil miyiz, Hasan Tahsin gazatacı değil miydi, kahpe Yunan'a ilk kurşunu sıkmamış mıydı, atalarımız at üzerinde üç kıtada polo oynamadılar mı? Bayrakları bayrak yapan üstündeki fincan takımıdır, ay pardon, kandır. Ver lan oradan bi kağıt bayrak. Dikelim de görsün lan bu Yunan gavuru!"

Yine 27 Ocak '96- Aynı muhabirler helikopterle akşam İstanbul'a dönüyorlar. Beyoğlu'ndaki eski bir "Rum meyhanesine" gidip kafa çekerek başarılarını kutluyorlar.

28 Ocak 96- Türkiye Yunanistan'a "dooo!" veriyor. Cahil ve gavur Yunan halkı bunu anlamıyor. Dışişleri Bakanımız bu kez "Mii!" diyor. Yine anlamıyor hıyarlar. Sonunda Deniz Baykal durumu açıklıyor. "Nota veriyoruz ulan!"

Yine 28 Ocak '96- Yunanistan Ada'ya 12 asker, 4 tane İstiklal savaşı gazisi, 7 tank, 2 fırkateyn, 2 denizaltı ve ne alakası varsa 5 keçi gönderiyor. Türkiye ise önce 9 tane F–16, 5 tane Tohawk füzesi, 18 hücumbot gönderiyor. Sonra vazgeçip Ada'ya Engin Ardıç'la, Cüneyt Arkın'ı ve Erol Taş'ı gönderiyor. Görevleri belli. Cüneyt karate yapacak, Engin Ardıç yorumlara başlayıp Yunanlı askerleri fıtık edip bunalıma girmelerini sağlayacak, Erol Taş kötü adam zaten, pis pis gülse yeter!

29 Ocak '96- Tansu Çiller "O bayrak ordan inecek. Yunanlılar kaçacak. Mesut bir şey yapmayacak. Hoca havasını alacak. Başbakanın benim olma gereği vardır" diye konuşuyor. Yunan Başbakanı Sımıtıs gevrekus ise "O bayrağı dikin oraya çocuklar: Yarın güven oylaması var" diye beyanat veriyor. Özer Çiller ise hemen danışmanlarına emrediyor:

"Bi araştırın bakıyim o kayayı. Kaç paraymış? Üzerine turistik bi otel yapabilir miyiz? Eğer bizimse hazineye mi ait? Bi kurcalayın!"

6-7 Eylül 1955- Birkaç gün önce "Atatürk'ün Selanik'teki evini Rumlar bombaladı" diye başlık atan gazetelerin kışkırtmasıyla galeyana gelen halk Beyoğlu'nda Rumlara ait işyerlerini yaktı, yıktı, yağmaladı. Canını kurtarabilen Rumlar Yunanistan'a kaçtı. Menderes hükümeti halka "Aferin lan size" dedi. Yıllar sonra bunun bir provokatör tarafından yapıldığı anlaşıldı. Selanik'te Atatürk'ün evinin köşesinde bomba patlatan şahıs 1991 yılında Demirel tarafından valiliğe atandı. (Tüh! Ne lan bu! Ne kadar dalgınım. Çok özür dilerim sevgili okurlar. Birden tarihler karıştı. İdare edin.)

30 Ocak '96- Mehter takımı hazırlandı. Saadettin Teksoy yüzünü gözünü boyadı. Eline savaş baltası alarak Ada'ya doğru hareket etti. Bülent Ecevit, "Bu bir işgaldir. Bugün 400 metrekarelik adaya çıkanlar yarın başımıza çıkarlar. Yahu tam Kürtleri sindirdik şimdi de başımıza bunlar çıktı" dedi. Ordu teyakkuzda. Kenan Evren Marmaris'teki evinde tank ve postal resimleri yapmaya başladı. Alpaslan Türkeş Orta Asya ülkelerine dört-beş fıçı kımız siparişi verdi. Milliyet ve Hürriyet gazeteleri otuz iki kupona herkese kağıt bayrak vereceğini müjdeledi.

30 Ocak '96- Halk Ekmek büfeleri önündeki kuyrukta "Yunanlıları zamanında nasıl Ege Denizi'ne attığımız, yüzme bilmeyenlerin nasıl bağırıp çağırdıkları" filan anlatıldı.

Sosyete ise Rum şarkıcıları bir hafta süreyle dinlememe, tavernalarda on gün süreyle sırtaki oynamama ve tabak kırmama kararı aldı. ABD devreye girdi. "Don't make war, make love" dedi. Sualtı Taarruz Timi'miz yüzerek adaya çıktı. Yunanlı askerlerin ödü patladı. O dakika çekilip gittiler. Bayraklarını da indirdiler. Artık o kayalık bizim. Hatta orada dolaşan başıboş kurbağalar, çekirgeler, aslanağzı çiçekleri de bizim!

31 Ocak '96- Midem bulanıyor. Midem bulanıyor. Midem bulanıyor.

BİR GÖRÜŞ

'Nazar etme n'olur, çalış senin de olur!'

Yeşim ELİBOL

Minibüslerde böyle yazar. Minibüs şoförleri ile alay ettiğim sanılmasın, durdukları yerden sahip oldukları bilinç benim için anlaşılır bir durum. Peki partili yoldaşlarımın bilincine ne demeli?20 Ocak 'Parti Meclisi Seçimi' gündemli kurucular toplantısında seçim sistemine dair gündeme getirdiğim itirazlara aldığım tepkilere tartışmayı gereksiz uzatacağı kaygısıyla yanıt veremedim. Ama anlaşılıyor ki, biz kadınlar mücadele ederek kazandığımız kota hakkımızı tüzük maddesi haline getirsek de, bu daha uzun bir süre derdimizin ne olduğunun anlaşıldığı ve kabul ettirdiklerimizin içselleştiği anlamına gelmeyecek. Yani söylediklerimizi tekrar tekrar söyleyeceğiz. Yeni katılımlarla zenginleşen bu süreçte bunun doğal olması bir yana, beni korkutan yanı, hem enerjimizi bu tartışmalarda tükettirip, hem de "bu kadınlar sadece bu işlerle uğraşıyor" denmesi (bunun incelikli bir ezme biçimi olduğunu deneyimlerimiz sonucu keşfettik, biline). Tam bu noktada özellikle tartışmalar sonucu ikna olmuş erkeklerden aktif destek bekliyoruz.

Egemen cins olma konumunu hiç tartışmamış erkekler ve "kurtulmuş" kadınlar sanırım daha uzun bir süre "bileğinin hakkıyla çalış, gel" diyecekler bize -tıpkı 20 Ocak'ta kürsüden iki yoldaşın dediği gibi. Anlaşılıyor ki "çalış senin de olur" diyen erkek yoldaşlar solcu/sosyalist olmayı eksik yorumlamışlar ve hayatı tüm ezilenlerin durduğu yerden sorgulamamışlar. Eğer sorgulamış olsalar kadınların tüm dünyada ve Türkiye'de özellikle karar mekanizmalarından dışlanmışlıklarının farkında olurlardı. Bunun en somut örneği kadınlar kota mücadelesi vermezden önceki BSP'nin hali ve GBK platformunun bugünkü durumudur. BSP'nin 1. kongresinde kota kabul edilene kadar olan yaklaşık 1,5 senelik süreçte 25 kişilik parti MYK'sında 1, 120 kişilik parti GYK'sında 10, 20 kişilik il yönetiminde ise yalnızca 3 kadın vardı. 20 Ocak'taki toplantıda gördüğümüz gibi, GBK 38 kişilik parti meclisi listesinden topu topu 5 kadın göstermiştir. (Üstelik tüzük maddesi olarak kabul etmelerine rağmen yüzde 30 kotayı kendi gruplarında uygulamamaları, seçimde bağımsız olarak aday olacak erkeklerin aleyhine olmuştur. Anlamadığım şey ise, bunun sorumlusunun bu durumu eleştirenler olarak görülmesidir. "Hem suçlu, hem güçlü" deyimi buraya denk düşüyor sanırım.)

Elbetteki kadınların siyaset alanındaki düşük temsillerinin tek çözümü yüzde 30 kota değildir. Ancak mümkün olduğunca çok kadının seçilmesini sağlamak yeterli olmasa da zorunlu bir koşuldur. Kota, politik örgütlerdeki erkek egemenliğini aşındırma yönünde, kadınlara yetişmeleri, özgüven kazanmaları ve cins olarak ezilmişliklerini dillendirebilme, çözüm üretme yönünde önemli bir fırsattır. Üstelik yüzde 30 sadece bir başlangıçtır.

Hepimiz biliyoruz ki, politikayla uğraşabilmek belli kaynaklara sahip olmayı gerektirir ki, boş zaman en önemli kaynaktır. Kadınlarla erkekler boş zamana eşit bir biçimde sahip değildir. Toplumun kamusal ve özel alan olarak bölünüşü kadını özel alanda, yani ev içinde konumlandırır. Ücretli bir işte çalışsa da, çalışmasa da ev işleri ve çocuk bakımı kadının omuzlarındadır. İşten çıkınca evde yemeği yetiştirmek durumunda olan hep kadındır, sendika ya da parti toplantılarına gidense erkek. Cinsiyetçi işbölümü neticesinde kadından beklenen bakım türü işler kadının zamanını istediğince kullanmasını engeller. Öyle ya saat 18.00'den sonra acıkıp ağlayan bebeğe "ben 8 saatlik işgünümü doldurdum, mesaim bitti" diyemezsiniz. Bunlara erkek egemenliğinin biçimlendirdiği kültürel değerler eklenir. Genelde aile yaşamında ne yapmaları gerektiğinin erkek aile fertleri tarafından belirlendiği bir kadınlık rolü politikayı, kadınlara uygun olmayan bir uğraş olarak tanımlar. Üstelik toplantı saatleri akşam ve hatta geceleridir. O saatlerde kadınların sokakta ne işi vardır? Sokaklar erkeklerin, taciz, tecavüz ya da bunların korkusu kadınların payına düşer.

Diyelim ki, tüm bu engeller aşıldı. Bu noktada var olabilen kadınlar tam bir istisnadır. Bu kadınlar çoğunluğunu erkeklerin oluşturduğu örgütlerde yadırganmamak, eğreti durmamak için erkek gibi olmak ya da ciddiye alınmamak tercihiyle yüz yüze kalırlar. Aslında bu kadar engeli bir biçimde aşan kadınların "çalış senin de olur" demesi şaşırtıcı değildir, ama ezilenlerin bölünmüş bilinçlerinin, ezenlere öykünmelerinin bir örneğidir bu durum aynı zamanda. Erkeklerin kadınlara "çalış senin de olur" demeleri ise, Sakıp Ağa'nın işçisine "çalış senin de gökdelenin olur" demesine benzer. Bu da hani şu reklamlarda su satarak gittikçe işini genişleten "girişimci" çocuğun durumu kadar inandırıcıdır.

Biz, sosyalistler/solcular, her şeyden önce eşitlik ilkesinin kendisini sorgulamalıyız. Eşit haklar kendiliğinden eşit durumları sağlamaz. Bugüne kadar tartışmalarda kota mekanizmasına karşı çıkış ya anti demokratik olduğu ya da burjuva bir uygulama olduğu iddiası üzerinden yapıldı. Oysa eşitsizlere eşit muamele yapan anlayış bizzat burjuva hukukunun temelinde vardır ve yine kota, liberal demokrasinin ölçüleriyle ancak anti-demokratiktir. Liberalizmin soyut bireyinin ne sınıfı, ne de cinsiyeti vardır. Oysa somutta yaşamlarımızı kadın ve erkek oluşumuz, yani toplumsal cinsiyetimiz önemli ölçüde belirler.

Eğer ezilen bir grup olarak kadınların özgürleşmesi sosyalizmin öncelikli mücadele alanlarından biriyse ve tüm çözümleri bilinmez tarihlere ertelemiyorsak, pozitif ayırımcılık ilkesi gereği kota uygulaması şarttır. Oranı, uygulanışı, problemli yanları ise başlı başına başka bir yazının konusudur.

Bugün kotaya karşı olanlar 1900'lerde kadınların oy hakkına karşı olanlardan çok da farklı bir durumda değiller. "Ben kadın olsam kota uygulamasından utanırdım" diyen erkekler ve "kota kadınları aşağılamaktır" diye düşünen kadınlara: Biz kadınlar için kota, tıpkı seçme seçilme hakkı gibi bir haktır. Utanmıyoruz, gocunmuyoruz, hakkımız olanı istiyoruz. Pozitif ayırımcılık ne lütuftur, ne de sadaka! Kadınların kendilerinin ve dünyanın geleceğini belirlemede etkin olma mücadelenin devamı ve bir parçasıdır.

Louis bak, annen çıplak

Ayhan KURT

Bugün Althusser'den söz açmak ne anlama geliyor? Kuramsal çalışmalarıyla durmadan yeni sorulara kapı açan bu filozof, bugünkü yaralarımıza bir merhem önerebilir mi? Bunu yapmasa bile yeni yaralarımızın varlığından bizi haberdar edebilir mi? Yoksa nafile bir çaba mıdır artık Althusser'in izini sürmek, diğer marksist kuramcılarla birlikte tarihin eleğine takılı kalmış arkaik bir kalıntı olarak mı değerlendirmeli onu? Ya da onda Marks'tan fazla/başka şeyler var da onlara mı göz dikelim? Kültürel coğrafyada demokrasi hüküm sürüyor ya, ücra bir tepeciğe Althusser adını verip kadirşinaslık örneği mi gösterelim? Bir modaydı geldi geçti deyip, kıyılarımıza Batı sahillerinden vurmakta olan postmodern rüzgarlarla yelkenlerimizi şişirme yolunu mu deneyelim? Öyle ya, modernizm trenine yetişemedik, bari bunun kalkış saatine yetişelim. "Büyük anlatıların sonu" ya da "toplumsalın sonu"; içimizde bir sonluluk duygusuyla bu trene mi binelim?

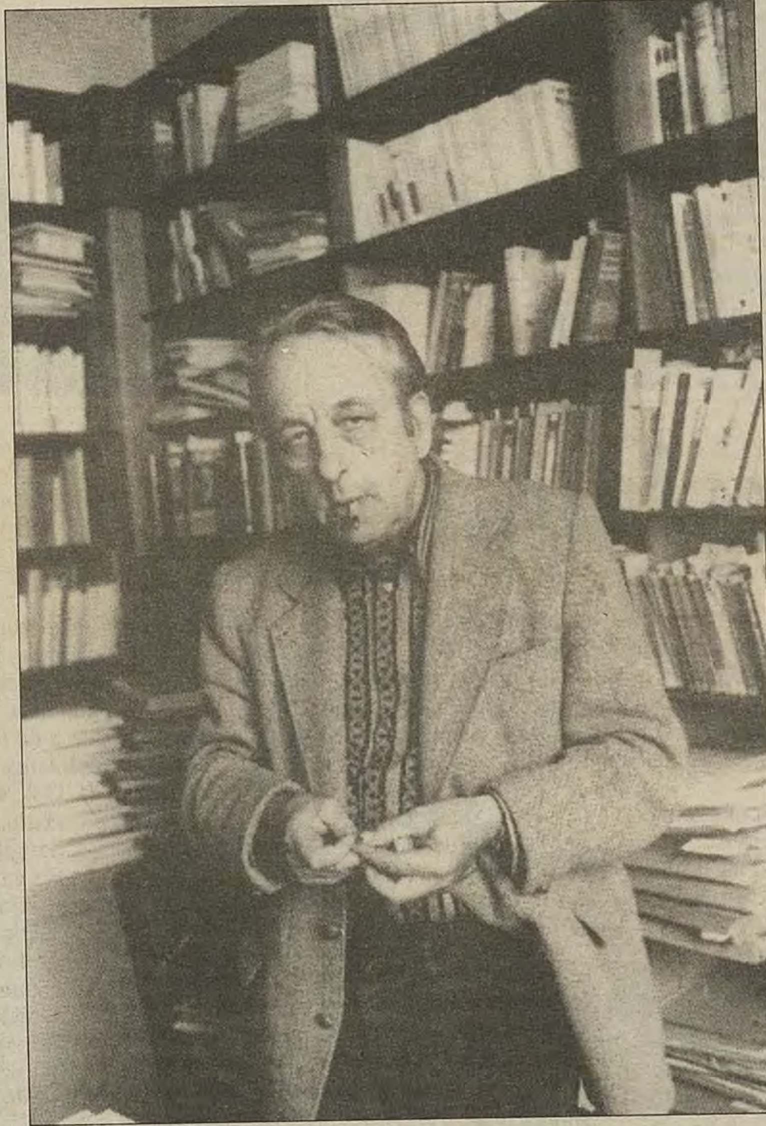
Güzergahtaki doruklar

Türkiye'de nasıl mesken tutabilir Althusser düşüncesi? Daha önce tutmuş muydu? Sözgelimi, Güney Amerika'da uyandırdığı ilginin benzeriyle Türkiye'de karşılaşmış mıdır Althusser? Yoksa bir-iki kuramsal dergide hayaleti şöyle bir görünüp kayıplara mı karışmıştır? Althusserci düşünürlerimiz, sol muhalefetteki kabarmanın düşüncede de bir kabarmaya dönüşmesine katkıda bulundular mı? Yoksa tarih ve felsefe algısı "materyalistlerin idealistlere karşı olan şanlı savaşı" anlayışıyla sınırlı bir insan kümesi bir gürültünün içinde kaybolup gitti mi? Althusser'den önceki basamaklar çıkılmamıştı ki, hatta bu basamakların varlığı bile bilinmiyordu ki, Althusser'e nasıl varılsın diyenler haklı mıdır? Marks'a giden güzergahtaki durakları/dorukları sayıyor Althusser:

Epikuros, Spinoza, Hobbes, Makyavel, Rousseau, Feuerbach, Hegel. Hangisinden geçtik de haberimiz olmadı? Öyleyse biz daha yola çıkmadık. Hadi bir kaynak keşfine çıktık diyelim, bu zincirdeki halkaları kabul etsek ne olur; bize hiç değmedi ki. Marks kandırdı galiba bizi. Miladı, dünyayı yorumlayanlarla değil, dünyayı değiştirmeye kalkanlarla yapalım dedik. 11. tezin mi, felsefesiz bir toplum oluşumuzun mu kurbanıyız biz?

Solcu öğrencilerimiz harç zamlarını "Ferman devletinse üniversiteler bizimdir" pankartıyla protesto ediyorsa, bu bizim toplumsal bilinçaltımızın köklerinin başka yerlere dayandığının göstergesi midir? Acaba toplum olarak tarihin hiçbir dönemecinde "epistemolojik kesintiye" (kavramı ödünç alıp keyfime göre kullandığımın farkındayım) uğramadık da ondan mıdır bu başımıza gelenler? Türkiye'de, ben komünistim demenin toplumsal yankısı, ben Yehova Şahidiyim demenin toplumsal yankısı kadar ıssız mıdır? "Marksistler çölde konuşmaz".demiş Althusser. Peki Türkiyeli marksistlerin bir vaha bulma olasılığı var mı? Yoksa yazgıları devrim serapları görmekten mi ibarettir? Kuramsal umutlar "kuramsal pratik"e dönüşebilir mi? Yeniden mi başlamalı, başlagıcı yinelemeli mi?

Althusser ile birlikte Marks'a şöyle bir göz atmak için geç mi kalındı? Yoksa tarih hiçbir zaman gecikmez mi? Kimdi Althusser, Marks'a rağmen Marks'ı yorumlayan bir revizyonist miydi? Yoksa Marks'tan sonra marksist kurama en büyük katkıyı yapan, marksizmin Marks'ta bitmediğini gösteren önemli bir filozof muydu? Freud ile Marks'ı yan yana koymakla bir burjuva sapkınlığının içine mi yuvarlandı? Psikanalize "bilinçaltının bilimi" demekle ona hak ettiğinden fazla bir paye mi vermiş oldu? Marksizme "sınıf mücadelesinin bilimi" demekle kendini dogmatik bir uykuya mı bırakmış oldu? Yapısalcı yöntem marksizmin mezartaşı mı, yoksa yeni bir ufuk mudur?

'Tarihin hayalgücü bizimkinden geniştir'

Gerçekten de genç Marks, Hegel ile Feuerbach'ın türevi midir, onların kavramlarıyla mı konuşmaktadır? Peki bunlardan bize ne? Hegel ve Feuerbach bu topraklarda nasıl barınır, ne yer ne içerler? Hegel'in "yabancılaşma" kavramını marksist kuramdan atsak ne olur? Feuerbach'ın "antropolojik hümanizmi"ni reddetmek bizi nereye götürür? Bunu yapmak yerine "Şeyh Bedrettin Destanı"ndan komünist partizanlar devşirme alışkanlığını korumak daha faydalı değil mi? Hem bir kahramanımız daha var: Pir Sultan Abdal. Bunların yanına bir de mürekkep yalamış zevattan, İbn-i Haldun gibi "materyalist yöntemler kullanan" birkaç isim de ekledik mi, alın size toplumumuzun marksist kökenleri. Köroğlu'nun hangi sınıfın adamı olduğunu, hangi sınıfa karşı savaştığını bile tespit edebiliriz. Bunu becerebilecek, ekonomizme tutkun tarihçilerimiz bile var. Ok ve yayı üretim aracı olarak kabul edip mantığı iğdiş edecek kadar "bilimsel" sonuçlara varabiliriz; "üstyapının görece özerkliği" falan da ne oluyor?

Hazır ekonomizm demişken Althusser ile birlikte bir de iktisadi yüzüne (Marks'ta iktisadı felsefeden ayırarak Althusser'e aykırı düştüğümün de farkındayım) bakılabilir Marks'ın: Sınıf kavgasının ve devletin rolünün Marks'tan önce gündeme geldiğini söyleyen Althusser, bilindiği gibi diyor, Marks da zaten bunları kendisinin bulmadığını; kendisinden önceki düşünürlerden, özellikle -hiç de ilerici olmayan- Restauration dönemi Fransız tarihçilerinden ve Ricardo başta olmak üzere, İngiliz ekonomistlerden ödünç aldığını açıkça belirtir. Öyleyse Marks'ın katkısı sınıf savaşımının yönünü göstermek midir? Yani komünist toplumun kurulmasıyla mutlu bir finale ulaşılacağına dair sav (inanç mı demeli?) Marks'ın buluşu mu? Buna, Althusser'in Marks'tan aktardığı "Tarihin hayalgücü bizimkinden geniştir" cümlesine yaslanarak karşı çıkabilir miyiz? Sınıf savaşımının sonu yoktur, ya da sınıf savaşımının sonu sizin sandığınız gibi bitmeyebilir diyebilir miyiz? Tarihin öznesi var mıdır, proletarya tarihin son öznesi rolünü Marks mı verdi? Dia-mat bir yöntem midir, bilimsel bir gerçek mi? Diyalektik, beklentileri gerçeğe dönüştüren sihirli bir değnek midir? Marks 2. Sanayi Devrimi'ni görseydi proletaryasına bu kadar güvenmezdi diyenlere kulak vermeli mi?

Madem bir "konjonktür" içinde hareket ediyoruz ve madem "kapitalist topluma özgü sınıf mücadelesi kapitalist toplumla aynı özdendir", yani biri diğerini öncelemez; bu durumda kendi dinamiklerinin işleyişi kapitalist toplumsallığa izin vermeyen halkları ne yapacağız? Kapitalizm onlara sömürgecilik yoluyla transfer edildiğine göre, "sınıfların varlığı ve sınıf mücadelesinin birliği" kuramı askıda kalır. Bu durumda ne olur? Marksist kuram Batı epistemolojisinin çocuğu mudur? Ona eklemlendiğini ve evrensel olamayacağını düşünebilir miyiz? İngiltere'nin Hindistan'ı işgali üzerine Marks'ın takındığı tavrı Althusser nasıl yorumlamıştır? Althusser düşüncesinde 3. dünya halklarını "çağıran" bir çekirdek mi vardır? Nasıl olmuştur da Althusser kuramının türevi olan kitaplar Güney Amerika'da milyonlarca basılmış ve satılmıştır? Güney Amerika'daki devrimci hareketin kilise ile olan organik ilişkisini açıklamada, Althusser'in "ideoloji" tanımı ve bu tanım çerçevesinde geliştirdiği düşünceler bize yardımcı olabilir mi?

'Yanlış bilinç'

İdeolojinin maddi bir pratik olduğunu, ekonomik pratiğin doğrudan etki alanında bir "gölge fenomen" olmadığını, sınıfsal kategorilerle birebir örtüşmediğini kabul edersek, bozgunları "yanlış bilinç"/"sahte bilinç" gibi beyhude kavramlara sığınarak avuntuya dönüştürme hastalığından kurtulabilir miyiz? (Ey varoş ahalisi, neden RP'ye oy veriyorsun? -Çünkü beni "çağırdı"!)

Klasik marksist anlayışın sabit "devlet aygıtı" tanımına ilave olarak "Devletin İdeolojik Aygıtları"nın varlığından söz etmek, devleti parmakla gösterilebilir, ele avuca gelebilir ve bu nedenle de ele geçirilebilir konumdan çıkarıp, toplumun bütün hücrelerine nüfuz etmiş bir söylem haline getirmez mi?

Sosyalist bir toplumdaki DİA ile kapitalist DİA aynı minval üzre işleyiş gösteriyorsa o sistemin adı ne olur? Bir ülkedeki sendikalar ve komünist partisi de kilise, okul, medya gibi bir DİA ise şimdiye kadar olagelen muhalefet tarzıyla uzaktan yakından hiçbir ilişkisi olmayan yeni bir muhalefet tarzı oluşturmak gerekmez mi? DİA'ların varlığı devrimi rafa kaldırmaz mı? Cuntacılarımızın, tepeden inmecilerimizin heveslerini kırmaya hakkımız var mı? Kapitalizm öncesi egemen DİA'nın kilise olduğunu söylüyor Althusser. Toplumsal hiyerarşinin farklı tarzda yapılandığı toplumların egemen DİA'sını nasıl tespit edebiliriz? Örneğin dinin kurumsal yapılanmadığı Osmanlı Devleti'nde egemen DİA nedir?

Althusser "proletarya diktatörlüğü"nü sonuna kadar savunmakla bile bile kendini aldatmış mı oldu? Yoksa "proletarya diktatörlüğü" terk edilirse marksizmde Marks adına bir şey kalmayacağını anlamış mıydı? "Proletarya diktatörlüğü" amacını parti programlarından çıkaran Avrupa komünistleri, böylece toplumsal alanda kültürel çeşitliliğin bir unsuru olmanın ötesine geçemeyecekleri bir tabuta kendilerini hapsetmiş mi oldular?

"Komünizmin kabul edilebilir tek tanımı, tecimsel değil karşılıksız harcama" ise homo oeconomicus'un hükümranlığından nasıl kurtulacağız? Homo oeconomicus diyor Foucault, kendi ihtiyaçlarını ve onları giderebilen nesneleri kendine temsil eden değil de, ölümün kaçınılmazlığından kurtulmak için hayatını geçiren, tüketen ve kaybeden kişidir.

İstanbul sokaklarında köpeklerin sürüler halinde rahat rahat gezindiklerini, halk tarafından doyurulduğunu, müsamaha gördüğünü gözlemleyen Helmut von Moltke, bunun rasyonel bir nedeni olması gerektiğini düşünmüş ve halkın sokağa döktüğü yemek artıklarını öğüterek sokak temizliğini sağladıkları için özel muamele gördüklerini sanmıştı. Tarih, 1835'ti. Bugün hepimiz bir homo oeconomicus değil miyiz? Kaçımızın aklı Helmut von Moltke gibi işlemiyor?

Bir not: Bu satırların yazarı, yakınlarda Türkçe'ye çevrilen, Althusser'in "Gelecek Uzun Sürer" adlı kitabını okumuş ve ardından yukarıda okumuş olduğunuz, hiç de sistematik olarak sıralanmayan sorularla dolu, hiç de sistematik bir örgüsü olmayan metni yazmıştır. Kitabın otobiyografik yönünün ağır bastığı göz önüne alınarak, Althusser'in bizzat şahsının, özel hayatının izinin sürüldüğü bir yazı da yazılabilirdi.

Hiç şüphesiz bu yol daha caziptir, hele içinde deliliğin ve cinayetin yer aldığı bir kitap için! Ama ben tutarlı ve sürprizsiz masallara inanmam. Bu otobiyografide her şey, psikanalizin oyun kurallarına göre taşların yerleştirildiği ve hareket ettirildiği, katı bir neden-sonuç zemini üzerinden anlatılıyor. Psikanalizin süzgecinden geçebilmeyi başaran olaylar ve durumlar var yalnızca bu masalda. Ve Althusser'in değil, bir DİA olan psikanalizin kendi masalıdır bu.

Ne demiş Althusser: "Masum okuma yoktur!"

** Kendi masalında boğulanlar, "Anne Bak, Althusser Çıplak" gibi bir başlığı yeğlerdi, severdi.*

Yürüyüş iyi, kuşlama yıldızlı pekiyi

Sezai SARIOĞLU

Sevgili Metin;

Ne zamandır sana yazmayı düşünüyordum, ama bir türlü olmadı. Bilirsin biz muhalifler biraz ihmalkarızdır. Ama yazamayışımda ne var biliyor musun?

Küçük bir şey belki ama, içimdeki kuşların gürültüsü var...

Geçtiğimiz haftalarda Hacer, "bütün mesele Metin'in kazağında" dediğinde tekrar yazma isteği gelmişti içimden. Yine yazamadım... Ama yazamayışımda ne var biliyor musun?

Senin için yazamadığım öykü ve bir şiir var... Cumartesi oturmaları var... Aşktan hisse kalan her şey var...

Geçtiğimiz günlerde, İHD'ye gittim, orada bir köşe sana ayrılmıştı. Bir de defter açılmış... Sana yazılan, "göndermesiz mektuplar"a gözucuyla baktım...

Satırların içinde ne vardı biliyor musun?

Afişe çıkan taşralı çocuklar var...

Genç bir kız, kıvırcık saçlı karakuru bir kız, bir müsvetteye yazdığı avucundaki kağıttan utangaçca bakarak deftere bir şeyler yazıyordu. Beni görünce utandı, kağıdı cebine soktu ve bana "tanıyor muydun" dedi...

Tanıyor muydum? Kimliği olan bir çiçeği kim tanımaz ki...

Sonra Cağaloğlu'na fotoğraf sergisine gittim... Orada, mitingten yeni dönmüş fotoğraflar, unutulmamak için kağıda resmini çizdirmiş aşklar gördüm...

İçimde uçsuz bucaksız yazma isteği depreşti...

Hani şair, "Dostoyevski'yi okudum o gün bugün huzurum kaçtı" der ya...

Fotoğraf sergisinde, "kazağını" ve "gülümsemeni" okudum ve huzurum kaçtı...

(Yalnız bunun için sevdik seni)

Sevgili Metin,

Sonunda, bir televizyon programında, senin yürüyüşlere, mitinglere katılman konu edildi.

Onların yüzleri devlet, bizim yüzümüz çiçek...

Militan gazeteci ve TDKP üyesi olduğun söylendi... Militan olmak ne güzel, hakkında iyi dedikodular çıkmak ne güzel...

Adı iyiye çıkmış bir sevda bu...

Biz mücadeleden uzak kalmaya dayanamıyoruz... Çocuklar kuşlamasız bir gökyüzüne dayanamıyor.

Senin militanlığında ne var biliyor musun?

Adı Dicle ve Fırat'a çıkmış aşk var...

Aşkında ne var biliyor musun?

Gözleri aşka gülen taze salkım söğüt dalı var?

Fotoğraf makinanda ne var biliyor musun?

Kara tren gelmez mola düdüğünü çalmaz mola'nın görüntüsü var...

"Her yol düş"ten başka bir suçumuz yok değil mi?

Yürüyüşlerinin eski baskılarını istiyorum senden...

Tenhalarda yaptığın kuşlamaların en eski baskısını...

Duvarlara yazdığın yazıların suretlerini...

Çektiğin fotoğrafların arabını...

Yaralarının tıpkı basım kopyasını istiyorum senden...

Sevgiline aldığın çiçeklerin adreslerini istiyorum...

Kaldığın evlerin kıssadan hissesini gönder bana...

Muhalif birinin hayata dahil olması daima iyidir değil mi?..

(Yalnız bunun için sevdik seni...)

Sevgili Metin;

Militanlık biraz, sıladan gurbete düşmek demektir değil mi?..

Yürüdün gittin, pankartların içinden, yeraltından yerüstünden, güneşin taşrasından...

Yürüdüğün yürüyüşlerden tekrar geç... Sakın üşünme... Ölüler üşenmez...

Anımsar mısın, Cennet Bahçesi'nde çay içmiştik... Uzaklara bir bakışın vardı orada... Sanki çayı değil denizi ve gökyüzünü karıştırıyordun... Bir pankartın ucundan kesilmiş mendille yüzünü sildiğinde, düşlere inanmanın mutluluğu gülümsemişti yüzünde...

Sahi içinde kaç kişilik kitle var demiştim sana...

Çok, demiştin... Çok kişilik renk...

(Yalnız bunun için sevdik seni...)

Sevgili Metin,

Bu yazı için fotoğraf ararken, İHD'den sevgili Şaban bu fotoğrafı getirdi bana...

Barış Zinciri'nin ortasında elinde fotoğraf makinası ne güzel suçlar işliyorsun öyle... Sen içerden, onlar dışardan ne güzel zincirleme "barış suçu" işliyorlar öyle...

İçine düşmüşsün bizim kalabalığın...

Ne güzel düşmüşsün...

Çiçek ihtilali az şey mi?

(Yalnız bunun için sevmiştik seni)

Sevgili Metin,

Bir mitingin orta yerinde oturuyorduk... Pankartının "yaşasın"larından öptük seni... Her pankartta, gurbete çıkmış kuşlar vardı... Sonra, pankartlarını katlamış çantana koymuştun...

Senin militanlığının en alçakgönüllü yanı neydi biliyor musun?

Militanlık?..

Senin ve diğer akran gazeteci ölülerin militan gözlerinden öperiz...

(Yalnız bunun için sevmiştik sizi).

SÖZ HAFTALIK HABER YORUM DERGİSİ

● **Sahibi:** Olgu Ltd. Şti. ● **Koordinatör:** Seyfi ÖNGİDER
● **Yazı İşleri:** Ayla ÖNDER, Sermet ÖZDOĞAN, Sezai SARIOĞLU, Vehbi ERSAN, Veysi SARISÖZEN,
● **İdare:** Ali KÜÇÜK, Muzaffer TUTKAN
● **Sorumlu Müdür:** Hüseyin AYIK
● **Ankara Temsilcisi:** Mustafa ERDOĞAN

Avrupa Temsilcilikleri

● **Almanya Temsilciliği** — **Tel :** 0049.69.7075714
● **Fransa:** Y. Mustafa ÖZKAN — **Tel :** 0033148572114 **Fax:** 0033148571691
● **İsviçre:** Süleyman ÖZGÜR — **Tel :** 004113415213
● **İngiltere:** Ahmet SAYER — **Tel :** 00441814826280

Adres: Sıraselviler Cad. Billurcu Sk. No: 3/8 Taksim / İstanbul **Tel:** (0212) 249 99 29 **Fax:** (0212) 249 99 29 **Basıldığı Yer:** Serler Matbaacılık **Dağıtım:** BBD